AYDINLIK

sosyalist dergi

doğu perinçek
şahin alpay
sina çıladır

Proleter Devrimci Safları Çelikleştirelim

ho şi minh öldü, yaşasın dünya halklarının devrimci dayanışması !

''türkiye'nin düzeni,, üzerine

zonguldak havzasında emperyalizm, üretim ilişkileri ve oportünizmin ihaneti.

Ekim 1969

12

SAYI : 12 AYDINLIK Aylık Sosyalist Dergi EKİM 1969

İÇİNDEKİLER :

Yazı Kurulu	Vahap Erdoğdu, Erdoğan Güçbilmez. Doğu Perinçek, Şahin Alpay, Seyhan Erdoğdu, Gün Zileli, Cengiz Çandar, Atıl Ant, Ömer Özerturgut.
Kurucular Adına Sahibi	Gün Zileli, Cengiz Çandar, Atıl Ant, Ömer Özerturgut.
Sorumlu Yazı İş. Md.	Vahap Erdoğdu
Teknik Yönetmen	Yavuz Tarakçıoğlu

İdare Yeri	Süleyman Sırrı Sok. 2/12, Yenişehir - Ankara
Telefon	12 74 17
Abone Adresi	P. K. 100, Cebeci — Ankara
İstanbul Temsilcisi	Fuat Fegan Babıali Cad. 29 Cağaloğlu — İstanbul, Tel : 27 39 61
Abone Şartları	Türkiye / yıllık 50 TL., altı aylık 25 TL., Avrupa ve Ortadoğu / yıllık 75 TL., altı aylık 40 TL., Diğer ülkeler / yıllık 125 TL., altı aylık 65 TL.
İlân Şartları	Tam sayfa 800 TL. üzerinden hesaplanır. Yayın ilânları indirimlidir.
Dizgi ve Baskı	İş Matbaacılık ve Ticaret Tel : 11 92 83, Ankara
İstanbul Dağıtımı	Fuat Büte, Ankara Cad. No. 34 Tel : 27 89 49
Ankara Dağıtımı	Ankara Umum Gazete Bayileri Kooperatifi
Ege Bölgesi Dağıtımı	Orhan Özşişman, 452. Sok. 5 — İzmir Tel : 38786



Büyük Proleter Devrimci Ho Şi Minh'in Anısına Selâm !

Ho Şi Minh öldü. Yaşasın dünya halklarının devrimci dayanışması!

Arkadaşımız Doğu Perinçek'in Siyasal Bilgiler Fakültesinde 7 Eylül Pazar günü düzenlenen Ho Şi Minh'i anma törenindeki konuşmasını yayınlıyoruz.

Arkadaşlar,

Büyük devrimciler ölümleriyle dahi, devrim düşmanlarına karşı mücadeleyi sürdürüyorlar. Ölüm bir tabiat kanunu, ama büyük devrimciler öldükten sonra da savaşıyor. Anıları, devrimci saflarda, bütün devrimcilerin düşüncesine keskinlik, yüreklerine kuvvet veriyor.

Türkiye'de Ho Şi Minh'i anıyoruz. Bu anma, herhangi bir tören değil. Ho Şi Minh'in anılması millî kurtuluş mücadelemizin bir parçası. Bu anma töreni, yıllardan beri Türkiye proletaryasının devrimci hareketine ve demokratik güçlere karşı sürdürülen baskı rejimine karşı bir mücadeledir. Türkiye'de, bütün hayatını proletaryanın devrimci hareketine, proletaryanın örgütlenmesine ve millî kurtuluş mücadelesine vermiş Ho Şi Minh'i anıyoruz.

Aramızda sınırlar ve sıra dağlar olsa da, yiğit ve fedakâr Vietnam halkının millî kurtuluş savaşına ve bu savaşın büyük önderi Ho Şi Minh'in anısına bin selâm!

Aramızda sınırlar ve sıra dağlar olsa da, biliyoruz ki, Vietnam halkının Yankee emperyalizmine vurduğu her darbe, bizim millî kurtuluşumuz için de vurulmuş demektir.

Aramızda sınırlar ve sıra dağlar olsa da, biliyoruz ki, ölümü **hoş geldin, sefa geldin** diye karşılayan yiğit Vietnam savaşçıları halkımızın kurtuluşu için de öldüler.

Aramızda sınırlar ve sıra dağlar olsa da, dünya halklarının kurtuluş mücadelesinde en ön saflarda dövüşen Vietnam halkının büyük önderi Ho Şi Minh, bütün millî kurtuluş savaşlarının da önderidir.

Ho Şi Minh, çelik iradesi, örnek devrimci kişiliği, düşünceleri ve dünya proletaryasının devrimci mücadelesine kazandırdığı tecrübelerle, her zaman devrimci saflarda en öndedir. Her zaman mücadelemize ışık tutacaktır.

Ho Şi Minh'i devrimciler gibi anmak, onun düşüncelerini devrimci mücadelesinin bütün dünya proletaryasının hareketine kazandırdığı bilgi ve tecrübeyi öğrenmektir. Ho Şi Minh'in engin denemelerini iyi kavrayarak ve mücadelemizde en doğru şekilde uygulayarak, onu devrimciliğe yakışır bir şekilde anabiliriz. Ho Şi Minh'in devrimci anısına en büyük saygı, onun düşüncelerinin sınıf mücadelesinde bize ışık tutan yönlerini bulup çıkarmaktır. Ho Şi Minh'in devrimci anısını bizler doğru devrimci yolda yılmadan ilerleyerek yâdederiz. Proletarya sosyalizminin gösterdiği yolda...

Ho'nun devrimci anısı, bize en güç, en çetin şartlar altında dahi, ilkelerden şaşmamayı öğreten, yolumuzu aydınlatan bir rehberdir. Bize millî demokratik devrim zaferinin ve onu izleyecek olan sosyalizmin bir gün mutlaka gerçek olacağı inancını hiç durmadan aşılayan, irade ve azmimizi çelikleştiren bir rehber.

Ho'nun anısı, devrimci ahlâk, devrimci karakter ve devrimci azim ve çalışkanlığın sembolü olarak devrimci saflarda, yalçın bir kaya gibi dimdik durmaktadır ve duracaktır.

Ho'nun anısı, ve devrimci düşünceleri, parlamentarizmi tek mücadele yolu olarak gösteren, halkı millî demokratik devrim saflarında örgütleme mücadelesine karşı çıkanlar için öldürücü bir ateştir.

Bu ateşi dağdan düze, şehirden köye yayalım arkadaşlar!

Ho'nun anısı, Türkiye proletaryasının eylem içinde bilinçlendirilmesi ve öz örgütüne kavuşması mücadelesine ışık tutan hiç sönmeyecek bir meşaledir.

Bu meşaleyi hiç elimizden bırakmayalım arkadaşlar!

Ho'nun anısı ve devrimci düşünceleri, emperyalizme boyun eğen ve devrimci mücadeleyi eylemsizleştirmeye uğraşan pasifizme karşı devrimcilerin bayrağıdır.

Bu bayrağı bütün gücümüzle yükseltelim arkadaşlar!

Ho'nun anısı ve devrimci mücadeleye kazandırdığı tecrübeler, **halk savaşı** ilkesi yerine, kökü aşırı bireycilikte olan anarşizme ve terörcülüğe karşı savaşacaktır.

İlkönce kendi kişiliğimizde devrim yaparak, bu savaşa omuz verelim arkadaşlar!

Ho'nun anısı, devrimci teoriyi küçümseyen, deneyci tutumlara karşı, el yordamıyla devrimci mücadele vermek sevdasına kapılanlara karşı proleter sosyalizminin güneşidir.

Bu güneş batmayacaktır arkadaşlar!

Ho'nun anısı ve düşünceleri, proletaryaya güvenmeyen, onun örgütlü gücüne inanmayan maceracılara karşı, proletaryanın kükreyen sesidir.

Bu sesi her yere ulaştıralım arkadaşlar!

Ho'nun hayat destanı, devrimci saflarda kardeşlik ve feragat yerine, bireyciliği, dedikodu ve fısıltıyı hakim kılmak isteyenlere karşı, kahredici bir zehirdir.

Bu zehiri benliğimize akıtalım, bireyciliği yokedelim, devrimci kardeşlik ve feragatı yaşatalım arkadaşlar!

İşte Ho Şi Minh'in adı bütün bu sebeplerle, bütün dünya ülkeleri proletaryasının, millî kurtuluş savaşı veren halkların ağzında devrimci bir kükreyiş olmuştur.

Amerika'da, Avrupa'da, Afrika ve Asya'da devrimciler bunun için **Ho Şi Minh** avazeleriyle emperyalizme korku salıyorlar.

Ho Şi Minh, bir millî kurtuluş savaşçısıydı demek eksik olur.

Arkadaşlar, biz Ho Şi Minh'in bir proleter devrimcisi olduğunu, Vietnam halkına öncülük eden Vietnam proletaryasının önderi olduğunu, bütün hayatını proletaryanın devrimci örgütü ve onun zaferine vakfettiğini hiç bir zaman unutmayalım. Onun şu satırları hepimizin düşüncesine ve yüreğine mıhlanmalıdır.

«Savaşta kayıp ta verilir, fedakârlık da yapılır. Halkımız savaşı sürdürmeye on yıl, yirmi yıl ya da daha fazla süre, zafere kadar her türlü fedakârlığa katlanmaya azimlidir. Çünkü bağımsızlık ve özgürlükten değerli ne var ki? Güçlükler ve geçici kayıplar önünde sinmemeye kararlıyız. Amerikan saldırısına boyun eymemeye kararlıyız. Anayurdumuzun özgürlük ve bağımsızlığını savunmaya kararlıyız.» (Ho Şi Minh, Millî Kurtuluş Savaşımız, s. 168)

Aralarında sınırlar ve sıra dağlar olsa da, Vietnam ve Türkiye halkları emperyalizme karşı omuz omuza savaşıyor. En amansız savaş şartlarında, bombardıman altında dahi pirinç üretimini arttıran, ağır sanayiini kuran Vietnam halkının ve onun büyük önderi Ho Şi Minh'in yiğitliğini çelik iradesi ve çalışkanlığını daima örnek alacağız.

Millî bağımsızlık zaferi, Vietnam'da olduğu gibi, bir gün mutlaka yurdumuzu da bir güneş gibi aydınlatacaktır.

Ho Şi Minh öldü.
Emperyalizme karşı savaşın en ön safında dövüşen yiğit Vietnam halkı ve bağımsız, birleşmiş, demokratik Vietnam!
Sen çok yaşa!

Ho Şi Minh öldü.
Dünyada emperyalizme karşı ilk millî kurtuluş savaşı vermiş kahraman Türkiye halkı!
Sen çok yaşa!

Ho Şi Minh öldü.
Dünya halklarının devrimci dayanışması ve kardeşliği!
Sen çok yaşa!

Çok yaşa!
Bütün dünya ülkeleri proletaryasının devrimci mücadelesi.

Doğu Perinçek

proleter devrimci safları çelikleştirelim !

... yığınları politikamızın doğruluğuna inandırmak için canla başla çalışılması gereken uzun ya da kısa bir süre vardır. Bu süre atlanamaz. Bu sürenin atlanabileceğini sanmak aptallıktır. Ancak yığınlar arasında yürütülecek sabırlı politik açıklama, anlatma çalışmasıyla aşılabilir ve giderilebilir. (1)

Proleter devrimci hareket, yürüttüğü ideolojik mücadeleyle ve devrimci teorinin emrettiği millî demokratik devrim yönündeki eylemlerle Aybar ve Aren oportünizmini geniş ölçüde etkisiz bırakmıştır. Emperyalizme ve onun devrimci hareket içindeki kolu oportünizme karşı verilen mücadelelerden sonra büyük şehirlerdeki ve taşradaki sosyalist kadrolar, proleter devrimci saflarda hızla toplanmaktadır. Aybar ve Aren oportünizmi, emperyalizme boyun eğip, gerici parlamentarizmle kaynaşarak proletaryaya devrimci bilinç verilmesi ve örgütlenmesi mücadelesini baltalamaya çalıştığı gibi, ilerici oyları toplamak konusunda kendisine rakip gördüğü küçük burjuva örgütlerini baş düşman ilân etmişti. Temelinde pasifizm ve parlamantarizm olan, lâfta keskin devrimcilik ve pratikte devrimci ideoloji ve mücadeleye düşmanlık olarak beliren bu politika, devrimci teorinin öngördüğü millî ittifakı reddeden gençlik içindeki sekter unsurlara da uzun süre kumanda etmiştir. Proletaryanın düşmanlarını ve müttefiklerini doğru tahlil edememek noktasında birleşen sağ oportünizm ve sekter eğilimler, pratikte birincinin pasif, ikincinin aktif tutumları dolayısıyla birbirinden kopmuştur. Proleter devrimcilerinin millî demokratik devrim yolundaki aktif mücadelesi, Aybar ve Aren oportünizminin ideolojik etkinliği altındaki aktif genç kadroları «Millî demokratik devrim» tezi etrafında toplamıştır.

(1) Stalin, **Sağ ve Sol Sapmalar Üzerine,** Çev. M. Ardos, Sol Yayınları, Ankara, 1969, s. 53.

İdeolojik mücadele yanında gençliğin pasifizme karşı olumlu tepkisinin etkili olduğu ve başlangıç tarihi, 12 Kasım 1966 Emperyalizme Karşı Bağımsızlık Mitingi, 1968 başında AISEC Kongresindeki protesto ve 29 Nisan 1968 Mitingi olarak tesbit edilebilecek devrimci yöndeki bu gelişme, içinde sapma eğilimlerini de taşımıştır.

Sosyalizmi benimseyen gençlik, proleter devrimci saflarda hızla toplanmış, buna karşılık ideolojik eğitim ve işçi köylü yığınlarıyla devrimci bağlar kurulması yönündeki çalışmalar aynı hızla gelişememiştir. Bunun dışında öğrenci gençliğe uzun yıllar yön veren küçük burjuva devrimciliği, proleter devrimci politika olan kitle çizgisinden sapma eğilimlerini besleyen etkenlerden biri olmuştur. Bu eğilimler hiç bir zaman sistemleşmemiş, bir ideoloji geliştirmemiş, daha çok küçük burjuva davranışının yenilememesinden ileri gelmiştir.

Kitle çizgisinde yürütülen eylem, kitlelere sınıf düşmanlarını tanıtan, devrimci politik hedefler gösteren ve millî sınıfları devrim saflarına kazanmaya yönelen eylemdir. Bugün Türkiye'de proleter devrimci eylemin taktik hedefi, emperyalizm ve işbirlikçilerinin gücünü kırmak ve millî demokratik cephe saflarını güçlendirmektir. Bir eylemin biçimi ne olursa olsun, onun kitlelerle bağını gösteren esas budur. Millî demokratik hareketimiz kuvvet toplama ve örgütlenme dönemindedir. Bir eylem, bir tek kişi tarafından yapılsa dahi bu amaca hizmet ettiği takdirde kitle çizgisindedir.

Millî demokratik devrim hedefini slogan olarak benimseyen, ancak onun özünü, devrimci politikasını ve taktiklerini kavramayan her eylem, proleter devrimci çizgiden sapma eğilimleri taşımaktadır. Millî demokratik devrim sloganını bayrak edinerek, millî cephe politikasına aykırı tutumun izlerini taşıyan eylemler yapılabilmektedir. Aynı eylemlerin kitleden kopuk ve kitleleri devrimci saflara kazanma hedefine yönelmeyen yanları, küçük burjuva devrimciliğinin damgasını da taşımaktadır. Bu çeşit davranışları zaman zaman hepimizin paylaştığı olmuştur. Önemli olan, günlük eylem hatalarını sistemli sapmadan ayırmak ve bu günlük hataları, zamanında, yerinde ve açıkça eleştirerek sapma halinde sistemleşmesine imkân vermemektir.

Ancak doğru taktikler uygulayarak millî demokratik devrim yolunda ilerliyebiliriz. Stratejiye hayat veren, onu pratiğe uygulayan taktiklerdir. Bu sebeple ideoloji, strateji ve taktik arasında bir bütünlük vardır. Proletarya ideolojisinin belli bir aşamada bir tek stratejisi olduğu gibi, belli bir stratejinin somut bir durumda bir tek doğru taktiği olabilir (2). Farklı durumlarda farklı taktikler uygulanır. Yanlış taktikler kullanmak stratejiyi kavramamaktan, ya da somut durumları doğru tahlil edememekten ileri gelir.

---

(2) Strateji ve taktik konusunda bkz. Hikmet Kıvılcımlı, Klâsik Anlamıyla Strateji ve Taktik Nedir?, **Aydınlık**, sayı : 11, s. 369 vd.

Bugün Türkiye'de proleter devrimci hareket, millî demokratik devrimin öncü kuvveti olan proletaryayı bilinçlendirme ve örgütlenme mücadelesi verirken, bir yandan da millî cephenin sağlam temellere oturması için savaşıyor. Hedefimiz. Proleter devrimci safları güçlendirmek, proleter devrimci örgütlenmemizi gerçekleştirmek ve sağlamlaştırmak ve millî cepheyi kuvvetlendirmektir. Millî cephenin ve proleter devrimci safların güçlenmesi ile millî cephe içinde proletaryanın öncülüğünün sağlanması arasındaki diyalektik bağı ve birliği kavrayamazsak, millî demokratik devrim yolundan sapabiliriz. Bu sapma, proletaryayı bilinçlendirme ve örgütleme mücadelemizi ihmal etme şeklinde bir sağ sapma olduğu gibi, millî cephe politikasını terkederek ittifakları yıkan eylemlere girişme şeklinde görünüşte «sol», ama özünde sağ bir sapma olabilir. Ya da proleter devrimci hareketin bu her iki temel göreviyle bağdaşmayan, kitleden kopuk terörist ve anarşist eylemler olabilir ki, artık burda bir sapma değil, doğrudan doğruya bireyci küçük burjuva devrimciliği söz konusudur.

Türkiye'deki «sol» sapma eğiliminin özünde, meşhur sosyal demokrat Bernstein'ın «Hareket herşeydir, hedef hiçbir şey» görüşü yatmaktadır. Hedefi unutarak, hareketi her şey olarak gören bu ideoloji, kimi zaman yığınlarla bağ kurmak ve proletaryayı örgütlemek görevimizi unutturmakta, kimi zaman da düşmanı yanlış seçerek, millî güçlere karşı yanlış tutumlara girmektedir. Bu ideoloji, Aybar ve Aren oportünizminin, millî cepheyi bölme politikasının allanıp pullanıp devrimci kılığa sokularak, devrimci saflara sokulmasından başka bir şey değildir.

Aydınlık Dergisi, Türk Solu'nun başlattığı yolda gerici parlamentarizme, pasifizme karşı amansız bir mücadele verirken, demokratik özgürlüklerin sınırlı oluşundan ve proletaryanın devrimci örgütünün bulunmamasından ötürü tespiti ve uygulanması bir kat daha güçleşen proleter devrimci çizgiyi, kitle çizgisini var gücüyle savunmuştur. Bunun yanında Aybar ve Aren oportünizminin çöküş süreci içinde beliren «sol» sapma eğilimlerine ve bireyci küçük burjuva devrimciliğine karşı devrimci bilincin canlı tutulmasına özen göstermiştir.

Dergimiz, ilk sayısında toplu olarak görüşlerini açıklamış, millî demokratik devrim mücadelemizde devrimci politikamızı belirtmiştir:

Millî demokratik devrim mücadelesinin geniş yığınlara maledilmesinin yolu budur. Grevlerle, toprak mücadelesiyle, Amerikan üslerini çepçevre kuşatıp, protesto gösterileri yaparak, çeşitli meslek gruplarının ve öğrencilerin reform taleplerini yaygınlaştırıp, millî devrimci niteliğe ulaştırarak, Amerikan filolarının karasularımızı kirletmelerini, Amerikan bahriyelilerinin topraklarımızı çiğnemelerini mitinglerle, yığın hareketleriyle tel'in ederek, emperyalizmin toplumumuzun bağrında açtığı işsizlik ve pahalılık yarasını gösterilerle, toplantılarla yığınlara anlatarak, işçilerimizin demokratik haklar ve sosyal adalet için giriştiği mücadeleleri sonuna kadar destekleyerek ve bu mücadeleleri demokratik devrim çizgisine getirerek, yabancı mallarına, yabancı şirketlere, yabancı sermayeli veya onunla işbirliği eden ban-

kalara, millî kaynaklarımızın yabancılara peşkeş çekilmesine karşı millî hareketler düzenleyerek, bizi milletçe yokolmanın eşiğine götüren, emperyalizmin silâhlı örgütü ve Amerikan tekellerinin yurdumuzdaki bekçisi NATO'ya karşı yürüyüşler, mitingler düzenleyerek, emperyalizmin unutturduğu yerli malı kullanma ilkesini canlandırıp yabancı malları boykot ederek, emperyalizmin kültürel istilâsıyla halkımızı oyalamağa ve afyonlamaya yönelen ideolojik araçlarıyla mücadele ederek yürütülmesi gereken anti - emperyalist hareket, yığınları uyandıracak onlara gerçek menfaatini öğretecektir (3).

Aydınlık, daima proleter devrimcilerinin politikası olan kitle çizgisini savunmuştur ve bu politikanın emrettiği her eyleme, anti - emperyalist gençlik hareketlerine, işçilerin demokratik ve iktisadî haklar için mücadelesine, demokratik köylü hareketlerine, TİP içinde devrimci mücadeleye katılmış ve kitle çizgisinin emrettiği bir görev olan İşçi Köylü Gazetesini yayınlama düşüncesini daha ilk sayıda açıkladığı gibi, bu devrimci görevin yerine getirilmesi için mücadele etmiştir. «... AYDINLIK, yarım yüzyılı aşan bilinçli sınıf mücadeleleri geleneğimizin bir ürünüdür. Türkiye'nin devrimci tecrübe ve bilgi birikiminin mirasçısıdır. Bu yüzdendir ki AYDINLIK, ileri dönük her hareketin yanında yer alır ve onu destekler. Dergimizin düşüncesine derinlik ve sağlamlık veren, devrimci mücadeledir. AYDINLIK'ı bu mücadeleye rapteden ve onu bu mücadelenin ayrılmaz parçası yapan bağlardır. Devrimci mücadeleyi omuzlayan herkes, AYDINLIK'ın gelişmesine, AYDINLIK'ta ifadesini bulan devrimci teorinin olgunlaşmasına katkıda bulunuyor demektir» (4).

AYDINLIK, 4. sayısında emekçi yığınlarıyla bağları güçlendirmenin ve proletarya ile özdeş olmanın zorunluluğu üzerinde ısrarla durmuştur :

«Lenin 'İnsan, ancak işçi ve köylülerle ortak çalışma sayesinde gerçek sosyalist olur, demektedir. (...) Ya gerçek sosyalist olmak için kitlelerle ilişki kuracağız; ya da o andan itibaren yerimizde sayacağız. (...) Bugün Türkiye'de devrimci hareketin karşılaştığı temel mesele budur.» (5)

Bu yazının yayınlandığı dönem, genç sosyalist kadrolarla köylülerin omuz omuza mücadeleler verdiği ve 6. Filoya karşı, Kommer'in Büyükelçi tayin edilmesine karşı gençliğin anti - emperyalist mücadelesinin güçlendiği bir dönem olmuştur (6).

AYDINLIK, Nisan 1969 daki öğrenci hareketlerini desteklemiş ve gerici parlamenter güçlerin gençliğe karşı tutumunu şiddetle eleştirmiştir. Dergimiz, öğrencilerin, işçi ve köylü yığınlarının, bütün millî sınıfların özlemlerini dile getiren ve yığınları devrimci saflara kazanma hedefine yöne-

---

(3) Dünya, Türkiye ve Devrimci Mücadele, **Aydınlık,** sayı. 1, s. 29.

(4) **Aydınlık,** 7. sayı, s. 3.

(5) **Aydınlık,** 4. sayı, s. 264.

(6) Bkz. **Türk Solu,** sayı : 66 ve **Aydınlık,** Demokratik Köylü Hareketleri, sayı : 5, s. 341 vd.

len gençlik hareketine var gücüyle katılırken, bir yandan da anarşist ve terörist eğilimlere karşı devrimcileri uyarmıştır. Aydınlık'ta bu konuya da değinen yazılar yayınlanmıştır:

«... gençler, güçbirliği bozguncularına karşı olduğu gibi, gençliğin eylemine anarşizmi ve terörcülüğü sokmak isteyenlerle de mücadele ediyorlar.» (7)

Aynı şekilde 13 Mayıs 1969'da Türk Solu'nda yayınlanan bir yazıda oportünizmin çeşitli kılıklara girebileceği belirtildikten sonra, oportünizmin millî demokratik devrim stratejisini benimser gözükerek, pratikte bozgunculuk yapabildiği ve devrimci eylemi baltaladığı açıklanmakta, pasifizme ve terörizme karşı iki yönlü bir mücadelenin gereği üzerinde durulmaktadır (8).

Gençlik içindeki proleter devrimci çizgiden sapma eğilimlerinin daha belirli olması üzerine Aydınlık, 8. sayısında küçük burjuva bireyciliği, popülizm, terörizm, pasifizm kavramlarını açıklamıştır (9).

Dergimizin 9. sayısında İşçi Köylü Gazetesinin çıkışıyla ilgili olarak kitle çizgisinin önemi üzerinde bir kere daha durulmuştur (10). İşçi Köylü Gazetesi, işçi, köylü ve gençlik hareketlerinde izlenen proleter devrimci çizginin son uygulaması olmuş ve bütün bu hareketleri bir merkezde toplayan, hareket yaratan ve kitlelere bu hareketin propagandasını götüren bir gazete olarak millî demokratik devrim saflarındaki yerini almıştır.

Daha ilk sayısından itibaren oportünizme karşı proleter devrimcilerinin millî demokratik devrim tezini savunan ve millî demokratik devrimi proletarya öncülüğünde bütün millî sınıfların gerçekleştirdiğini belirten Türk Solu ise 26 Ağustos 1969 tarihli sayının Başyazısında proleter devrimcilerinin kitle çizgisini açık bir dille belirtmiştir:

Halktan kopuk kalan bir devrimci grubun halka rağmen halk için bir politika izlemesi olanağı yoktur. Halk için politikanın emrettiği yolda yürümek, ancak bilinçli ve örgütlü halk yığınlarının en aktif desteğiyle ve o halkçı politikayı bu yığınların kendilerinin gerçekleştirmeleriyle mümkündür. Köy emekçisi toprak reformunun gereğini en derinden duymadan ve bu reformun gerçekleştirilmesi uğruna mücadeleye yığınlar halinde katılmadan, hiç bir iktidar, ne kadar iyi niyetli olursa olsun, gerçekten, köklü bir toprak reformu yapamaz.

Amerikan vesayeti durumuna son verilmesi ve Türkiye'nin tam bağımsızlığının gerçekleştirilmesi işi de Türkiye toplumunun bütün ulusal güçlerinin işidir. Tam bağımsızlık ancak bir ulusal şahlanış sonucu elde edilebilecek, ulaşılması çetin bir ulusal amaçtır...

---

(7) Doğu Perinçek, Gerici Parlamentarizme Karşı Gençlik ve Millî-Demokratik Güçbirliği, **Aydınlık,** sayı: 7, s. 21.

(8) Bkz. Gün Zileli, Kılık Değiştiren Oportünizm, **Türk Solu,** sayı: 78, s. 12.

(9) **Aydınlık,** sayı: 8, s. 91.

(10) Yaşasın İşçi Köylü Gazetesi, **Aydınlık,** sayı: 9, s. 161.

Hiç bir iktidar, ne kadar iyi niyetli olursa olsun, bütün millici sınıf ve zümreleri bilinçli ve örgütlü olarak harekete geçirmeden Türkiye'nin tam bağımsızlığını gerçekleştirme görevini yerine getiremez. Onun için, devrimci bir iktidar, eğer gerçekten devrimci ise, eğer gerçekten Millî Demokratik Devrim'in görevlerini yerine getirmek azminde ise, mutlaka emekçi halk yığınları içinde kök salmış bir iktidar olmak zorundadır. Halk için politikayı ancak halk iktidarları uygularlar. Halktan kopuk devrimci iktidar olmaz ([11]).

Ve en son olarak ta Şahin Alpay'ın Türk Solu'nda çıkan yazısı, proleter devrimci çizgiyi açıklayarak görüşlere berraklık getirmiştir ([12]).

Aydınlık, bugün de gençlik eylemi içinde gözüken sapma eğilimlerini açıklıkla ortaya koymayı, devrimci saflarda doğru ilkeler etrafında birliği sağlamanın ilk şartı olarak görmektedir.

Devrimci saflarda birlik, bütün sapmalara, taktik hatalara ve işbirlikçi güçlerin devrimci safları bölme çabalarına karşı gerçekleri açıklayarak, ideolojik mücadeleyle, sapma eğilimlerinin sebeplerini doğru tespit ederek, devrimci eğitimi hızlandırarak, her görüşe ifade imkânı sağlayıp, kardeşçe tartışma ve eleştiri ortamını yerleştirerek ve devrimci uyanıklığı canlı tutarak yapılır. Ve bütün bunlardan önemlisi, doğru devrimci çizgide eylemler yürüterek ve bu eylem etrafında devrimci birliği gerçekleştirerek sapma eğilimlerine karşı mücadele edebiliriz.

«Aramızdaki görüş ayrılıkları ortaya çıkmasın, sapmaları ortaya koymayalım» şeklindeki görüşlerin doğru olduğu söylenemez. Görüş ayrılıklarını külleyerek örtbaş etme çabaları, sonuç itibariyle devrimci saflarda gerçek bölünmelere ve parçalanmalara sebep olur. **Çelişmeler, örtbas edilerek değil, tersine, apaçık ortaya konularak (...) mücadele edilerek giderilir** ([13]).

Diğer taraftan, doğru devrimci politikayı kabul etmek ve sapmaları sözde mahkûm etmekle beraber, ideolojik mücadeleye girişilmesine karşı çıkmak ve sapma eğilimiyle uzlaşmak ta hatalı bir tutumdur. **«... günlük politika meselelerinde, farklı düşünenlere rastlanabilir ve rastlanmalıdır. Ama bu meseleler, prensip ayrılıkları ile ilgiliyse, hiçbir uzlaşma, hiçbir «orta» yol yoktur, ve olamaz. (...) ya şu, ya da bu prensibi temel almak zorunludur. Prensip meselelerinde «orta» yol görüş ayrılıklarını örtbas etme, gizleme yoludur.»** ([14])

Biz, devrimci saflarda birlikten ve disiplinden yana isek, bu birlik ve disiplinin ideolojik birlik olduğunu, belli bir stratejiye, ilkelere ve bütün

---

([11]) Halka rağmen halk için mi? Halkın oyu ile halka karşı mı?, **Türk Solu,** sayı: 93, s. 3.

([12]) Bkz. Şahin Alpay, Proleter Devrimci Çizgi Kitle Çizgisidir, **Türk Solu,** sayı: 96, s. 6.

([13]) Stalin, a.g.e., s. 124.

([14]) Stalin, a.g.e., s. 121, 122.

bunların uygulanmasında birliğe dayanması gerektiğini unutmayalım ([15]). Ve gene unutmayalım ki, soyut «birlik» ve «disiplin» dünya devrimci hareketinde olsun, Türkiye'de olsun oportünizmin sloganı olmuştur. Proleter devrimci slogan: İLKEDE BİRLİK ve DOĞRU DEVRİMCİ EYLEMDE DİSİPLİN'dir. Bu ilkeler, devrimci teorinin vazgeçilmez ilkeleridir. Bu ilkeleri terkettiğimiz ve «sapmaları eleştirmeyelim, bölünme olur» görüşüyle ortaya çıktığımız zaman, doğru devrimci çizgiyi savunsak ve sapmanın varlığını kabul etsek bile, sonuç olarak aldatıcı ve kof bir birlikten yana oluruz. Herhangi bir eleştirinin yanlış olmasının ortaya çıkması bile, o eleştirinin yapılmış olmasına bağlıdır.

Diğer bir devrimci ilke de, sapma eğiliminde olanları açık tartışmaya çağırmak, görüşlerin açıklanmasını ve yazılmasını sağlamaktır. Sapma eğilimini susturmaya çalışmak hatalı bir tutumdur. Tam tersine sapmalara söz hakkı tanıyalım ki, ideolojik açıklığa kavuşsun, yanlış düşünceleri gösterme ve düzeltme imkânları doğsun. Proleter devrimci ilkeleri açıkça ortaya koyalım, devrimci saflarda açık tartışma yaratalım ki, proletaryanın sınıf düşmanlarının körüklediği ve kaynatmağa çabaladığı dedikodu kazanı devrilsin ve bölücülere fırsat verilmesin. Aydınlık, bu ihtiyaçla daha 2. sayısında devrimcileri eleştiriye çağırmış ve 10. sayısında da sayfalarında bir Tartışma bölümü açmıştır. Son olarak dergimiz, eleştirileri olduğunu öğrendiği arkadaşlara mektuplarla başvurarak eleştirilerini yayınlamaya hazır olduğunu bildirmiştir.

Devrimci saflarda tartışma ve eleştiri ortamının canlanmasından korkmayalım. Proleter devrimcilerinin Aybar ve Aren oportünizmine karşı yürüttükleri şiddetli ideolojik mücadele, sosyalizmi benimsemiş, ancak devrimci teoriyi derinliğine kavramamış unsurları rahatsız etmiş ve ilkesiz «birlik» ve «barış» çağrıları duyulmuştu. Proleter devrimcileri bu çağrılara kulak vermediler ve bilinci sarsılan unsurların tepkileri yüzünden de mücadeleyi bırakmadılar. «Bu kavgaları bir yana bırakıp pratik çalışmaya dalmak daha iyi olmaz mıydı?» şeklindeki sorulara yıllarca önce cevap verilmiştir: **Nereye gittiğimizi bilmezsek, hareketin hedefini görmezsek ilerliyemeyiz. (...) Biz, devrimci olarak, ileri yürüyüşümüzü, pratik çalışmamızı en önemli sınıf hedefine, proletarya düzenine bağımlı kılmalıyız. Bunu yapamazsak oportünizmin batağına saplanmamız kaçınılmaz ve mutlaktır** ([16]).

Ancak, hedefimizin devrimci ilkeler etrafında güçlenmek olduğunu unutmamalıyız. Amaç, proleter devrimci saflardan tek bir militanın dahi kaybedilmemesi için, sapma eğilimlerini ortadan kaldırmaktır. Ve bu uğurda yapılacak ideolojik mücadelede Lenin'in «gençliğe karşı hoşgörü» ilkesini de hatırdan çıkarmamalıyız. **Lenin,** gençlik hareketindeki hataların düzeltilmesinde doğru yolu gösteriyor:

([15]) Bu konuda bkz. İdeolojik Birlik ve Örgüt, **Aydınlık,** sayı. 10, s. 141 vd.
([16]) Stalin, a.g.e., s. 48.

Mümkün olduğu kadar sabırlı olmalı ve ikna ederek hataları düzeltmeye çalışmalıyız (...) aynı zamanda gençliğin hatalarının arkadaşça eleştirisi konusunda da tam bir özgürlüğü savunuruz. Gençliğe dalkavukluk etmemeliyiz (17).

Türkiye, kapitalizm öncesi kalıntıları barındıran, emperyalizmin egemenliği altında bir ülkedir. Proleter devrimci hareketimiz objektif olarak bu toplumsal yapının ürünüdür. Bunun yanında proletaryanın bilinç ve örgütlenme düzeyinin ileri olmayışı, sapmalar karşısında bir proletarya örgütünün bulunmayışı, bugünkü proleter devrimci kadroların yığınlarla bağ kurmak ve proletarya ile özdeş olmak yolunda köklü tecrübelere sahip olmaması, militan kadroların ideolojik yetişkinliğinin ve eylem tecrübesinin sınırlı olması, hareketimizin sübjektif şartlarını oluşturmaktadır. Bütün bu şartlar, proleter devrimci hareketimizde sapma eğilimleri çıkması için elverişli bir ortam yaratmakla birlikte, bütün devrimcilere tek tek ve toplu olarak kendini eleştirmek, bireyciliği yıkmak, devrimci eylem içinde ideolojik eğitimini yapmak ve sapmalara karşı ideolojik mücadele vermek görevini yüklemektedir.

Her türlü sapma eğilimine karşı mücadele, yalnız teorik açıklamalarla değil, devrimci eylemlere yürütülür. Sapmalara karşı proleter devrimci çizgiyi savunmak yetmez, bu çizginin politikasını eylemde uygulayarak sapmaları doğru yola katılmaya, ya da açıkça ortaya çıkarak devrimci eylemden ayrı düşmeye zorlar. Devrimci eyleme katılma, devrimci safları güçlendirir ve sapmayı yokeder. Devrimci eyleme karşı çıkma ise, sapmanın pratikteki rolünü militanlara gösterir ve sapmayı tecrit eder. Her iki halde de güçlenen proleter devrimci çizgidir. Örneğin, İşçi Köylü Gazetesini küçümseme, eylemini baltalama, ya da uygulanamıyacak eylemler önererek günün eyleminden ve görevinden kaçma şeklinde beliren bir eğilim, eylem zamanı tecrit olmakta, militanlara devrimci gerçeği göstermektedir.

AYDINLIK Yazı Kurulu,

1. Bütün üyelerinin ittifakıyla kabul ettiği ve yukarda açıkladığı tutumunu proleter devrimcilere bildirmeyi bir görev bilir.
2. Devrimcileri, Türk Solu, Aydınlık, İşçi Köylü'nün eylemini baltalayan her davranışa karşı mücadeleye ve kitlelerle bağ kurma ve kitleleri örgütleme mücadelesine çağırır.
3. Devrimciler arasında canlı bir tartışma ortamı yaratmak ve ilkeler etrafında birliği sağlamak amacıyla sayfalarını devrimcilerin görüş ve eleştirilerine açtığını ve fikirlerin açıklanması gereğine inandığını bir kere daha belirtir.

Vahap Erdoğdu, Erdoğan Güçbilmez, Doğu Perinçek,
Şahin Alpay, Şeyhan Erdoğdu, Gün Zileli,
Cengiz Çandar, Atıl Ant, Ömer Özerturgut.

---

(17) Lenin, Gençlik Enternasyonali, **Aydınlık,** sayı: 1, s. 73.

aydınlık'ta dünya ve türkiye

TİP' de en gerici unsurlar tecrit oluyor

Proletaryaya devrimci bilinç verme ve örgütleme mücadelesine karşı çıkarak, parlamenter mücadeleyi tek mücadele yolu olarak görmekte çıkarları birleşenler arasındaki çatışmalar şiddetlenmiş ve oportünist Aybar kliği parçalanmıştır. Aydınlık, önseçimlerden sonra beklenen bu parçalanmanın sebebini 9. sayısında açıklamıştı. «TİP aday listelerinde mebusluk vâdeden sıraların, oportünist yöneticilerin çok altında olması, devrimci mücadelenin oportünist klikleri parçalamasında ve parti içinde devrimci birliğin sağlanmasında etkili olacaktır.» (s. 172, 173).

Parti merkez kontenjanlarının, Aybar ve çevresindeki oportünist aydınlarla, Doğu emekçilerinin menfaatlerini hiçbir zaman temsil etmeyen ve toprak ağalarıyla uzlaşma halinde olan birkaç Doğu'lu oportünist yönetici arasında paylaşılmasından sonra, Aybar oportünizminin yakın zamana kadar ortağı olan sendikacılar, Aybar ve çevresine karşı yeni bir muhalefet hareketi başlatmışlardır.

Çoğu DİSK yöneticisi olan ve partinin kuruluşundan beri önemli görevlerde bulunan sendikacıların oportünist Aybar kliğinden kopması üzerinde durmak gerekir. Bu gelişme, Aybar oportünizminin ulaştığı dereceyi ve saplandığı batağı göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Aybar, oportünist tutumları yanında toplu sözleşmelerde patronla karşı karşıya oturan sendikacılarla değil de, feodal ağalarla işbirliği halindeki Doğu'lu parti yöneticileriyle birlik olmuştur. Aybar oportünizmi parti içindeki en gerici unsurlar dışında bütün grupları karşıya almak durumuna düşmüş ve iflâs yolunda bir adım daha ilerlemiştir. Her bölünmede Aybar en geri unsurlarla ittifak etmektedir. Aybar oportünizminin artık, devrimci sendikacılık görevini hiçbir zaman yerine getirmeyen ve partinin oportünizme saplanmasında önemli rolleri olan sendikacılara dahi tahammülü kalmamıştır. İşçi sınıfını karşıya alan tutum, işçi sınıfıyla yakından uzaktan ilgisi olan herşeyle uzlaşmaz çelişkiler içine düşen bir noktaya kadar varmaktadır.

Proleter devrimcileri, her çelişmeyi, en ince ayrılıkları dahi doğru tahlil etmek ve devrimci mücadelede bu tahlilin öngördüğü tutumu izlemek zorundadırlar. Sendikacıların bugüne kadarki oportünist tutumları hiçbir zaman unutulmamakla beraber, proleter devrimcilerinin sendikacılar ve tecrit olan oportünist Aybar çevresi hakkındaki değerlendirmeleri muhakkak ki farklıdır. Bir sandalye

kavgası sonucu dahi olsa, ortaya çıkan parçalanmada sendikacıların, TİP oportünizminin baş sorumlusu Aybar'la aynı safta kalmamaları ve TİP'teki en gerici unsurlarla çatışmaya düşmeleri dikkat edilecek bir noktadır. Doğu emekçilerinin ve bütün Türkiye halkının düşmanlarıyla, toprak ağalarıyla işbirliği halinde olanlarla, hiçbir zaman işçi sınıfının politik bilince kavuşması yönünde bir adım atmamakla ve hattâ bu yöndeki mücadeleye karşı çıkmakla beraber, toplu sözleşmelerde, grevlerde patrona karşı işçilerin menfaatlerini temsil etmek durumunda olanları birbirinden ayırmak gerekir.

Gelişen işçi sınıfı hareketinin, oportünist TİP yönetici kliğinin parçalanması üzerinde muhakkak ki etkileri olmuştur. DİSK tabanını oluşturan işçilerin demokratik ve iktisadî haklar için giriştikleri mücadele, sendikacıları da bu mücadelelerde olumlu bir tavır almaya zorlamaktadır. İşçi hareketlerinin yaygınlaşması ve güçlenmesi oranında, işçilerin sendikacılar üzerindeki baskı ve kontrolleri de artmaktadır. Sendikacıların Aybar ve çevresiyle çatışmaya düştükten sonra TİP içindeki işçilerle bağ kurma zorunluluğunu duymaları bu gelişmeyle izah edilebilir ve olumlu karşılanması gereken bir tutumdur.

Önümüzdeki gelişme içinde, sendikacılar Aybar ve Aren oportünizmine karşı uzlaşmaz bir mücadele yürüttükleri ve bu mücadelelerinde işçi sınıfının devrimci düşüncesinden yararlandıkları, partideki gerçek işçilerle, kol emekçileriyle ve devrimci aydınlarla kaynaştıkları, geçmişteki oportünist tutumlarını açıkça eleştirerek proleter devrimcilerine karşı düşmanca tutumlarını terkettikleri ölçüde olumlu bir rol oynayabilirler. Sendikacıların bütün bunlara aykırı yönde bir tutuma girmeleri halinde, gelişen işçi sınıfı hareketi ve devrimci mücadele onları mahkûm edecektir.

Proleter devrimcilerinin Aybar ve Aren oportünizmine karşı yürüttüğü mücadele, Aybar ve Aren kliklerini çökertmekte ve parçalamaktadır. TİP'teki en gerici unsurlar her geçen gün daha fazla tecrit olmakta ve yalnız kalmaktadır. Bu gelişme ileri doğru bir gelişme, bilimsel sosyalizm temeli üzerinde birliğe ve örgütlenmeye doğru bir gelişmedir. TİP içindeki gerici unsurlar, emperyalizmle uzlaşma halindeki unsurlar parçalanmakta ve çözülmekte, buna karşılık devrimci unsurlar güçlenmekte, her geçen gün daha sağlam bir ideolojik yapıya ve örgütlenmeye ulaşmaktadır. Ön seçimler oportünistlerin maskesini düşürmüş, partinin bütün Türkiye'de fedakâr bir mücadele veren tabanı, oportünizmin gerçek yüzünü görmüştür. Ön seçimlerin bitmesi ve paylaşılacak sandalyenin kalmaması oportünizmin mücadele gücünü kırmıştır. Oportünistler için particilik bitmiştir. Proleter devrimcileri ise mücadelelerine bundan böyle daha çok hız vermek durumundadırlar.

Aybar ve Aren oportünizmine ağır ve kesin bir darbe vurmak ve yoğun bir ideolojik mücadele ve eylem yürüterek proleter devrimci safları çelikleştirmek için.

Çöken ve yıkılan oportünizmin harabeleri arasından TİP'e devrimci nitelik kazandırmak ve gerçek emekçi örgütünün bayrağını yükseltmek için mücadelemize hız verelim!

sina çıladır

zonguldak havzasında emperyalizm, üretim ilişkileri ve oportünizmin ihaneti 1848-1969

Emperyalizm ve işbirlikçileriyle çıkarı en fazla zıt olan sınıf, proletaryadır. Proleter devrimcileri, Millî Demokratik Devrim mücadelemizin öncü gücü olan proletarya ile organik bağlar kurmak zorundadırlar. Devrimci mücadelemizin birer ürünü olan demokratik eylemler, proleter devrimcilerinin bu yolda önemli adımlar attıklarını ortaya koymuştur; ancak, emperyalizm ve işbirlikçileri ile oportünizmin karanlığı halen Anadolu'nun birçok bölgesinin üzerine çöreklenmiş durumdadır. Karşı-devrimci güçlerin karanlığını dağıtabilmek, devrimci teorinin eylem içinde kitlelere mal edilmesiyle mümkündür. Marx'ın deyişiyle, «Teori yığınlara mal olduğu ölçüde maddî güç haline gelir».

Son günlerde, en yoğun işçi kitlesini halen içinde barındıran Zonguldak'ta yapılan eylemler ve bu eylemlerin dergilere yansıyan şekilleri ile eleştirileri, bölgedeki yüzbinlerce işçi ve emekçi köylülere ters bilinç verildiğini ortaya çıkarmıştır.

Aren oportünizminin etkili olduğu Zonguldak TİP teşkilâtı, devrimci arkadaşlar sözdışı, halen bölgede emperyalizm sözcüğünün kullanılmasını bile engelleme çabası içindedir. 1848'den 1937'ye kadar emperyalizmin fiilî iş-

gâli altında kalan Zonguldak'ta, bu çaba, eğer bilinçli olarak tezgâhlanan bir ihanet oyunu değilse, biz bunu, teorik yetersizliğe, Türkiye'nin ve Zonguldak bölgesinin tarihî, sosyal ve ekonomik şartlarının bilinmemesine bağlıyoruz.

Proleter devrimcilerinin ödevi, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinin yanı-sıra, özellikle bu kilit potansiyel bölgeye eğilmektedir. Bu devrimci mücadelemizin bir parçası olan Zongudak'taki devrimci atılımların billûrlaşması için son derece gereklidir. Bizim ana hatlara yönelen bu yazımızı daha derinliğine inen incelemelerin izliyeceğini umuyoruz...

Tarih çizgisi üzerine yerleştirmeden Zonguldak Kömür Havzası üzerine doğru tahliller yapmak mümkün değildir.

Kömür Havzasında Galata Sarrafları

Zonguldak'taki kömür madeninin işletmeye açılışı, Türkiye'yi Batı kapitalizminin boyunduruğu altına sokan 1838 ticaret anlaşmasından on yıl sonraya rastlar (1848). Oysa, kömürün bulunuş tarihi, 1829'dur ([1]). Kömürün bulunuşu ile işletmeye açılışı arasından 19 yıl gibi önemli bir zaman parçasının geçmiş olmasının nedenleri şunlardır:

a) İkinci Mahmut'un, kapitalist gelişme yolunu açma amacını güden reformlarının henüz tamamlanmamış olması.

b) Avrupa devletlerinin silâhlı saldırıları. Örneğin, Balkanlardan inen Çarlık ordularının Edirne'yi alıp, İstanbul'a yürümeleri (1829). İngiliz ve Fransızların kışkırtmasıyla Mısır'lı M. Ali'nin Kütahya'yı ele geçirip İstanbul'u tehdit etmesi (1833). Kısaca, savaşların yarattığı doğal karışıklık.

c) İngiliz kapitalizminin, 1838 ticaret anlaşmasıyla **açık pazar** haline getirdiği Osmanlı toplumunun kömür madenini de ele geçirmek için —şartların olgunlaşmasını beklemek amacıyla— yaptığı politik engelleme.

d) Feodal devletin, o tarihler kömür ihtiyacını İngiltere'den satın alarak karşılaması, v.s.

Nitekim, kömür madeni, I. Mecid'in bir «fermân» ı ile «Hazine-i Hassa» nın (Halifenin özel hazinesi) yönetiminde işletmeye açılınca, «Kömür Kumpanyası» adı altında birleşen bir grup İngiliz sarrafı, Babıâli'ye başvurarak, madenin işletme imtiyazını istemişlerdir. Aynı yıl içinde (1848) madenin işletme imtiyazı, «senevî 30 bin kuruş gibi çok cüz'i bir bedel mukabilinde İngiliz sarraflarına bırakılmıştır» ([2]). «Kömür Kumpanyası» ile yapılan mukaveleye göre, kumpanya, Havzadan ürettiği kömürün tamamını, «BAHRİYE NEZARETİ» ne satacaktır.

([1]) Zonguldak Kömür Havzasının evrimini anlatan tek eser, **Ahmet Naim'**-in «Zonguldak Havzası - Uzun Mehmet'ten Bugüne Kadar» (İstanbul, Hüsnütabiat matbaası, 1934) adını taşıyan kitabı. Ana kaynak olarak bu eserden yararlandık.

([2]) A. Naim, a.g.e., s. 21.

Galatalı sarrafların kömür madenini çok elverişli şartlarla ve çok kolay ele geçirmeleri, dış ticaret çağındaki Avrupa kapitalizminin, feodal devleti (Osmanlı İmparatorluğunu), yalnız ekonomik bakımdan değil, aynı zamanda, siyasî bakımdan da nasıl kıskıvrak ele geçirdiğini göstermektedir.

«Kömür Kumpanyası», o tarihler Türkiye'de kömür işçiliği bilinmediğinden ocak işletmek için işçi bulmakta güçlük çekmiş, Karadağ'dan işçi getirtmek zorunda kalmıştır. **Ahmet Naim**, sözkonusu ettiğimiz eserinde, «Kömür Kumpanyası» nın madeni çok ilkel metodlarla işlettiğini ve yıllık üretimin ancak 50 bin tonu bulduğunu yazmaktadır. Bu miktar devletin kömür ihtiyacının üçte birini karşılamaktadır. Galata sarraflarının Havzaya, kömür üretimini artıracak yatırımlar yapmamalarının nedenleri, bizce, şunlardır :

a) Kumpanyalar, havzadaki ilk üretim düzensizliğini geçiştirmekle görevli, Batı kapitalizminin öncü kuvvetleri niteliğindedirler.

b) Havzadan üretilen kömürün «Bahriye Nezareti» dışında bir yere satışı yasaktır. Devlet ise, «Bahriye Nezareti» nin aldığı kömürün karşılığını düzenli ödeyememektedir.

c) Havzadan üretilen kömür yeterli olmadığı takdirde, «Bahriye Nezareti», (donanma ile tophane, tersane v.b. sanayi tesislerinin) yakıt ihtiyacını, doğal olarak eskisi gibi İngiltere'den karşılıyacaktır.

«Bahriye Nezareti», İngiliz kumpanyasından şikâyetçidir. Bunun üzerine, «Kömür Kumpanyası» nın mukavelesi feshedilerek, madenin yönetimi tekrar «Hazine-i Hassa» ya verilmiştir.

Havzadan üretilen kömürün, «Bahriye Nezareti» nin ancak üçte bir oranında ihtiyacını karşılıyabilmesi, Hazine-i Hassa'yı (İngiliz kapitalizminin tezgâhladığı plâna uygun olarak) havzaya yatırım yapmağa zorlamış; İngiltere'den maden mühendisleri ve teknisyenler getirtilerek, derindeki maden damarlarının işlenebilmesi için «kuyu» lar açtırılmış; **Kozlu** ve **Üzülmez** kömür üretim bölgelerine demiryolu döşenmiştir (1851).

Bu arada, bir kısım kömür ocakları da, «Mirî Ocakları» adı altında istihkâm askerleri tarafından işlenmeğe başlanmıştır.

Kırım Savaşı yıllarında (1854 - 1856), havza, «müttefik» imiz olan İngiltere'ye teslim edilmiştir. Yapılan anlaşmaya göre, savaş süresince havzadan kömür, İngiliz savaş gemileri ile diğer «müttefik» imiz olan Fransızların savaş gemilerine tahsis edilecektir. İki yıl anlaşma uygulanmış, savaş sonunda da İngilizler, stok kömürü devlete satarak havzayı terketmişlerdir.

Kömür Madenine Köylü - İşçi Akını

1856 - 1860 yılları arasında havzaya, Rum ve Ermeni kumpanyalarının üşüştüğünü görüyoruz. 19. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı toplumunda millî kapitalizmin gelişmesini önleyen Avrupa kapitalizminin, iktisadî ve siyasî alanlardaki tahakküm politikasında azınlıkları araç olarak kullan-

ması görüşü ([3]), Rum ve Ermeni sermayedarların havzaya üşüşmelerinde somutlaşmaktadır.

Diğer taraftan, bölgedeki feodal mütegallibe de nüfus ve servetlerini yeni gelişen sosyal düzenin temel müessesesine kaydırmağa başlamışlardır.

Havzadaki ilk üretim düzensizliğinin billûrlaşır gibi olması ile feodal - mütegallibenin maden işletmeciliğine kaymaları, civar köylülerin madene akmalarının nedenleri arasındadır; ama asıl neden, köylünün son derece yoksul oluşudur.

Topoğrafik yapı bakımından Zonguldak dağlık bir bölgedir. Ekime elverişli topraklar meyilli ve kıraçtır. Üretime olumsuz etkide bulunan bu etkenlere, feodal devlet ile bölgedeki feodal - mütegallibenin, köylünün artı - ürününü sömüren yapı ve ilişkileri eklenince, Zonguldak köylüsünün madene akın etmesinin asıl nedeni ortaya çıkmaktadır. Köylüye göre maden, yeni bir iş kapısıdır; cankurtarandır!

Köylünün hangi şartlar altında madende çalışmağa razı olduğunu bilmek, bu konuda bize temel bir fikir verecektir.

> «... Hazine-i Hassa İdaresi zamanında (1848 - 1865) Zonguldak köylüsü maden ocaklarında tıpkı müstemlekelerdeki amelenin şeraiti hayatiyesi içinde, bir orta zaman ırgadı gibi çalıştırılıyordu. İş saatları gündoğumu - günbatışı diye hesaplanıyordu. Amele kulübelerinin yanıbaşındaki hayvan ahırları sıhhî şeraite daha uygun yapılmıştı... Hastalanan veya bir maden kazasında yaralanan, sakatlanan amelenin tedavisi için sıhhî teşkilât vücuda getirilmemişti; amelenin en mütekâsif (yoğun) bulunduğu maden mıntıkalarında bile hekim mevcut değildi... Kazalarda ağır yaralanan amele kumpanyaların veya maden işleten şahısların hamiyetlerine terkediliyordu. Madenci isterse yaralı ameleyi sokağa atıyor, dilerse de bir katır sırtına yükleyerek köyüne gönderiyordu.» ([4])

«Hazine-i Hassa» döneminden bize gelen düzenli istatistikler yok. Bu dönem içinde, köylü - işçiye ödenen taban ücretin ne olduğunu (hattâ ücret ödenip ödenmediğini) bilmiyoruz. Yalnız, 1870'lerde kömür ocaklarında çalışmağa başlayan Ethem Çavuş (Yemelek) isminde bir işçinin, Ahmet Naim tarafından derlenen anılarında [**Yeraltında Kırkbeş Sene** ([5])] madende çalışan köylü - işçiye gündelik olarak para yerine kalay, Amerikan bezi ve basma verildiği belirtilmektedir. Gene aynı anılarda, havzada, işçiye ilk

---

([3]) Doğan Avcıoğlu, Türkiye'nin Düzeni, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1968, s. 51.

([4]) A. Naim, a.g.e., s. 100 - 101.

([5]) Ahmet Naim'in, **Yeraltında Kırkbeş Sene** adındaki derlemesinin elimizde broşür halinde basılmış şekli var. Broşürün önsözünde, yazar, anıların **Son Posta** gazetesinde yayınlandığını yazmaktadır; ancak, tarihi belli değil.

defa, işgücü karşılığını **para** olarak ödeyen kumpanyanın Kurci Kumpanyası olduğu yazılmaktadır. Sözü edilen kumpanya kömür işletmeciliğine 1885'lerde başladığına göre, bu tarihten önce havzada maden işleten yabancı kumpanyalar ile şahısların, köylü - işçiye işgüçleri karşılığı para ödemediği ortaya çıkmaktadır. Nitekim, Ahmet Naim, **Zonguldak Havzası** adlı eserinde, devletin, kumpanyalardan aldığı kömürün karşılığı olarak, civar köylerin vergi ve aşar'ının tahsili işini kumpanyalara havale ettiğini yazmaktadır ([6]). Madende çalışan işçiler, civar köylerden geldiğine göre, kumpanyaların, işçileri, «vergi borcunuzun karşılığına sayılıyor» diyerek ücretsiz çalıştırmaları ve üstelik köydeki nüfusları için ayrıca «vergi» almaları, hayalî bir tahmin olmasa gerekir.

«Dilâver Paşa Nizamnamesi»

Havzanın yönetiminin, 1865 yılında «Bahriye Nezareti» ne geçtiğini görüyoruz. «Hazine-i Hassa» nın, emperyalizm ve komprador burjuvazi ve feodalite ittifakının devletinin genel tutumunu yansıtan ihanet içindeki yönetimine «Bahriye Nezareti» karşı çıkmış; o tarihler (1865) saltanatının 5. yılında olan Sultan Aziz ikna edilerek havzanın yönetimi, «Bahriye» ye verilmiştir.

Bahriye idaresi adına havzaya «maden müdürü» olarak atanan Dilâver Paşa, ilk iş olarak bir «nizamname» meydana getirmiştir. **Dilâver Paşa Nizamnamesi**'nin «Tertip ve İstihdam» bölümündeki ilgi çekici maddeleri —bugünün diline aktarak— aşağıya alıyoruz. Bu maddeler, bizce, asker - sivil aydın zümrenin daha o tarihlerde, emperyalizm - işbirlikçi sermaye - feodalite ittifakına karşı, millîci tohumlar taşıdığını göstermesi bakımından, ilgi çekicidir.

- Kumpanyalar, ocaklarda çalışan işçiler için «amele koğuşları» yaptıracaktır (Madde 11).
- İşçi günde 10 saatten fazla çalıştırılmıyacaktır (Madde 29).
- Maden bölgelerine birer operatör doktor atanacaktır (Madde 8).
- İşçi, madenlerde ancak kendi isteği ile çalıştırılabilecektir (Madde 22). Bu madde, 1865 öncesi havzada angaryacılığın varlığını göstermektedir.

Ayrıca, işçinin, sermaye sahibinin uşağı değil, işgücüyle hayatını kazanan bir insan olduğu hatırlatılıyor ve «amelenin zati işlerde» kullanılamıyacağı belirtiliyordu.

«Nizamnâme» nin 21. maddesinde ise, «madenin mezkûr ocaklarında istihdamı lâzım gelen sunufu ameleden kazmacıyan ve küfeciyan ve kiracıyan Ereğli sancağı dahilinde kâin ondört kur'a ahalisine münhasır olup kur'ayı mezkûrenin nüfusu ceridelerinde **onüç yaşından elli yaşına değin müracaatla atiyüzzikir usule tevfikan celp olunacaktır,** (siyahlar bizim), de-

([6]) A. Naim, **Zonguldak Havzası,** s. 26, 27.

nilerek Ereğli köylüsü 13 - 50 yaş arası ücretli iş mükellefiyetine tabi tutulmaktaydı (7). Gerçi, «nizamnâme» nin bütününden anlaşıldığına göre, «mükellefiyet», sosyo - ekonomik ilişkiler bakımından yarı - köle olarak nitelendirilebilecek köylüye, «imtiyaz» olarak yöneltiliyordu. Ancak, emperyalist devletlere ve onların işbirlikçisi durumundaki Galata bankerlerine borçlu olan devletin, kumpanyalardan aldığı kömürlerin karşılığını ödeyememesi ve borcunu civar köylerin vergi ve aşar'ına havale etmesi sonucu, «nizamnâme» nin getirdiği hükümler uygulanamadığı gibi, köylüye «imtiyaz» olarak yöneltilen zorunlu işçilik de, angaryaya dönüşüyordu.

Zonguldak Havzasında Fransız Emperyalizmi

Havzadaki yabancı kumpanyalar, 1882 yılında, ürettikleri kömürün karşılığını alamadıkları gerekçesiyle, üretilen kömürün dışarıya da satışının serbest bırakılması için hükûmete başvurdular. «Ağır fâizlerle yabancı sermaye ve onların yerli ortakları Galata Bankerlerine borçlanan feodal devlet» bu isteği geri çeviremezdi. Nitekim, «istihsâl olunan madenden yüzde kırkının harice satılması» na izin verildi.

Osmanlı toplumunun özkaynaklarını yarı - sömürge şartları altında istismar eden emperyalizm için kömür havzası henüz el dokunulmamış çok zengin bir alandı. Gerçi kömür madeni 1848'den beri işletilmekteydi. Ama, havzaya ilk giren kumpanyalar, başlangıçtaki üretim düzensizliğini geçiştirmek ve yatırımlar için devlet katkısını sağlıyacak şartları olgunlaştırmakla ödevli küçük işletmelerdi. Havzadan üretilen kömürün yüzde 40 oranında dışarıya satışı serbest olunca, birbiri peşine büyük sermayeli kumpanyalar kuruldu. Bunların başlıcaları; **Eşeyan, Karamanyan, İhsaniye, İnamiye** ve **Kurci** kumpanyalarıydı. İsimlerinden de anlaşılacağı gibi adı geçen kumpanyalar, Galata Bankerlerinin finanse ettiği işletmelerdi.

1892 yılında da, havzayı 1937'lere kadar hakimiyeti altında tutacak olan Fransız sermayeli Ereğli Şirketi Osmaniyesi kuruldu. Şirket, Osmanlı Bankasının himayesindeydi.

Ereğli Şirketi'nin, sermaye gücünü kullanarak, kısa süre içinde havzadaki diğer kumpanyaların ve ocak işleten şahısların bir kısmını tasfiye ettiğini, geriye kalanlarını da egemenliği altına aldığını görüyoruz. Şirket bu arada, kömür üretimini artıracak yatırımlara başlamıştır; 1897'de kömür yıkama fabrikasını (lavuar), 1899'da Kok ve Briket fırınlarını, 1899'da da onarım evini yaptırmıştır. Ayrıca ulaşım alanına da önemli para dökülmüştür.

Kömür havzası artık, 1900 yılından itibaren, Fransız Şirketinin tekelindedir.

---

(7) Zonguldak, 1899'da ilçe, 1924'de il olmuştur. 1899'dan önce kömür madeni Ereğli'den yönetilmekte idi. Ereğli, bölgenin en önemli yerleşme merkeziydi. Kömür madeni ilk defa Ereğli'de bulunmuştur. Halen Zonguldak'taki kömür işletmesine «Ereğli Kömürleri İşletmesi» denilmesinin nedeni budur.

İşçiyi Sömürme ve Şartlandırma Ağı

Kömür havzasına, o dönemin şartlarına göre, önemli yatırımlar yapılması, işçi sayısının çoğalışı, doğal olarak, bölgede ticareti de geliştirmiştir. Örneğin Ereğli'de, rum ve ermeniler ticaret hayatına egemendir. Bir kısım feodal mütegallibe toprakla ilişkilerini keserek madene kaymış, bir kısmı ise madene kaymakla beraber toprakla ilişkilerini devam ettirmişler, ayrıca kasabadaki han, kahvehane, tüketim malı satan dükkân gibi işletmelerini muhafaza etmişlerdir (8). Böylece, bir kısım feodal - mütegallibe, direkt ilişkiler içinde olduğu köylünün hem artı - ürününe sahip olmakta, hem işlettiği ocaklarda çalıştırarak artı - değeri eline geçirmekte, hem de madende ödediği cüz'i ücreti kasabadaki işletmeleri aracılığı ile geriye almaktadır. Aynı sömürü yöntemini Fransız Şirketi daha geniş çapta uygulamaktadır. Durum, 19. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa'lı sermayedarların Kongo'da kauçuk işinde çalışan zenci işçilere tatbik ettikleri sömürü şeklinin aynıdır.

Ayrıca yabancı sermayeye bağlı bezirgânlar, bunlardan mal alan «amele bakkalları», köylüye tohumluk, borç para veren tefeci köy ağaları da yabancı sermaye sömürüsünün bölgedeki ortaklarıdır. Fransız sermayesinin denetimindeki bu sömürü ağı, 1937 yılına kadar ufak - tefek şeklî değişmelere uğrayarak varlığını koruyacaktır. 1937'den günümüze kadar ise —ilerdeki bölümlerde de anlatılacağı gibi— sömürünün denetimi millî niteliğini gitgide yitiren iktidarlar ile tefeci - bezirgânlara geçecektir.

Bu arada 19. yüzyılın sonlarında zorunlu işçilik kaldırılmış, havzaya özellikle Karadeniz'in doğu bölgelerinden işçi akın etmiştir. «Mükellefiyet» kalkmakla beraber, civar köylerden madene gelen köylü - işçiler gene gruplar halinde 15 gün madende 15 gün tarlasında çalışmaktadır.

20. yüzyılın başlarında Fransızların kömür havzasında kolonileştiklerini görüyoruz. Havzayı tekeline alan Fransız emperyalizmi, ideolojisini de beraberinde getirmiştir. Diğer taraftan bölgede misyonerler faaliyete geçmiş, hıristiyanlık propagandasına başlamışlardır. (Fransız Şirketi döneminde havzada çalışan kimseler, kendileriyle yaptığımız konuşmalar sırasında, havzada faaliyet gösteren misyonerlerin çoğunun Afrika'da zencilere hıristiyan dinini aşılamış kimseler olduklarını söylediler.) Gene Fransız Şirketinin adamları işçiler arasına **bölgecilik** zihniyetinin tohumlarını atmışlardır. Havzada, en eski madenci olarak bilinen **Sainte Barbe** adına **«maden yortusu»** kutlanmaktadır.

Kömür Havzasında Bilinen İlk İşçi Hareketi

Bu şartlandırma ağına rağmen, Fransız Şirketi ile onun hegemonyasındaki kumpanyaların ve yabancı sermaye ile dayanışma içindeki feodal - mü-

---

(8) Geniş bilgi için bkz. Doç. Dr. Mübeccel Kıray, **EREĞLİ, Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası,** D.P.T. yayınları, 1964, s. 64 - 65.

nilerek Ereğli köylüsü 13 - 50 yaş arası ücretli iş mükellefiyetine tabi tutulmaktaydı (7). Gerçi, «nizamnâme» nin bütününden anlaşıldığına göre, «mükellefiyet», sosyo - ekonomik ilişkiler bakımından yarı - köle olarak nitelendirilebilecek köylüye, «imtiyaz» olarak yöneltiliyordu. Ancak, emperyalist devletlere ve onların işbirlikçisi durumundaki Galata bankerlerine borçlu olan devletin, kumpanyalardan aldığı kömürlerin karşılığını ödeyememesi ve borcunu civar köylerin vergi ve aşar'ına havale etmesi sonucu, «nizamnâme» nin getirdiği hükümler uygulanamadığı gibi, köylüye «imtiyaz» olarak yöneltilen zorunlu işçilik de, angaryaya dönüşüyordu.

Zonguldak Havzasında Fransız Emperyalizmi

Havzadaki yabancı kumpanyalar, 1882 yılında, ürettikleri kömürün karşılığını alamadıkları gerekçesiyle, üretilen kömürün dışarıya da satışının serbest bırakılması için hükûmete başvurdular. «Ağır fâizlerle yabancı sermaye ve onların yerli ortakları Galata Bankerlerine borçlanan feodal devlet» bu isteği geri çeviremezdi. Nitekim, «istihsâl olunan madenden yüzde kırkının harice satılması» na izin verildi.

Osmanlı toplumunun özkaynaklarını yarı - sömürge şartları altında istismar eden emperyalizm için kömür havzası henüz el dokunulmamış çok zengin bir alandı. Gerçi kömür madeni 1848'den beri işletilmekteydi. Ama, havzaya ilk giren kumpanyalar, başlangıçtaki üretim düzensizliğini geçiştirmek ve yatırımlar için devlet katkısını sağlıyacak şartları olgunlaştırmakla ödevli küçük işletmelerdi. Havzadan üretilen kömürün yüzde 40 oranında dışarıya satışı serbest olunca, birbiri peşine büyük sermayeli kumpanyalar kuruldu. Bunların başlıcaları; **Eşeyan**, **Karamanyan**, **İhsaniye**, **İnamiye** ve **Kurci** kumpanyalarıydı. İsimlerinden de anlaşılacağı gibi adı geçen kumpanyalar, Galata Bankerlerinin finanse ettiği işletmelerdi.

1892 yılında da, havzayı 1937'lere kadar hakimiyeti altında tutacak olan Fransız sermayeli Ereğli Şirketi Osmaniyesi kuruldu. Şirket, Osmanlı Bankasının himayesindeydi.

Ereğli Şirketi'nin, sermaye gücünü kullanarak, kısa süre içinde havzadaki diğer kumpanyaların ve ocak işleten şahısların bir kısmını tasfiye ettiğini, geriye kalanlarını da egemenliği altına aldığını görüyoruz. Şirket bu arada, kömür üretimini artıracak yatırımlara başlamıştır; 1897'de kömür yıkama fabrikasını (lavuar), 1899'da Kok ve Briket fırınlarını, 1899'da da onarım evini yaptırmıştır. Ayrıca ulaşım alanına da önemli para dökülmüştür.

Kömür havzası artık, 1900 yılından itibaren, Fransız Şirketinin tekelindedir.

---

(7) Zonguldak, 1899'da ilçe, 1924'de il olmuştur. 1899'dan önce kömür madeni Ereğli'den yönetilmekte idi. Ereğli, bölgenin en önemli yerleşme merkeziydi. Kömür madeni ilk defa Ereğli'de bulunmuştur. Halen Zonguldak'taki kömür işletmesine «Ereğli Kömürleri İşletmesi» denilmesinin nedeni budur.

İşçiyi Sömürme ve Şartlandırma Ağı

Kömür havzasına, o dönemin şartlarına göre, önemli yatırımlar yapılması, işçi sayısının çoğalışı, doğal olarak, bölgede ticareti de geliştirmiştir. Örneğin Ereğli'de, rum ve ermeniler ticaret hayatına egemendir. Bir kısım feodal mütegallibe toprakla ilişkilerini keserek madene kaymış, bir kısmı ise madene kaymakla beraber toprakla ilişkilerini devam ettirmişler, ayrıca kasabadaki han, kahvehane, tüketim malı satan dükkân gibi işletmelerini muhafaza etmişlerdir (8). Böylece, bir kısım feodal - mütegallibe, direkt ilişkiler içinde olduğu köylünün hem artı - ürününe sahip olmakta, hem işlettiği ocaklarda çalıştırarak artı - değeri eline geçirmekte, hem de madende ödediği cüz'i ücreti kasabadaki işletmeleri aracılığı ile geriye almaktadır. Aynı sömürü yöntemini Fransız Şirketi daha geniş çapta uygulamaktadır. Durum, 19. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa'lı sermayedarların Kongo'da kauçuk işinde çalışan zenci işçilere tatbik ettikleri sömürü şeklinin aynıdır.

Ayrıca yabancı sermayeye bağlı bezirgânlar, bunlardan mal alan «amele bakkalları», köylüye tohumluk, borç para veren tefeci köy ağaları da yabancı sermaye sömürüsünün bölgedeki ortaklarıdır. Fransız sermayesinin denetimindeki bu sömürü ağı, 1937 yılına kadar ufak - tefek şeklî değişmelere uğrayarak varlığını koruyacaktır. 1937'den günümüze kadar ise —ilerdeki bölümlerde de anlatılacağı gibi— sömürünün denetimi millî niteliğini gitgide yitiren iktidarlar ile tefeci - bezirgânlara geçecektir.

Bu arada 19. yüzyılın sonlarında zorunlu işçilik kaldırılmış, havzaya özellikle Karadeniz'in doğu bölgelerinden işçi akın etmiştir. «Mükellefiyet» kalkmakla beraber, civar köylerden madene gelen köylü - işçiler gene gruplar halinde 15 gün madende 15 gün tarlasında çalışmaktadır.

20. yüzyılın başlarında Fransızların kömür havzasında kolonileştiklerini görüyoruz. Havzayı tekeline alan Fransız emperyalizmi, ideolojisini de beraberinde getirmiştir. Diğer taraftan bölgede misyonerler faaliyete geçmiş, hıristiyanlık propagandasına başlamışlardır. (Fransız Şirketi döneminde havzada çalışan kimseler, kendileriyle yaptığımız konuşmalar sırasında, havzada faaliyet gösteren misyonerlerin çoğunun Afrika'da zencilere hıristiyan dinini aşılamış kimseler olduklarını söylediler.) Gene Fransız Şirketinin adamları işçiler arasına **bölgecilik** zihniyetinin tohumlarını atmışlardır. Havzada, en eski madenci olarak bilinen **Sainte Barbe** adına **«maden yortusu»** kutlanmaktadır.

Kömür Havzasında Bilinen İlk İşçi Hareketi

Bu şartlandırma ağına rağmen, Fransız Şirketi ile onun hegemonyasındaki kumpanyaların ve yabancı sermaye ile dayanışma içindeki feodal - mü-

(8) Geniş bilgi için bkz. Doç. Dr. Mübeccel Kıray, **EREĞLİ, Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası,** D.P.T. yayınları, 1964, s. 64 - 65.

tegallibenin, Hazine-i Hassa dönemini aşan ağır sömürüsü, işçilerin ekonomik mücadele için birikimini hızlandırmıştır. Nitekim, Meşrutiyetin ilânı (1908) ile birlikte, yabancı sermayeli şirketlere karşı direnişe geçen Selânik, Varna, Alatini işçilerinden sonra Eylül ayında Zonguldak işçileri de ayaklanmıştır (9). Direniş önce demiryolu işçilerinin katarların hareketlerine engel olmak için demiryolları üzerine barikatlar yapıp bayraklar dikmeleriyle başlamış, giderek bütün işçiler ayaklanmıştır. İşçiler, büyük gruplar halinde ve ellerinde balta, kazma ve küreklerle şehre inmişler, Fransız Şirketinin idare binalarını kuşatmışlardır. Bu arada işçilerle polisler arasında çatışmalar olmuş, fakat polisler binlerce işçi karşısında kaçmak zorunda kalmışlardır. Bir kısım işçi lokomotifleri ve binaları tahrip etmiştir.

İşçilerin giriştikleri bu hareket, objektif olarak, yabancı sermayeli bir şirkete karşı olmakla beraber, siyasî karakteri yoktu. İşçi, Meşrutiyetin ilânı ile birlikte dilden dile dolaşmağa başlayan hürriyet - adalet - müsavat sloganının kafasında yarattığı basit çağrışımlarla harekete geçmiştir. Nitekim, Zonguldak işçisinin grev gerekçesi tek maddeden ibaretti : İstihkaklarından hastahane parası kesilmesi! Ereğli Şirketi ve kumpanyalar bir hastahane yaptırmış, fakat hastahanenin giderini işçiden kesmeğe başlamıştı. İşçi, bunun için direnmekteydi.

Fransız şirketi, direnişi büyük bir korku ile karşılamış ve Türkiye'nin çeşitli bölgelerine sömürü ağını yaymış bulunan diğer yabancı şirketlerle birlikte, olayların bastırılması için hükûmete başvurmuştur. Bilinen nedenlerle emperyalizmin hegemonyasından sıyrılamayan İttihat - Terakki hükûmeti, Zonguldak'a bir ganbotla asker çıkarmış, buna rağmen işçiler, «hastahane parası» kesilmeğe devam ettiği sürece greve devam edeceklerini kesin bir dille açıklamışlardır. Fransız Şirketi, işçilerin isteğini yerine getirmek zorunda kalmış, grev sona ermiştir.

I. Dünya Savaşı ve «Mütareke» Döneminde Kömür Havzası

İttihat Terakki hükûmeti Alman emperyalizmine tabi olarak I. Dünya Savaşına girince, havzada derhal Alman nüfuz ve etkisi belirdi. Havzaya, Harb Kömür Merkezi adı altında askerî bir komisyon yerleşti. Kömürün üretim ve nakliyesini bu komisyon kontrol etmekteydi. Komisyonun başkanı bir Alman subayı idi. Almanların amacı, sömürge politikaları için havzayı incelemekti. Fransız sermayesinin nüfuzu kırılarak, Alman sermayesi egemen kılınmak isteniyordu.

I. Dünya Savaşı (emperyalist ülkeler arası birinci büyük yeniden paylaşım savaşı), Almanya ve müttefiklerinin aleyhine sonuçlanınca, Almanların havza üstündeki girişimi netice vermedi.

Yenilgiyi izleyen mütareke döneminde, feodal devletin otoritesi ortadan kalktı. O sıralar Türkiye'nin her tarafında olduğu gibi, Zonguldak'ta da ko-

(9) Hüseyin Avni, **Türkiye'de 54 Yıl Önceki İşçi Hareketleri,** Evren Yayınları, İstanbul, 1962, s. 16 - 18.

loniler meydana gelmeğe başladı. Fransızlardan sonra, İtalyan ve Rum «Pontüs» kolonileri teşekkül ettirildi.

XIX. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı toplumuna yerleşmeye başlayan Batı kapitalizmi ve daha sonra emperyalizm; sermayesi, ideolojisi, siyaseti, kültürü ve giderek orduları ile egemenliğini kurmuştu.

İlk İş Yasası

Ankara'da **Millî Hükûmet** kurulduğu sıralar (1920), kömür işçisinin sosyal durumunda 1848'lere kıyasla pek bir değişiklik yoktu: İşçi, yabancı sermayedarlar ile tefeci-bezirgânlar tarafından sömürülmekteydi.

Millî Hükûmet, emperyalist düşmanlara karşı verilen Kurtuluş Savaşının karışıklığı içinde bulunulmasına rağmen, kömür işçisi sorununa eğildi. 10 Eylül 1921'de ilk iş yasası olan Havza-i Fahmiye Amele Kanunu çıkarıldı. Aşağıya alacağımız telgraf, Millî Hükûmetin işçi sorununa verdiği önemi belirtmesi bakımından ilgi çekicidir.

Dakika tehiri gayri caizdir **Ankara, 16 Ağustos 336**

Ereğli Maden Müdüriyetine

Amelenin ve bilhassa Ereğli kömür madenleri amelesinin terfihi Büyük Millet Meclisince nazarı dikkate alınarak bu bapta bir lâyihai kanuniye tanzimi hususu, umuru İktisadiye ve Muaveneti içtimaiye vekâletlerine havale olunmuştur. Orada devam eden memuriyetinizde amelenin ahvaline ve sermayedarla bunların arasındaki münasebata dair tetkikatı lâzime icra ve malûmatı kâfiye istihsal edilmiş olacağından lâyihanın tanzimi sırasında bu kıymettar malûmattan istifade etmek istiyoruz. Binaenaleyh hali hazır ve istikbale ait mütalâanızın bir haftaya kadar tanzimi ile irsali ehemmiyetle rica olunur efendim.

Umuru İktisadiye Vekâleti Vekili
Celâl

Bu yazışmalardan sonra çıkan kanunun işçiye sağladığı haklar şunlardı:

- Hastalanan ve kazaya uğrayan işçinin tedavisini sağlamak.
- İş kazalarında ölen veya sakat kalan işçilerin ailelerine tazminat vermek.
- 8 saatlik mesai.
- Ücretlerin ödenmesinde keyfî kesintilere engel olmak.
- İşçi yövmiyelerine bir taban tayini.
- «Amele Birliği» ve yardım sandıklarının kurulması.
- Genç işçilerin eğitim işinin ele alınması, v.s.

Amele Kanununun çıktığı tarihte (1921), kömür işçisinin genel durumunu belirtmesi bakımından, Ereğli Madeni Müdürü Mustafa Rahmi'nin aşağıya alacağımız genelgesi dikkat çekicidir. Genelge, Maden Mevkii Memurluklarına yazılmıştır:

«Milleti bir baba şefkat ve muhabbeti ile seven Millî Hükûmetimiz, mazlum ve mağdur ameleyi, fıkara hakkını yiyerek zengin olanların zulüm ve tegallübünden kurtarmak ve zavallı amelenin alınteri dökerek ve binbir tehlikeye göğüs gererek geçen tahammülsüz ömrünü rahat ile geçirmesi ve kazancını gasıp ellere kaptırmaması için Büyük Millet Meclisinden bir amele kanunu çıkarıldı.

Mukadderatını mübarek ellerine bıraktığımız büyük millet babaları gibi, siz de şimdiye kadar hiçbir yerden güleryüz görmeyen ve hakkını alamayan, almasını bilmeyen zavallı ve muhterem ameleye idare kapılarını daima açık bulundurup onların alacaklarını tediye ediniz, dertlerini kemali şefkat ve muhabbetle dinleyiniz, her hususta kendilerine rehber olunuz. Maden idarelerine babalarının evine girer gibi serbest, cesur girsinler; saadet hakkının asıl kendilerinin olduğunu bilsinler, çünki çalışan onlardır. Memleket ve millet beş - on şahsı mütegallibin kazancı ile değil, bilhassa bu fakir amelenin servet ve saadetile yükselecektir.

Benim tavsiyelerim bunlardır. Bütün ocaklara giderek ve ameleyi toplayarak bu hakikatleri ve haklarını söyleyiniz ve öğretiniz ve bayramlarını müjdeleyiniz.»

Mustafa Rahmi'nin hayli duygusal bir dille yazdığı genelge, Millî Kurtuluş Savaşımızın öncüsü olan asker - sivil aydın zümrenin işçi ve köylüye duyduğu yakınlığı göstermektedir.

Kanunun ilânı ile sokaklarda sevinç gösterileri yapan kömür işçisi, kısa süre içinde, sevinçlerinin boşa gittiğini gördüler. Havzayı 1900'lerden itibaren tekeline alan Fransız Şirketi ile bu şirkete bağlı işbirlikçi kumpanyalar, Kurtuluş Savaşının karışıklığı içinde bulunulmasından yararlanarak, işçiyi gene kendi usullerine göre çalıştırmağa devam ettiler.

1923 Grevleri

Fransız Şirketi'nin Amele Kanunu'na rağmen işçiyi gene eskisi gibi ağır şartlar altında çalıştırmağa devam etmesi, Cumhuriyetin ilân edildiği yıl yeni grevlere yol açmıştır. 1923 yılının Temmuz ayı içinde peş peşe üç işçi direnişi oldu. «Aşma» ocağı işçileri ile kömür yıkama fabrikası işçileri ayaklandılar. Direniş, muhtemelen, **Aydınlık** çevresinin teşebbüsüyle gerçekleşen «Türkiye Amele Birliği» nin devrimci unsurları tarafından desteklenmekteydi. Kömür yıkama fabrikası işçileri, kadınların ve çocukların da yardımıyla, vagonları yoldan çıkarıyor, lokomotiflerin önüne yatarak sevkiyatı durduruyorlardı. İşçinin bir kısmı da ocaklarla ilişki kurarak ikna yoluyla veya zorla diğer işçileri de greve iştirak ettiriyordu.

İşçilerin istekleri şu maddelerde toplanıyordu :

- Asgarî ücret tespiti.
- 8 saat mesainin kabulü.

● Haftada bir gün tatil.

● Şirket tarafından işten çıkarılan işçi önderlerinden Emin Efendi'nin görevine iadesi.

Bu istekler, aslında, Amele Kanunu'nun kapsamına giren haklardı. İşçi, kanunun tatbiki için direnmekteydi.

Olaylar inzibatî tedbirlerle yatıştırıldı. Bu arada Türkiye Amele Birliği Genel Sekreteri Rasim Şakir Bey, Zonguldak'a gelerek grevci işçilerle ilişki kurdu (10). Daha sonra İstanbul'a dönen Şakir Bey, Türkiye Amele Birliği'nin, 250 delegenin iştirak ettiği kongresinde (11) Zonguldak işçisinin himayelerine girdiğini söyliyerek, yabancı sermayeli şirketlere şiddetle çattı.

Fransız Şirketi, işçinin örgütlenmesine engel olmak için harekete geçmekte gecikmedi. Şirket, havzada, Amele Kanunu ile kurulmuş bulunan mahallî Amele Birliği'nin faaliyeti ile Türkiye Amele Birliği'nin Zonguldak'a yönelen girişimini baltalamak amacıyla «hususî bir amele teşekkülü vücuda getirmişti... Bu teşekkülün elemanları bir otel odasında toplantılar yaparak bir kısım amele çavuşlarını da elde etmişler ve bunlar vasıtasıyla ocaklara beyanname dağıtmışlardı... İçlerinde 'itilâf devletleri' nin polis teşkilâtında (Entellicens Ofis) de çalışmış kimseler vardı. Bilfarz, cemiyetin kâtibi umumisi; Fransız işgâl kuvvetlerinin emrinde hizmet etmiş, daha sonra da memleketi aleyhine İngilizlere casusluk yapmış Suat isminde bir adamdı... İşte bu şeflerin idare ettiği cemiyetin başlıta faaliyeti, yeni teşekkül eden 'amele birliği' aleyhine tahrikat yapmak ve amele arasında 'türklük - lâzlık' gibi ikilikler yaratarak birbirine düşürmekten ibaret kalıyordu...» (12).

Fransız şirketinin böl - yönet taktiği, onlar açısından başarılı olmuştur.

Bu arada, bölgede hayatı kontrol eden Rum ve Ermeni tüccarlar, 1923 mübadelesiyle silinmişlerdir. 1900'lerde madene kayan bir kısım feodal - mütegallibenin, örneğin Ereğli'de, kömür ocaklarına ve kasabadaki işletmelerine vergi borçlarının karşılığı olarak el konulmuştur. Cumhuriyet sonrası, madenle ve toprakla ilişkileri olmayan, köylülerin «ağa» dedikleri **tüccar** tipi ortaya çıkmıştır. Bu tüccarların toprakla ilişkileri olmamakla beraber, feodal beylere özgü bazı fonksiyonları yüklenmişlerdir. Örneğin, tefeci - tüccarlar (tefeci - bezirgân) yüz yüze ilişkiler içinde oldukları köylülerin ikinci derecede ürünlerini, kendi tayin ettiği fiyatla almakta; köylüye fâizle borç para verip, büyük şehirlere ihracı para getiren çilek, kereste gibi ürünlerini

---

(10) A. Naim, a.g.e., s. 132, 133.

(11) Mete Tuncay, Türkiye'de Sol Akımlar adındaki eserinde, bu kongreden sözetmekte ve Zonguldak işçisi adına kongreye delegelerin katıldığını yazmaktadır (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1967, s. 172). Rasim Şakir Bey'in konuşmasından ise, A. Naim (a.g.e.'de) sözetmektedir.

(12) A. Naim, a.g.e., s. 140, 141.

kapatmakta; madende ve ormanda çalışan yarı-proleter unsurların kazancına, alış-veriş yoluyla sahip olmaktadır ([13]).

Fransız şirketinin kovulup, havzanın kısmen millileştirildiği 1937 yılına kadar bölgedeki sömürü mekanizmasını yabancı sermaye ile tefeci-tüccarlar ellerinde tutmuştur. Havzanın tam millîleştirilmesi 1940 yılında gerçekleştirilmiştir.

Tefeci-tüccarlar, emperyalist ülkeler arası 2. büyük yeniden paylaşım savaşı sırasında Türkiye'nin ve dolayısiyle Zonguldak bölgesinin içine düştüğü buhranlardan yararlanmasını bilmişler ve yine 1950-1960 döneminde perçinlenen karşı-devrim hareketi içinde yerlerini sağlamlaştırmışlardır.

Bugün

Tarımda Üretim İlişkilerinin Hâkim Niteliği

Zonguldak'ın tarım alanında hâkim üretim biçimi nedir? Bu soru üzerinde de kısaca durmak gerekiyor.

Önce, toplam 862.900 hektar olan il yüzölçümünün tarım için kullanış şekli ile oranlarına bakalım.

Tarım	Alan	İl yüzölçümü % oranı
1. Tarla tarımı	281.826	32,7
2. Meyva-Bağ-Sebze	17.764	2,1
Toplam	**299.600**	**34,8**

(Kaynak: Zonguldak İl Yıllığı, 1967, s. 343).

Yukarıda görülebileceği gibi, genel yüzölçümün ancak yüzde 34,8'ini tarım alanları meydana getirmektedir.

Buna karşılık, 1960 sayımına göre, 290.410 olan il faal nüfusunun (15-55 yaş arasındaki nüfus) yüzde 70'i tarım kesiminde toplanmıştır. (Zonguldak İl Yıllığı, 1967, s. 145).

İl yüzölçümünün küçük bir parçasında, il faal nüfusunun yüzde 70'nin toplanması, doğal olarak toprağı çok küçük parçalara bölünmüştür. Toprağın küçük parçalara bölünüşü, arazinin genel olarak eğilimli ve yer yer de çok eğilimli olması, makinalı üretimi mümkün kılmamaktadır; hattâ arazinin çok meyilli olduğu yerlerde karasaban bile iş görememekte, buralarda daha çok kadınların yaptığı «çapa işi» ile meşgul olunmaktadır. Ayrıca, ekilebilir arazinin yüzde 80'i erozyona maruzdur.

Üretime olumsuz etkide bulunan bu nedenler dolayısiyle bölgede verim doğal olarak çok düşüktür. Zonguldak'ta hububat ekimi, üretimi ve verimi şöyledir:

([13]) Doç. Dr. Mübeccel Kıray, a.g.e., s. 62.

Ürünler	Ekiliş (Hektar)		Üretim (Hektar)		Verim (Hek. Kg.)	
	1960	1965	1960	1965	1960	1965
Buğday	71.950	69.613	74.730	61.662	1.038	885
Arpa	23.525	23.512	30.253	24.359	1.285	1.036
Mısır	62.000	63.007	86.567	67.872	1.396	1.077

Ve diğer ürünler...
(Kaynak : Zonguldak İl Yıllığı, 1967, s. 344).

Diğer taraftan, tümü 6.400 hektar tutan otlakları ile bölge hayvancılığa elverişli değildir. Köylü; sığır, manda v.b. hayvanlardan ekim-çekim işinde yararlanmaktadır.

Genel alanın yüzde 2,1'ni meydana getiren meyva-bağ-sebze arazisinden üretilenler ise, tarla tarımında olduğu gibi, salt (yalnız) tüketim içindir.

Zonguldak tarım kesimi, kendi hesabına çalışanların meydana getirdiği çok sayıda işletmeden oluşmaktadır. Verimin çok düşük olması, fert başına düşen geliri, Türkiye biriminin çok altına düşürmüştür : 470 TL.! Köylüler, üretimlerinin önemli bir kısmını doğrudan kendileri tüketmekte (örneğin buğday, arpa, mısır v.b.), özellikle ikinci derecede ürünlerini ise, başka tüketim ihtiyaçlarını karşılamak üzere, pazara çıkartmaktadırlar. Bu ise, bilineceği gibi, kapitalist meta üretimi değil, ilkel komünal toplumu izleyen bütün üretim biçimlerinde görülen, basit meta üretimidir. Burada sözkonusu dolaşım şeması : Meta-Para-Meta'dır.

Zonguldak köylerinde faal nüfusun yaklaşık olarak 19 bininin yılda 6 ay kömür madeninde ve gene bir kısmının yılda 5-6 ay orman kesim-çekiminde çalışmalarının nedeni, üretimleri tüketimlerini karşılamadığı içindir. Orman kesim-çekiminde çalışan köylüler, kendi basit üretim araçlarını kullanmaktadırlar.

Yani, 1855'lerde olduğu gibi özellikle kömür madeni, köylü için gene cankurtarandır!

Burjuva tahlilleri için hazırlanan eldeki istatistikî verilerden Zonguldak bölgesinde feodal unsurların varlığının veya yokluğunun tespiti olanaksızdır; ancak bizim yaptığımız araştırmalara göre, bölgede feodal unsurlar sözkonusu edilemiyecek kadar azdır.

Üretim ilişkilerinde hâkim grup, yukarıda da kısaca değinmeye çalıştığımız gibi, 1840'ların feodal düzenine özgü bazı fonksiyonları yükümlenmiş olan tefeci-tüccarlardır. Bunlar, orman kesim-çekimi ile madende çalışan köylü-işçilerin kazançlarına ticaret yolu ile, gene köylülerin ikinci derecede ürünlerine borçlandırma yolu ile tasarruf etmektedirler.

Sömürü mekanizmasının diğer bir kolunu da devlet işletmeleri yönetmektedir. Devlet işletmeleri aracılığı ile ele geçirilen artı-değer çeşitli yol-

larla, işbirlikçi burjuvaziye ve geniş olarak emperyalizme peşkeş çekilmektedir. Ereğli bölgesinde ise, işçi, emperyalist sömürüyle yüz yüze bulunmaktadır. Ereğli Demir-Çelik Fabrikaları yöneticilerinin karşı iddialarına rağmen, fabrikanın 2,5 milyarlık maliyetinin 1 milyar 600 milyon lirasını, finans-kapital'in emrinde bir malî kurum olan AID karşılamıştır. Ayrıca fabrikanın 600 milyonluk sermayesinin yüzde 17'si Amerikan Kopers firmasına ait bulunmaktadır.

İşçiyi Şartlandırma Ağı

Kömür havzasında halen, özellikle Kozlu Olayları'ndan sonra, kömür işçisinin genel doğruları görememesi için geniş bir baskı ve şartlandırma ağı kuruludur. Bölgeye toplum polisi ve asker yerleştirilmiş, kömür üretim mıntıkalarının ve özellikle işçilerin toplu olarak bulundukları yemekhane ve yatakhane (pavyon) lerin çevreleri telörgü içine alınmıştır.

İşçiye hitap eden bir radyo istasyonu kurulmuştur. Bu radyonun ödevi, işçiye küçük-burjuva değer yargıları aşılamak, bölgenin ve genel olarak Türkiye'nin temel çelişmesini gözler önünden kaybedebilmektir.

Maden işçisi 30'u aşkın mahallî sendika arasında bölünmüştür. Tohumları ta 1900'lerde Fransız şirketi tarafından atılan **bölgerilik** (yerli işçi-karadenizli işçi ayrımı) zihniyeti yerleştirilmiştir.

Kasabalarda, tefeci-tüccarların da desteği ile, gerici örgütler kurulmuş, irtica hortlatılmıştır.

İşbirlikçi iktidarlar, havzada çalışan işçilerin tam proleter unsurlar haline gelmemesi için, toplam 34.020 maden işçisinin yüzde 57'sini meydana getiren ve 45 gün tarlasında, 45 gün madende çalışan yarı-proleter unsurları muhafazaya özel bir itina göstermektedir. Küçük-burjuva eğilimlerden kendisini sıyıramayan köylü-işçiler, proleter unsurların arasında, ekonomik mücadele bilincinden siyasî bilince geçişi önleyici bir rol oynamaktadırlar.

İşçiler arasına provakatörler sokulmuştur; işçi önderleri dikkatle izlenmektedir.

Bölgedeki temel çelişme ile Türkiye'nin ve dünyanın temel çelişmesini işçi ve emekçi köylü yığınlarına gösterme mücadelesi veren devrimci unsurlar ezmeye çalışılmaktadır.

Sonuç

Yukarıdan beri söylediklerimizi özetlemek gerekirse:

- Zonguldak Kömür Havzası, 1848'den 1937'ye kadar emperyalizmin fiilî işgâli altında kalmıştır.

- Bölgedeki sömürü mekanizmasının denetimi, 121 yıl içinde, 1848'den 1937'ye emperyalizm-işbirlikçi-feodal mütegallibe unsurların elinde bulunmuştur. Ancak, hemen belirtelim, Millî Hükûmetin Zonguldak Havzasına eğildiği tarih olan 1920 ilâ havzanın tam millîleştirildiği 1940 arasındaki

yıllar, sömürgen üçlü ile Millî Hükûmetin mücadele yılları olmuş; nitekim, Fransız emperyalizmi ve işbirlikçileri, hükûmetin anti-emperyalist mücadele uygulamaları karşısında gitgide yıpranarak havzadan kaçmak zorunda kalmışlardır.

Buna göre, kömür havzası, özellikle 1940-1943 arası emperyalist-işbirlikçi sömürüden arınmıştır. Türkiye'nin tekrar emperyalizmin hegemonyasına girmeğe başladığı 1943'den günümüze kadar ise, işbirlikçi iktidarlar ile tefeci-tüccarlar sömürünün denetimini ellerine geçirmişlerdir.

- İşçilerin ve emekçi köylülerin, emperyalizm ve işbirlikçilerine karşı haklarını korumak amacıyla ilk iş «nizamname» si ile ilk iş yasası, asker-sivil aydın zümre tarafından meydana getirilmiştir.
- İşçiyi ve emekçi köylüleri şartlandırma ve sömürme mekanizmasının nüvesini emperyalist unsurlar vücuda getirmiş, işbirlikçi iktidarlar döneminde bu nüve aynen muhafaza edilerek, geliştirilmiştir.
- 1908'den bu yana meydana gelen (Kozlu ve son olaylar dahil) işçi hareketleri kendiliğinden patlamalar niteliğinde gözükmüştür.
- Bölgede halen kapitalizm öncesi ilişkiler egemendir. Köylü, topraktan ürettiği ile tüketimini karşılayamadığı için ya orman kesim-çekimi ile madende çalışmaktadır, ya da zorunlu olarak «lumpen proletarya» içine karışmaktadır.
- Hâkim zümre, tefeci-tüccarlardır.
- Bölgedeki işçi ve emekçi köylüleri, tefeci-tüccarlar ve işbirlikçi iktidar aracılığı ile ABD emperyalizmi sömürmektedir.

Kısaca, Zonguldak bölgesi, Türkiye'nin yapısını ve önündeki devrimci adımı yansıtan bir ayna niteliğindedir.

Şimdi... bütün bu gerçekler apaçık ortada dururken, Zonguldak TİP yöneticilerinin, bölgede, emperyalizm **sözcüğünü bile gözler önünden saklamak istemelerindeki amaç nedir? «Zonguldak'ta işçi ve köylüler emperyalizmin somut sömürüsüyle karşı karşıya değillerdir. Bu nedenle, emperyalizmden sözedip işçi ve köylülerin aklını karıştırmak doğru olmaz» önerisi, marksizmle ne derece bağdaşmaktadır? Kaldı ki, örneğin Ereğli işçisi, emperyalist sömürüyle yüz yüzedir. Bilimsel sosyalizmin B'sini bilen bir kimse, Zonguldak bölgesinde emperyalist sömürüyü görebilir.**

Aren oportünizmi ile Aybar popülizminin hâkim olduğu Zonguldak TİP teşkilâtı, doğal olarak, sosyalizmin bilimini eylem kılavuzu kabul edip doğru tahlillerle başta işçi ve emekçi köylüler olmak üzere bütün millîci unsurlara devrimci bilinç vermek yerine, oportünizmin temel özelliği olan kavram karmaşası yaratmak, hâkim ve tali çelişkileri birbirine karıştırmak, halk dalkavukluğu yapmak yolunu tutmuşlardır. Bu durum yıllardır sürüp gitmektedir.

Proleter sosyalistleri, yaşadıkları toplumun ve dünyanın şartlarını, devrimci teorinin ışığında doğru tahlil edip, kitleleri doğru yollara akıtan kimselerdir. Sosyalistlik, olup olmadık yerde ve şartlar içinde anti-kapitalist

şiar atıp sonra da sırtüstü yatmak değildir. İşbirlikçi iktidar - tefeci bezirgân sömürüsünü ABD emperyalizminden soyutlayarak, anti - kapitalist şiarla ortaya çıkmak, nesnel olarak emperyalizme hizmettir.

Zonguldak TİP yönetimini ellerine geçirmiş küçük - burjuva oportünistlerinin, «biz de sizin gibi düşünüyoruz ama...» gibi, teorik tartışmaları sulandırıcı, eylemleri saptırıcı kaypaklıkları, kendilerine ve karşı - devrimci güçlere rağmen, proleter devrimcilerini doğru çizgiden saptıramıyacaktır. Ve sosyalizmin bilimi yalnız Zonguldak teşkilâtına değil, bütün olarak TİP'e egemen olacaktır. Mücadelemiz bunun içindir.

Başta işçi ve köylüler olmak üzere bütün millîci güçlere emperyalist - işbirlikçi sömürüsü anlatılacaktır. İŞÇİ - KÖYLÜ gazetesi, oportünist TİP yöneticilerinin de engellemesine rağmen, kitlelere ulaştırılacaktır.

şahin alpay

"türkiye'nin düzeni" üzerine

Ülkemizdeki sınıf mücadelelerinin yirminci yüzyılın başından bugüne kadar gelen tarihi içinde üç temel sınıf hareketinin, üç temel politik çizginin varlığını görürüz. Türkiye proleter devrimcilerinin büyük liderlerinden biri olan Dr. Şefik Hüsnü, bu üç hareketi şöyle nitelendiriyor [bugünkü türkçeyle aktarıyoruz] :

«1 — Bugünkü devrimi [Kemalist devrim kastediliyor] yapan ve yaşatmaya azmetmiş olanların temsil ettiği akım.

2 — Derebeylik kalıntısı olan geleneklere ve Osmanlı hanedanına bağlı olanları etrafında toplayan gerici akım.

3 — Fakir işçi ve köylü kitleleri ve orta halli sınıflar lehine devrimimizi derinleştirmek, ilerletmek ve onu kollektif mülkiyete dayanan bir sosyal devrimle tamamlamak amacını takip eden sosyalist akım.» [1]

Bu üç politik hareket ve üç politik çizgi bugün de mevcuttur. Sınıfsal temelleri bakımından birinci akım, küçük burjuvazinin en bilinçli kesimi olan asker - sivil aydın zümrenin, genel olarak küçük burjuvazinin ve millî burjuvazinin çıkarlarını temsil eden akımdır. İkinci akım, ülkenin işbirlikçi kapitalizme ve feodal kalıntılara dayanan yapısının hâkim sınıflarının, işbirlikçi burjuvazinin ve feodal mütegallibenin çıkarlarını temsil eden akımdır. Üçüncü akım ise, şehir ve köy proletaryasının, fakir ve orta köylü kitlelerinin çıkarlarını temsil eden akımdır. Bu üç akımı ve bunlara tekabül eden üç politik çizgiyi birbirinden ayırmadan ve aralarındaki ilişkileri doğ-

(1) Dr. Şefik Hüsnü, «İntihabat ve Yoksul ve Orta Halli Sınıflar,» AYDINLIK, Sayı : 7 (Mayıs 1969), s. 70.

ru tesbit etmeden, yani proleter devrimcileri, dostlarını düşmanlarından, kendilerini dostlarından tam olarak ayırdetme işini başarmadan devrimci mücadelede ilerlemenin imkânı yoktur.

Sayın Avcıoğlu, iki yıl süren yoğun bir çalışma ile hazırlamış olduğu eseriyle, bügün birinci politik akımın en bilinçli ve en tutarlı savunucusu olduğunu ortaya koymuştur. Sayın Avcıoğlu'nun tarihimize ve günümüze sınıf mücadeleleri açısından bakarak, olayları sınıf mücadelesi açısından değerlendirdiği eseri, küçük burjuva devrimcileri bakımından olsun, proleter devrimcileri bakımından olsun büyük önem ve değer taşımaktadır. Devrimcilerin tümü, yani tarihin tekerleğini ileriye doğru çevirmek için mücadele verenlerin tümü, çağdaş yurt ve dünya şartları, ülkemizdeki devrimci mücadelelerin tarihi ve uluslararası devrimci tecrübelerin tarihi alanlarında derinliğine bilgi sahibi olmak zorundadırlar. Sayın Avcıoğlu'nun eseri, gerek devrimler tarihimiz ve gerekse bugünümüz bakımından çok dezerli bilgi ve gözlemleri bir araya getirmektedir. Kitap, geniş bir araştırmalar yığını üzerinde yapılmış ve bütün kaynaklardan gerekli özü çıkarıp ortaya koyma işini başarmış bir incelemedir. (2) Kitaptan herkesin öğreneceği pek çok şey vardır.

Türkiye halkının emperyalizmin ve feodal kalıntıların boyunduruğundan kurtuluşu için içtenlikle mücadele veren ve bu mücadelenin devrimciye yüklediği sorumluluğu kavrayan Kemalist devrimcinin, **özellikle,** devrimci bilinç eksikliğinden oportünizme saplanan sözde «sosyalist» e öğreteceği çok şey vardır.

Sayın Avcıoğlu kitabında, şüphesiz ki, asker - sivil aydın zümreye hitap ediyor. Asker - sivil aydın zümrenin millîci ve demokratik eğilimlerini daha tutarlı bir çizgiye kavuşturmak için girişilen bu çabada, tarihe ve bugüne sınıf mücadeleleri açısından bakılırken, kullanılan dilin asker - sivil aydın zümre tarafından kabul edilebilir bir dil olmasına özellikle dikkat edilmiş. Sayın Avcıoğlu, kitapta savunulan çizginin marksist olmadığını, kendisinin marksistlerden ayrı olduğunu açık bir biçimde belirtmek için büyük bir dikkat göstermiş. Elbette ki Avcıoğlu bir marksist değildir, ama yaptığı tahlillerde marksist geçinen pek çok kimseden çok daha başarılı bir şekilde marksizmden yararlanmıştır.

Bizim eleştirimiz, kitabın temsil ettiği politik çizgi üzerine olacaktır. Kitabın bütünü içinde üzerinde anlaşmıyacağımız pek çok bilgi ve tahlil ayrıntıları elbette ki vardır. Ama bunların hepsini ortaya koymak, ancak aynı konuda başka bir kitap yazmakla mümkün olabilir. Bunun için biz, burada, sadece önemli saydığımız politik konuları ele alacağız. Bugün için en tutarlı, en bilinçli Kemalist devrimci çizgiyi, proleter devrimci çizgi açısından eleştirmeye çalışacağız.

---

(2) Avcıoğlu'nun kitabını yazarken roman, hikâye, anılar, vs. gibi kaynaklardan yararlanmış olması ve bunlara geniş atıflar yapması, bazı eleştiricilerin tepkisiyle karşılaşmıştır. Biz böyle düşünmüyoruz. Olayları zengin kültür mirasından da yararlanarak aydınlatmak, bilimsel bir tavırdır.

NEREDE BİRLEŞİYORUZ :
EMPERYALİZME VE OPORTÜNİZME KARŞI,
MİLLÎ DEMOKRATİK DEVRİM İÇİN,
KEMALİSTLERLE BİRLİKTE

Proleter devrimcileri emperyalizme karşı mücadele ile oportünizme karşı mücadeleyi birbirinden ayırmazlar. Çünkü, emperyalizme karşı tüm millî sınıfların güçbirliği politikasının uygulanabilmesi, proletaryanın millî demokratik harekete öncülük edebilecek şartlara kavuşarak onu bir devrim hareketi haline getirebilmesi, devrim saflarında oportünizmin tam ve kesin olarak yenilmesine, oportünizme karşı uyanık ve sürekli bir mücadele verilmesine bağlıdır. Oportünizm, proletarya hareketini ideolojik, politik, örgütsel her bakımdan silâhsızlandırmaya uğraşan, millî sınıflar arasında birliği kundaklayan, emperyalizmin devrim saflarındaki koludur.

Proleter devrimcilerinin Kemalist devrimcilere karşı politikası ise, bir dostluk ve ittifak politikasıdır. Önümüzdeki devrimci adımın, emperyalizmin ve feodal kalıntıların boyunduruğundan kurtuluş olduğu bu dönemde, proleter devrimcilerinin ve Kemalist devrimcilerin hedefleri esas olarak aynıdır. Proleter devrimcilerinin asgarî programı ile Kemalistlerin en tutarlı devrim programı esas olarak aynıdır. Ancak proleter devrimcilerinin Kemalist devrimcilere karşı izleyecekleri dostluk politikası, onlar devrimci çizgide tutarlı bir biçimde ilerledikleri sürece, yani en geniş bir demokrasiden yana oldukları ve geniş halk yığınlarının özlemlerine cevap veren bir politika izledikleri sürece söz konusu olabilir. Proleter devrimcilerinin bu «dostluk» politikası, asla kendimizle dostumuzu birbirine karıştırmak, aramızdaki ayrımı ortadan kaldırmak sonucunu vermemelidir, vermeyecektir. Kemalist devrimcilere karşı politika «hem birlik, hem ayrılık» politikasıdır; «hem dostluk, hem eleştiri» politikasıdır.

Kemalistler Arasında Ayrılık

Küçük burjuvazinin en uyanık kesimini meydana getiren asker - sivil aydın zümrenin, Kemalist devrimci çizginin bugünkü ideologları, küçük burjuvazinin bocalayan niteliğini yansıtan bir şekilde, bir sol, devrimci bir de sağ, gerici - parlamentarist iki kanada ayrılmıştır. Bugün bu ayırımı yapmadan, asker - sivil aydın zümrenin bu iki ayrı kanadın liderliğinde bölünmüş olduğunu görmeden, Kemalist devrimci çizginin bugün içinde bulunduğu meseleleri doğru tesbit etmeye imkân yoktur. Bu konuda doğru tesbitlere varmak ise, kendimiz kadar müttefiklerimizin durumunu da iyi bilmek zorunda olan proleter devrimcileri bakımından büyük önem taşır.

Bu yazının ana konusu, aralarında Avcıoğlu'nun da bulunduğu bir aydın kadronun liderliğini yaptığı sol Kemalist kanadın ideolojik tutumunun ele alınışı ve değerlendirilmesidir. Bu bakımdan sağ ve sol Kemalist kanatları birbirinden ayıran temel noktalar üzerinde, kısaca da olsa durmamız gerekiyor.

İki kanadı birbirinden ayıran ana nokta, yukarıda da belirttiğimiz gibi,

gerici - parlamentarizm karşısında takındıkları tavırdır. Sol Kemalistler, gerici - parlamentarizmin bugün Türkiye'de emperyalizm ve işbirlikçilerinin tahakküm aracı olduğunun bilincindedirler. Aralarında Bülent Ecevit'in de bulunduğu diğer bir kadronun liderliğinde olan sağ kanat ise, Türkiye'deki parlamentarizmin gerici niteliğini kavrıyamamakta, bu demokrasicilik oyununu burjuva demokrasisi olarak kabul etmekte ve onun üzerine kanat germektedirler. Ülkemizde demokrasi, ancak demokratik devrimin tamamlanmasıyla, yani Amerikan emperyalizminin siyasî, iktisadî kültürel ve askerî bütün varlığıyla yurdumuzdan kovulması ve feodal kalıntıları köklü bir tarzda temizliyecek gerçek bir toprak reformunun yapılması ve tefeciliğin tasfiyesiyle yerleşebilir. Sağ Kemalistler bunu görememektedirler. Onlar bilinçli bir halkçılığa değil, popülizm ve halk dalkavukluğuna sarılmaktadırlar. Halkımızın emperyalizmin ve feodal kalıntıların hegemonyası altında, bağımsız siyasî karar alma imkânından yoksun olduğunu, emperyalizmin aşıladığı ve desteklediği en gerici ideolojilerin karanlığı içinde olduğunu görememekte ve «düzen değişikliği» nin gerici - parlamentarizm şartları altında mümkün olduğunu savunmaktadırlar. Bu tutum kaçınılmaz olarak onları emperyalizm ve işbirlikçilerine karşı tavizci, uzlaşıcı, teslimiyete dayanan bir politika izlemek zorunda bırakılmaktadır. Ama biz, hiç olmazsa ana kesimi itibariyle, küçük burjuva devrimcilerinin uzun süre gerici parlamentarizme bel bağlayacaklarına inanmıyoruz. Bugün Kemalist kadroların çoğunluğu Ecevit'in peşinde toplanmış olabilir; ama politik hayatımızdaki bütün gelişmeler asker - sivil aydın zümrede bu dönem için bir sola kayışın başladığına işaret etmektedir. Bugünkü sağ kanat ideologları da ya gerici parlamentarizmin bir oyuncağı. kuklası olmaktan vazgeçeceklerdir, ya da önümüzdeki kısa bir süre içinde asker - sivil aydın zümreye liderlik, ideologluk etme durumundan uzaklaşacaklardır. Ve hiç şüphe yok ki, ülkemizdeki devrim hareketi bundan kuvvet kazanacaktır.

Sol Kemalistler, sağ Kemalistlere nazaran daha tutarlı bir devrim programına sahiptirler. Sayın Avcıoğlu'nun kitabında ifadesini bulan sol program, CHP'nin Ortanın Solu Seçim Bildirgesinde ifadesini bulan programdan elbette ki çok daha ileridir. Nitekim sol kanat, sağ kanada şiddetle muhalefet etmekten, onun esaslı eleştirilerini yapmaktan geri kalmamaktadır. (3) Proleter devrimcileri de sol Kemalistlerin sağ Kemalistlere karşı mücadelesini desteklemek zorundadırlar, çünkü ancak sol Kemalizmin başarısıyla küçük burjuvazi devrimci bir liderliğe kavuşacaktır.

Sol Kemalizm ve Oportünistler

Sayın Avcıoğlu'nun sol Kemalizmin Türkiye'nin tarihine, bugününe bakışını ve devrim programını ihtiva ettiğine inandığımız eseri, tarihimiz ve bugünümüz bakımından büyük önem taşıyan temel politik konularda Aybar ve Aren kliklerinin temsil ettiği oportünizme ağır darbeler indirmek-

---

(3) Bkz: Doğan Avcıoğlu, «CHP'nin Seçim Bildirgesi,» **Yeni Gazete, 1.9.1969,** s. 2.

tedir. Bütün bu temel politik konularda gerek Aybar oportünist kliğinin, gerekse Aren'in sözde devrimci muhalefet yapan oportünist kliğinin görüşleri esas olarak aynıdır. Nitekim, Aren'in sözde muhalefetinin sözcülüğünü yapan EMEK dergisinin 8. sayısında Ertan Cengiz imzasıyla yayınlanan yazı, oportünizmin görüşlerinin derli toplu bir ifadesidir. Bu bakımdan, biz bu yazıya önem veriyoruz ve ona sık sık atıflarda bulunacağız.

Avcıoğlu'nun kendi deyimini kullanacak olursak, «cehaletin verdiği cesaretle» kaleme alındığı besbelli olan yazı, Avcıoğlu'nun eseri için şöyle diyor: «... bilimsel sosyalizmi emekçi sınıflara maletme ve devrimci teori ile siyasî eylemi birleştirme yönünde verilen savaşta yer yer karşımıza çıkmaktadır.» EMEK etrafında toplananların köy ve şehir küçük burjuvazisi de dahil, «işçi ve emekçi sınıfların» «sosyalist hareketini»(!), yani gerçekte küçük burjuva sosyalizmini temsil ettiği açıktır. Avcıoğlu'nun kendi içinde tutarlı millîci ve demokratik çizgisi, elbette ki küçük burjuva sosyalizmine dur diyecektir. Elbette ki, sol Kemalizm devrimci çizgisiyle oportünizmin önüne dikilecektir.

Avcıoğlu, eserinde kendisinin de dikkatle belirttiği gibi, marksistlerden ayrılır; ama marksizm alanındaki bilgisinin Ertan Cengz'e nazaran daha derin olduğunu görmek zor iş değildir. [Her ne kadar Ertan Cengiz, Avcıoğlu için «Teorisiz bir Devrimci» diyorsa da.] Ertan Cengiz'in, «Derme çatma bilgileri sözde marksist bir terminolojiyle süsleyerek stratejiler kuran ve sonra da bu stratejiye taban tabana zıt (gauchiste) eylemlere girişen millî demokratik devrimciler» olarak nitelediği kimselerden, Avcıoğlu «marksistler» diye söz ediyor. Avcıoğlu neyin marksizm olduğunu, neyin olmadığını oportünistlerden çok daha iyi bilmektedir.

Yeri geldikçe Ertan Cengiz'in görüşleri üzerinde duracağız. Çünkü biz, her konuda oportünizmle aramızdaki ayrılığı, her fırsattan yararlanarak ortaya koymak zorundayız. Biz oportünistlerle aramızdaki ayrılığı ne kadar açık bir biçimde ortaya koyarsak, devrimci hareket o kadar güçlenecektir. Ayrıca, bütün Kemalistlerin proleter devrimcileri ile sözde «sosyalist» oportünistler arasındaki ayrılığı en açık bir biçimde görmelerini sağlamak, millî cephe politikamızın emrettiği bir görevdir.

Asya Üretim Tarzı Meselesi

Proleter sosyalistleri, oportünizmin çeşitli vesilelerle ortaya attığı «orijinal»(!) izahlara karşı, özellikle her meşrepten oportünistin sarılmak istediği marksist Asya Üretim Tarzı teorisinin sahte uygulamalarına karşı mücadele vermişlerdir. AYDINLIK bu konudaki görüşlerini etraflı bir şekilde ortaya koymuştur. (4) Ancak bu konu üzerinde burada yine kısaca duracağız. Asya Üretim Tarzı teorisi, marksist bir kavram olarak, devrimci mücadeleye ışık tuttuğu oranda sosyalistlerin çalışmalarında yararlı olabilir. Ama eğer bu teorinin sahte uygulamaları devrimci mücadeleye değil

(4) Bkz: Mihri Belli, «Asya Üretim Tarzı Üzerine Birkaç Söz,» AYDINLIK, Sayı: 4 (Şubat 1969), s. 279-286.

de oportünizme yarıyorsa, o zaman ona karşı tutumumuz başka türlü olmalıdır. Oportünizmin Asya Üretim Tarzı teorisine sarılması, Aybar'ın «Osmanlı tipi ceberrut devlet» teorisi gibi, Sencer Divitçioğlu'nun orijinal(!) teorileri gibi, İdris Küçükömer'in «İslâmcı - doğucu halk cephesi ile batıcı - lâik bürokratlar» teorisi gibi sonuçlar vermiştir. Bu çabaların amaçları şu iki ana nokta etrafında toplanabilir:

a) Osmanlı toplumu kendi iç dinamiği ile kapitalizme geçme yeteneğine sahip olmadığı için, emperyalizmin Türkiye'yi boyunduruğu altına alması, olağandır. Geri kalışımızın sebebi, emperyalizm değil, evrime elverişli olmayan yapı ve toplumun hâkim «sınıfını» meydana getiren bürokratların sömürüsü ve baskılarıdır.

b) Bugün devrimci mücadelenin esas hedefi, emperyalizm ve işbirlikçileri değil, «bürokratlar» dır.

Marksist Asya Üretim Tarzı teorisinden kalkılarak varılan bu sözde - marksist, oportünist iki neticenin bugünkü millî demokratik devrim mücadelemiz bakımından ne demek olduğu yeterince tartışılıp, açıklanmıştır. Bu neticelere göre, Türkiye'de feodalizm zaten hiç bir zaman bulunmadığından, feodal kalıntılara karşı anti - feodal mücadele diye bir şey olamaz; «bürokratlar» asıl hâkim «sınıf» olduğuna göre, esas mücadele «bürokratlara», yani bilim diliyle asker - sivil aydın zümreye karşı verilecektir.

Varılan bu neticelerin, bu çabaların, millî demokratik hareketimizin dostlarını (küçük burjuva kökenli asker - sivil aydın zümre) düşmanlarından (emperyalizm ve işbirlikçileri) ayırmasına engel olmaya, devrimcilerin gözlerini karanlığa boğmaya yöneldiğini belirtelim. Proleter devrimcileri, oportünizmin bütün bu gayretlerinin gerçek yüzünü teşhir etmekten geri kalmamışlardır, kalmayacaklardır.

Görüyoruz ki, sol Kemalist çizgi de bu konuda aldanmamaktadır. Avcıoğlu'nun kitabının, kanımızca, en mükemmel bölümünü meydana getiren birinci bölümde bu meselede devrimci bir tavır takınılmıştır. Avcıoğlu şöyle diyor: «Bu sömürge düzeni nasıl ortaya çıktı? Avrupalı yazarlardan çoğuna sorarsanız [Batılı emperyalist burjuva ideologları kestediliyor], suçlu ya islâmiyettir ya da Türklerin göçebeliği ve barbarlığıdır. Asya üretim tarzı taraftarlarının bir kısmı da, tezlerini çok daha ince tahlillerle destekleseler bile, bu kafileye katılmaktadırlar. Onlar da, kendi iç evrimi ile daha ileri toplum biçimlerine geçemiyeceğini ileri sürdükleri 'Asya Tipi' toplumsal düzeni, geri kalışımızdan suçlu tutmaktadırlar.» (5) Avcıoğlu'nun Osmanlı toplum yapısı ile ilgili görüşlerinde ayrıntıda tartışılabilecek noktalar vardır, ama vardığı şu tanımda anlaşmadığımız bir husus yoktur: «Osmanlı toplum düzeninde, aynı üretim tarzına dayanmakla birlikte, Batı feodalitesinden farklı bir üstyapı örgütlenmesini gerektiren, milletlerarası ticaret, büyük şehirler ve fetih diye özetlediğimiz zorunluluklar olmuştur.» (6) Ancak Avcıoğlu'nun bu konuda son sözü aynı açıklığa ve devrimci

(5) Doğan Avcıoğlu, **Türkiye'nin Düzeni** (1. Baskı), Ankara, Bilgi Yayınevi, Aralık 1968, s. 105.

(6) Avcıoğlu, s. 14.

tavıra sahip görünmüyor: «... Osmanlı düzenine, henüz tartışma konusu olan 'feodal' etiketini yapıştırmaktan kaçınarak, **herkesin** [altını biz çizdik] üzerinde birleşebileceği, daha genel bir kavram olan 'prekapitalist düzen' diyeceğiz.» (7) Bilimsel tavır, doğruyu ortaya koymaktır; yoksa şununla veya bununla uzlaşmayı mümkün kılacak bir genelleme ile işi geçiştirmek değildir. Umarız ki Avcıoğlu «herkes» dediği zaman oportünistleri ve onların orijinal ama karşı-devrimci görüşlerini de kastetmiyor!

Asker - Sivil Aydın Zümre Meselesi

Avcıoğlu'nun kafasında gayet berrak, ama oportünistlerin kafasında iyice karanlık olan «bürokratlar» meselesine gelelim.

Feodal Osmanlı İmparatorluğu, **feodal** bir bürokrasiye sahipti. Feodal hâkim sınıfların devleti olan Osmanlı devletinde, feodal sınıfın bir kesimi devlet fonksiyonlarını yerine getirme görevini yüklenmişti. Osmanlı toplumunun ondokuzuncu yüzyılın başından itibaren önce dış ticaret çağındaki Batı kapitalizminin, sonra emperyalist aşamaya geçen Batı kapitalizminin sömürgesi haline gelmesi süreci ile birlikte, Osmanlı toplumunun hâkim sınıfları komprador burjuvazi ve feodal toprak sahipleri olmuştur. Sömürge düzeni için gerekli hukukî üstyapıyı emperyalistlerle el ele Türkiye'ye sokan, Tanzimat yarı-sömürge yarı-feodal devletin, emperyalizm ve işbirlikçilerinin devletinin **komprador** bürokrasisinin eseridir. (8) Ama Tanzimat bir yandan Batı kapitalizminin Türkiye'de yerleşmesi için gerekli şartları hazırlarken, bir yandan da Batı kapitalizmine karşı tepkilerin doğmasına yol açmıştır. (9) Emperyalizm ve işbirlikçilerinin devletinin artan fonksiyonlarını yürütmek ve yeni bir orduyu teşkilâtlandırmak için, genişleyen Osmanlı bürokrasisine yeni bir unsur katılmış ve bununla birlikte Osmanlı bürokrasisinde menfaatları itibarıyla zıt iki unsur ortaya çıkmaya başlamıştır. Bir yanda büyük Osmanlı **komprador** bürokrasisi, öte yanda da küçük burjuvazinin çeşitli kesimlerinden kaynağını alan yeni unsurlar. Bu yeni unsur «Batı'da ya da Batı tipi» «Harbiye, Askerî Tıbbiye gibi» okullarda okuyan kimselerden meydana geliyordu. Batı'da ya da Batı tipi okullarda ilerici burjuva fikriyatı ile temasa gelen aydınların önemli bir kesimi, sivil ya da askerî devlet örgütü içinde görev alıyordu. «Tanzimat Batıcılığına», yani sömürgeleşmeye karşı tepkiler de özellikle bu küçük burjuva kökenli aydın zümre içinde gelişti. Çünkü hem ilerici burjuva düşüncesi ile besleniyorlardı, hem de sınıf kökenleri itibarıyla sömürgeleşmeye karşı olan sınıflardan, özellikle küçük burjuvaziden geliyorlardı. (10)

Yeni Osmanlılar, Jön Türkler olsun, İttihat ve Terakki hareketi olsun, Mustafa Kemal'in millî kurtuluş savaşını yürüten kadrosu olsun, sınıfsal bakımdan daima bu küçük burjuva kökenli asker - sivil aydın zümreye da-

---

(7) Avcıoğlu, s. 17.

(8) Bkz: Avcıoğlu, s. 99 - 100.

(9) Bkz: Avcıoğlu, s. 111.

(10) Bkz: Avcıoğlu, s. 111 - 112.

yanmıştır. Avcıoğlu'nun çok haklı olarak belirttiği gibi, bu zümrenin esas özelliği bürokrat oluşu, yani pek çoğunun devlet örgütü içinde görev almış olması değil, küçük burjuva aydını oluşudur. (11)

Küçük burjuvazinin sınıf mücadelesi içinde burjuvaziyle proletarya arasında bocalayan yeri, onu ideolojik planda da kendine özgü bir ideolojisi olmayan, ideolojik bakımdan bocalayan bir sınıf yapar. Küçük burjuvazinin en bilinçli kesimi olan asker - sivil aydın zümre de, devrim tarihimizde devrimle karşı - devrim arasında bocalayıp durmuştur. Ancak her devrimci tecrübenin, asker - sivil aydın zümreyi emperyalizmle ve işbirlikçilerine karşı gittikçe daha bilinçli, tutarlı ve radikal bir devrimci çizgiye doğru yönelttiği doğrudur. Türkiye'nin son yüzyıllık tarihi, gerçekte, küçük burjuva aydınlarının emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı, çeşitli bocalamalardan geçerek, gittikçe daha radikal bir tutuma doğru ilerlemeleri tarihidir denebilir. Bu sürecin bugün de devam ettiği şüphesizdir. Avcıoğlu, eserinde, bu gelişmenin tablosunu ana çizgileriyle vermiştir.

Emperyalizmin ve feodal kalıntıların boyunduruğu altında olan Türkiye'de bugün nüfusun ezici bir çoğunluğunu meydana getiren emekçi küçük burjuva kitlelerinin çıkarları anti - emperyalist ve anti - feodal mücadeleden yanadır. Çünkü küçük burjuvazi emperyalizmin ve işbirlikçilerinin baskısı altındadır. Emekçi küçük burjuvazinin en aydın, en bilinçli kesimi olan asker - sivil aydın zümrenin, Avcıoğlu'nun yeni terimiyle «milliyetçi devrimcilerin» anti - emperyalist, anti - feodal politik çizgisini kavramak şöyle dursun, oportünistler bu zümreyi bugünün hâkim sınıflarından biri, devrimin düşmanlarından biri olarak göstermeye çalışmaktadırlar.

Ertan Cengiz bu konuda bir yenilik getiriyor. «Milliyetçi devrimci aydınlar» dan, yani asker - sivil aydın zümreden, «metafizik bir kategori» diye söz ediyor. Sonra vazgeçiyor, diyor ki, «... elbette milliyetçi devrimci olarak nitelenebilecek aydınlar vardır. Fakat bunlar ne bir sınıftır, ne de örgütlenmiş bir sosyal kategoridir.» Asker - sivil aydın zümre ya metafiziktir yani yoktur, ya da vardır ve sınıfsal bir dayanağı da mevcuttur. Eğer sınıflar «metafizik bir kategori» ise, o zaman Ertan Cengiz'in idealizm batağında yuvarlanmasına bir diyeceğimiz yoktur. Son bir yüzyıllık sınıf mücadeleleri tarihimiz, esas olarak, emperyalizm, işbirlikçi burjuvazi ve feodal mütegallibe gerici ittifakına karşı küçük burjuva devrimcilerinin mücadeleleri tarihidir. Bunu kavrayamayanların, göremeyenlerin, elbette ki Türkiye'deki devrimci mücadelede sözü olamaz.

«1950 Halk Devrimi» Meselesi

Avcıoğlu, Türkiye'deki parlamentarizmin gerici niteliği konusunda olsun, Demokrat Parti hareketinin ve iktidarının anti - Kemalist karşı devrimi perçinlemiş olduğu konusunda olsun, doğru neticelere varmıştır. Avcıoğlu şöyle diyor: «... çok partili hayata iten nedenler ne olursa olsun, toplumsal açıdan bunun sonucu, milliyetçi devrimci hareketin tasfiye ederne-

---

(11) Bkz: Avcıoğlu, s. 523, muhteva dipnotu.

diği, aksine güçlendirdiği bey, ağa, tefeci ve komprador nitelikteki kapitalist sınıfın iktidara eskisinden çok daha güçlü biçimde yerleşmesi olmuştur. Toprak reformunu gerçekelştiremeyen, bağımlı ticarî yapıyı değiştiremeyen ve siyasî bağımsızlığı ekonomik bağımsızlıkla sağlam temeller üzerine oturtamayan milliyetçi devrimcilerin kendi politikalarıyla güçlendirdikleri bu tutucu sınıflar, çok partili hayatla ön plana çıkmışlar ve milliyetçi devrimcileri etkisiz kılmışlardır... 'İnsan Hakları ve demokratik hukuk devleti' bayrağı altında gelişen hareketin işçi - köylü kitlelerinden ve hattâ milliyetçi devrimci saflardan destek görmesi, hareketin anlamını değiştirmez.» ([12]) Oysa, oportünistlere göre, «... işçi sınıfını ve köylü kitlelerini ilk kez siyaset sahnesine çıkaran, kapitalist gelişmeyi hızlandıran bir hareketi... 'gerici' olarak nitelemek yanlıştır» ([13]); çok partili hayata geçiş ve DP iktidarı «burjuva demokratik» yönde bir adımdır(!) Türkiye'deki parlamentarizmin emperyalizmin tahakküm vasıtası olduğunu ve bu görüşün dayandığı tahlilleri AYDINLIK etraflıca ortaya koymuştur. ([14]) Emperyalizmin boyunduruğu altında olan ve feodal kalıntıları barındıran bir ülkede bir hareketin «burjuva demokratik» sayılabilmesi, o hareketin ülkeyi bu yarı - sömürge, yarı - feodal yapıdan kurtaracak yönde tedbirlere yönelmiş olup olmamasıyla ölçülür. Gerici parlamentarizmin Türkiye'ye aşılanmasından sonra ülkemizde burjuva demokratik hareket kuvvetlenmek şöyle dursun, tamamıyla önlenmiş, emperyalizm ve işbirlikçileri kesin bir üstünlük sağlayarak kendilerine direnen güçleri altetmişlerdir. Tamamen emperyalizme bağımlı, işbirlikçi nitelikte kapitalizmin ülkeye daha derinliğine nüfuz etmesi mümkün olmuştur. Ertan Cengiz şöyle diyor: «Elbette ki, bunun, yurdumuzda emperyalizmin yerleşmesine yol açmak gibi olumsuz bir yönü de vardır.» Sömürge - tipi kapitalizmle millî kapitalizm arasında ayrım yapmadan, her türlü kapitalist gelişmeye «burjuva demokratik» etiketini yapıştıracak olursak, böyle neticelere varmak kolaydır. Sömürge - tipi kapitalizmin, yani yarı - sömürge, yarı - feodal yapıyı tasfiye etmeyen kapitalist gelişmenin **esas** özelliği emperyalizmin hegemonyasını artırmaktır. Bu gelişme, elbette ki, kendisine zıt olan kuvvetleri doğuracaktır; ama bu onun **esas** özelliği değildir. Gerçekten burjuva demokratik yönde olan kapitalist gelişme, yarı - sömürge, yarı - feodal yapının tasfiyesine dayanan bağımsız, millî kapitalist gelişmedir.

Ertan Cengiz'in DP hareketinin ve gerici parlamentarizmin, «İşçi sınıfını ve köylü kitlelerini ilk kez siyaset sahnesine» çıkarması tezine gelelim. Sosyalizmin bilimi bize şunu öğretiyor: Batı'da 18. ve 19. yüzyıllarda yer alan burjuva demokratik devrimler, devrimin **öncü** kuvvetinin devrimci sanayi burjuvazisi, **yedek** kuvvetlerinin işçi ve köylü yığınları, devrimin **düşmanının** feodal aristokrasi olduğu devrimlerdi. Feodaliteye karşı müca-

---

([12]) Avcıoğlu, s. 249 - 250.

([13]) Ertan Cengiz, «Teorisiz Bir Devrimci,» **Emek,** Sayı: 8 (11 Ağustos 1969), s. 8 - 11.

([14]) Bkz: AYDINLIK Sayı: 9, s. 168 - 169; Sayı: 11, s. 346 - 349.

delesinde burjuvazi, işçi ve köylü kitlelerini kullanmak zorundaydı ve burjuva demokratik devrimler süreci içerisinde burjuvazi, gerçekten işçi sınıfını siyaset sahnesine çıkardı; onu politika alanında eğitti ve «bir gün kendisine çevrilecek olan silâhları» işçi sınıfının eline verdi. Burjuva demokratik devrimlerle işçi sınıfı sadece genel oy hakkını değil (ki o da, aşama aşama ve proletaryanın demokratik mücadeleleriyle kazanıldı), bütün diğer demokratik hakları (düşünce, basın, örgütlenme, grev, toplu sözleşme, vs.) elde etti. Burjuva parlamentarizminin sadece bir unsuru olan genel oy hakkı, Türkiye'ye, toplumun yarı-sömürge, yarı-feodal yapısını tasfiyeye yönelen bir burjuvazinin eliyle değil, o yapının bekçisi olan, o yapının hâkim sınıfları olan işbirlikçi sınıflar tarafından sokulmuştur ve gerçek burjuva demokratik hareketin öncüsü olan küçük burjuva asker-sivil aydın zümreye karşı, onun etkinliğini tamamen yıkmak için kullanılmıştır. Gerici parlamentarizmin aşılanmasıyla, yarı-sömürge, yarı-feodal yapı daha da pekişmiş, feodal kalıntıların iktisadî, ideolojik baskısı altında olan ve her türlü demokratik hakları kullanma imkân ve bilincinden yoksun olan emekçi yığınlara, kendilerini ezenlerin gösterecekleri yönde oy kullanmalarının mutlak olduğu şartlar altında genel oy hakkı tanınmıştır. Filiptin tipi demokrasi ile gerçek burjuva parlamentarizmi arasındaki farkı kavrayamayanların, gerici parlamentarizme «burjuva demokratik» etiketini yapıştırmaları kolaydır. Ama sosyalizmin biliminin bu en elementer bilgilerinden yoksun olanlar, tam bir karanlık içindedirler. Ertan Cengiz'e, belki de samimî bir devrimci olduğunu düşünerek, sosyalizmle ilgili bilgilerini gözden geçirmesini, mümkünse her şeyi yeni baştan öğrenmesini, devrimci pratiğe girerek bilimsel sosyalizmin doğrularını pratiğin içinde kavramasını arkadaşça öğütleriz. Devam edelim.

Avcıoğlu, bugünkü siyasî partilerin tümünün gerici parlamentarizmle kaynaşmış durumuna değinerek şöyle diyor: «Türkiye'de halen en sağcısından en solcusuna kadar bütün siyasî partiler, halkın mutluluğu ve özgürlüğü yolunda bir araç olması gereken yürürlükteki politik sistemi, araçla amacı karıştıracak ölçüde benimsemişlerdir.» Sol Kemalistlerin bu tesbitinin doğruluğu ortadadır, ama Aybarcı olsun Arenci olsun tüm oportünistlere sorarsanız, bu partilerden biri olan TİP, devrimde «öncü» partidir; hem de «işçi ve emekçi sınıfları» «sosyalist devrime» götürecek «öncü» parti!

Bugün, hiç şüphe yok ki, Avcıoğlu'nun sol Kemalist çizgisi, gerek oportünistlerin, gerekse sağ Kemalistlerin soyut bir halk hayranlığına, popülizme dayanan gerici parlamentarizminden çok daha demokratiktir. Avcıoğlu, bütün bu kimselerden çok daha demokrattır. Kim Türkiye'de demokrasinin işbirlikçi kapitalizmin ve feodal kalıntıların tasfiyesinden ve en geniş siyasî özgürlüklerin toplumun bütün sınıflarına tanınması için mücadeleye gerçekleşebileceğini savunuyorsa, gerçek demokrat odur. Yarı-sömürge, yarı-feodal yapının üzerine oturtulmuş parlamentarizme demokrasi gözüyle bakan sosyalist kisvesine bürünmüş oportünistler olsun, sağ Kemalistler olsun, bugünkü tutumlarıyla herhalde gerçek demokratlar değildir. Bugün demokrasiyi Türkiye'de sadece ve sadece proleter devrimcileri ve sol Kemalist küçük burjuva devrimcileri temsil ediyorlar.

Avcıoğlu, Osmanlı toplumunun 19. yüzyılın ortalarından itibaren kazandığı yeni yapıya «prekapitalist düzenin miraslarını geniş ölçüde taşıyan tarımın ağır bastığı sömürge tipi bir kapitalizm» diyor ve ekliyor, «Bu tip yalnız Türkiye'ye özgü değildir. Emperyalizmin boyunduruğuna düşen bütün ülkelerin ortak kaderi, sömürge tipi kapitalizmdir.» ([15]) Bu toplumsal yapı, «millî iktisat» denemelerine, millî burjuvazi ve millî kapitalizm yaratma denemelerine rağmen, esas itibariyle değişmeden kalmıştır ve bugün de Türkiye'nin toplum yapısı, feodal kalıntıları geniş ölçüde barındıran, sömürge tipi kapitalizmdir. Bu ana yapı değişmeden kalmıştır; Türkiye'de gittikçe gelişen bu sömürge tipi kapitalizmdir. Bugün de Türk ekonomisinin ana kesimini meydana getiren tarımsal üretim «... prekapitalist sektör içinde kapitalizme doğru çok yavaş bir hareket olmakla beraber, prekapitalist sektör ile kapitalist sektörün 'coexistence' ına dayanmaktadır.» Emperyalizme bağımlı kapitalizmle feodal kalıntıların yan yana yaşadığı, sömürge tipi kapitalizmin hâkim olduğu Türkiye'de, «... köylü kitlesinin önemli bir kısmı, prekapitalist sektörde, kapalı üretim şartlarında yaşamaktadır.» ([16]) Bu tahlil, Türkiye marksistlerinin tahlilidir.

Avcıoğlu, feodal kalıntıları kuvvetle barındıran sömürge tipi kapitalizmin hâkim olduğu Türkiye'de, toplumun genel olarak üç gelişme aşamasına ayrıldığını tesbit ediyor: a) kapitalizmin hayli gelişmiş olduğu bölgeler, b) kapitalizmin gitikçe ağır basmaya başladığı, ancak feodal kalıntıların tam olarak çözülmediği bölgeler ve c) feodal kalıntıların ağır bastığı bölgeler. Bu üç ayrı kesimde halkın siyasî bilinç seviyesi de farklılık göstermektedir. Şöyle ki: sonuncu tip bölgelerde, halk feodal mütegallibenin tam bir ideolojik - politik hâkimiyeti altındadır. İkinci tip bölgelerde feodal mütegallibenin ideolojik - politik hâkimiyetini sağlayan feodal ilişkiler ve kurumlar ortadan kalkmış olmakla beraber, bu bölgelerde halk köy ve kasaba burjuvazisinin hâkimiyeti altındadır. Kapitalizmin oldukça gelişmiş olduğu, birinci tipe giren bölgelerde ise, «... ırgatlaşan köylü toplumsal durumunun bir toprak reformuyla düzeleceğinin gittikçe artan ölçüde bilincine varmaktadır... Köylü... egemen güçlere karşı çıkma yolundadır.»

Avcıoğlu'nun çeşitli araştırmalara dayanarak yaptığı bu gözlemlerin bugünkü devrimci mücadelemiz bakımından büyük önem taşıdığı açıktır. Sömürge tipi kapitalizmin gelişmiş olduğu bölgelerde yayılan uyanışın, toprak işgal eden, toprak talebiyle miting yapan köylü hareketlerinin, fabrikaları işgal ederek grev, toplu sözleşme, sendikalaşma ve özgürce sendika seçme gibi demokratik hakları gerçekten kullanmak için mücadele veren işçi hareketlerinin niteliği nedir? Bu hareketler anti - emperyalist, anti - feodal devrimin bir parçası mıdır, yoksa sosyalist devrime yönelmiş anti - kapitalist mücadeleler mi? Oportünistlerin tümünün etrafında birleştikleri

([15]) Avcıoğlu, s. 82.
([16]) Avcıoğlu, s. 403.

esas noktalardan biri, bugünkü mücadelenin sosyalist devrim için anti-kapitalist mücadele olduğudur. Bu bakımdan, yukarıdaki soruların cevabı önem taşımaktadır.

Köylülerin toprak talebi, demokratik bir taleptir; topraksız köylülerin toprak için mücadelesi, objektif olarak, anti-kapitalist değil, kapitalist bir mücadeledir. Şöyle ki, köylünün toprağa kavuşması kapitalizmi yıkmak şöyle dursun, sosyalizme geçişin ilk tedbirleriyle desteklenmediği takdirde, objektif olarak, kapitalizmin gelişmesi için gerekli şartları sağlayacaktır. Bugün kapitalizmin en gelişmiş olduğu böglelerde patlak veren işçi hareketleri, anti-kapitalist değil, demokratik mücadelelerdir. Kapitalist düzene uygun mücadelelerdir. İşçilerin işbirlikçi olsun, millî olsun burjuvaziye karşı verdiği mücadeledeki talepleri, anayasalarda ve kanunlarda mevcut olan demokratik hakların fiilen gerçekleşmesi, gerçekten yaşanılan haklar haline gelmesi için verilen mücadelenin talepleridir. İşbirlikçi olsun, millî olsun, sermayeye karşı yürütülen bu mücadeleler, özünde anti-emperyalist, anti-feodal mücadeledir. Tek tek kapitalistlere karşı verilen mücadeleler olması, bu mücadelelerin anti-kapitalist, yani kapitalist düzenin tümüne karşı, onu yıkmak için verilen mücadeleler olması demek değildir. Bu ikisini birbirine karıştırmak, sosyalizmin biliminin en temel ilkelerinden habersiz olmakla mümkün olabilir. Bugün Türkiye işçi sınıfının mücadelesi anti-emperyalist, anti-feodal mücadeledir, çünkü işçilerin bugünkü iktisadî taleplerinin gerçekleşmesi, emperyalizmin boyunduruğunun kırılmasına, işbirlikçi kapitalizmin tasfiyesine ve feodal kalıntıların köklü bir biçimde temizlenmesine bağlıdır. Avcıoğlu'nun bu konuda vardığı sonuçlar da doğrudur.

Avcıoğlu'nun toprak reformu konusunda ortaya koyduğu görüşlerin bir noktada yeterince berrak olmadığı kanısındayız. Bu nokta üzerinde duralım. Avcıoğlu diyor ki, «... büyük kapitalist çiftliklerin kurulduğu ve köylünün **tam bir işçi statüsü** [altını biz çizdik] kazandığı... köylerde başlıca talep toprak reformudur.» ([18]) Köylünün bu talebinin gerçekleşmesi ve emperyalizm ve işbirlikçilerinin egemenliğinin yıkılabilmesi için, «tarımda feodal ve **kapitalist** [altını biz çizdik] ilişkileri, kökünden tasfiyeye yönelmiş radikal bir toprak reformu gereklidir.» ([89])

Bir defa, köylü, iş gücünü satmasına karşılık aldığı ücret, toplam gelirinin ne kadar büyük bir bölümünü meydana getirirse getirsin, «tam bir işçi statüsü» kazanamaz. «Tam bir işçi statüsü», sanayide, büyük-çapta kapitalist üretim şartlarında çalışmakla kazanılır. Proletarya, gerçek anlamıyla, ancak sanayi alanında ortaya çıkar. Sanayi proletaryası ile tarım proletaryası arasındaki ayrımın yapılması zorunludur. Kaldı ki, bugün Türkiye'de en proleterleşmiş tarım işçisi dahi, geniş ölçüde semi-proleterdir, yani yarı-köylüdür. (Büyük şehirlerde en büyük-çapta kapitalist üretimin yapıldığı işyerlerinde bile çalışan işçiler bu özelliği göstermektedir.) Ancak, toprak reformunu mutlaka izlemesi gereken kooperatifleşme dönemin-

([18]) Avcıoğlu, s. 319.
([19]) Avcıoğlu, s. 485.

de, bugün kapitalizmin gelişmiş olduğu bölgelerde, köylünün kooperatife sahip olduğu toprak ve küçük üretim araçlarıyla ortaklığına dayanan kooperatif tipinden daha ileri olan, köylünün emeğiyle ortaklığına dayanan kooperatiflerin kurulması mümkün olabilir.

İkinci olarak, kapitalist tarım işletmelerinin toprak reformuna tabi tutulması zorunluluğu, işbirlikçi kapitalizmin tasfiyesi bakımından önem taşır. Çünkü, bugün büyük kapitalist tarım işletmelerinin sahibi olan burjuvazi işbirlikçi niteliktedir. Kapitalist tarım işletmeleri sahiplerinin işbirlikçi niteliğini ve işletmelerde çalışan emekçilerin toprağı özleyen yarı-köylü niteliğini belirtmedikçe, kapitalist tarım işletmelerinin de toprak reformuna tabi tutulması zorunluluğunu açık olarak ortaya koymanın imkânı yoktur.

Sol Kemalizm Popülizmi Reddediyor

Türkiye'deki küçük burjuva devrimcileri arasındaki yaygın bir eğilim, sol hareketteki sağ sapmaların önemli kaynaklarından biri, popülizm'dir. Popülist eğilim, Türkiye'deki ortaya çıkış biçimiyle, sınıf mücadelesini bir kenara bırakarak, meseleyi bir halk-aydın, halk-bürokrat (20) çelişmesi olarak gördüğü gibi, soyut bir halk hayranlığına ve dalkavukluğuna dayanmaktadır.

Bilimsel sosyalizm bize şunları öğretiyor: Geniş halk yığınlarında mevcut olan yaratıcı enerjinin seferber edilebilmesi, onların emperyalizmin politik, ekonomik ve ideolojik hâkimiyetinden kurtuluşuna bağlıdır. Devrimcilerin kitleleri politik bilince ulaştırma mücadelesi olmadan, tam bir karanlık içinde olan kitleler uyanamaz. Bilinçsiz haliyle halk kitleleri en gerici siyasî akımların etkisinde kalabilir, onların aleti, vurucu kaba kuvveti olabilir. Sol Kemalist çizgi, bilinçsiz yığınlara tapan popülizmi reddediyor. Avcıoğlu şöyle diyor: «... 'halka gider doğruları söyleriz ve halkı iktidara getiririz' biçimindeki... popülist görüş ve eylemler hüsranla sonuçlanmaktadır. Köylüyü ve oyunu bağımlı kılan doğruları bilmeden, bağımlılık zincirlerini kırmaya yönelmeden soyut doğruları anlatmak pek fazla bir anlam taşımamaktadır.» (21) Sağ kanat Kemalist çevrelerin son bir iki yıl içinde gittikçe daha çok bu popülist eğilime kendilerini kaptırmış oldukları ortadadır. Ama popülizmin kaçınılmaz olarak gerici parlamentarizmi kendi başına bir amaç olarak kabullenmeye, buradan kalkarak, gerici parlamentarist olmayan her yönetimi ve hattâ Kemalist yönetimin kendisini faşizm, vs. olarak görmeye vardığını, sağ Kemalist çizginin savunucuları herhalde er veya geç kavrayacaklardır. Böyle bir tutumun onları gitikçe daha çok emperyalizme ve işbirlikçilerine taviz vermeye götüreceği (ki, CHP'nin son Bayar manevrası bunun en açık kanıtını vermiştir), dolayısıyla kendilerini Kemalist çizgiden, Kemalist köklerinden ve tabanlarından

(20) Avcıoğlu''nun bu teorileri eleştirisi için bkz: s. 512-513 dipnot.
(21) Avcıoğlu, s. 517.

tamamen koparacağını herhalde er veya geç kavrayacaklardır. Biz, Kemalist devrimci çizgideki sağ kanat hâkimiyetinin sürekli olmayacağına inanıyoruz ve proleter sosyalistleri olarak bu sağ çizgi ile mücadeleyi görev biliyoruz. Türkiye'de asker - sivil aydın zümrenin anti - emperyalist özlemleri böyle bir politik çizgiyi, uzun sürede, kabul etmeyecektir. Bugün Kemalist devrimci çizgiyi sağ bir eğilime sürükleyen Ecevit ve çevresi ya kısa zamanda tuttuğu yolun çıkmaz olduğunu kavrayacak ve bundan vazgeçecek, ya da tıpkı TİP'in oportünist yöneticileri gibi emperyalizmin dümensuyunda batağa saplanacaktır. Bu bakımdan, oportünist TİP yöneticilerinin CHP'yi TİP'nin dümensuyunda ilân etmelerinde bir gerçek payı vardır. ([22])

Millî Demokratik Devrim İçin Devrimci Güçbirliği

Avcıoğlu, önümüzdeki devrimci adımı da doğru tesbit etmiştir. «Davânın özü, ortaçağ kalıntılarının halâ ayakta kalmasını sağlayan, politik ve ekonomik bağımsızlığımızı dış güçlere ipotek eden, tam bir demokrasinin kurulmasını ve hızlı kalkınma yoluyla çağdaş uygarlığa ulaşılmasını engelleyen tutucu güçler koalisyonunun tasfiyesidir.» ([23]) Asker - sivil aydın zümreye, onun diliyle hitap eden bu sözlerin anlamı şudur: Temel meselemiz, feodal kalıntıların ayakta kalmasını sağlayan, bizi politik ve ekonomik bakımdan emperyalizme bağımlı kılan, demokrasinin tam olarak kurulmasını engelleyen ve toplumsal ilerlemeyi köstekleyen emperyalizm, işbirlikçi burjuvazi ve feodal mütegallibe gerici ittifakının tasfiyesidir. Önümüzdeki devrimci adım, budur.

Avcıoğlu bu görevin başarılmasının, devrimci güçler arasında güçbirliğine bağlı olduğunu da tesbit ediyor: «... düzen değişikliğinden yana olan ve düzen değişikliğine karşı olan gruplar belirlenmekte ve düzenin ve o düzenden yararlananların ancak bu güçbirliği sayesinde tasfiye edilebileceği ortaya çıkmaktadır.» ([24]) Bu sözlerin anlamı şudur: Emperyalizm ve işbirlikçilerinin (işbirlikçi burjuvazi ve feodal mütegallibe) hâkim olduğu bu düzenin değiştirilmesi, ancak millî sınıfların aralarında güçbirliği yapmalarıyla mümkündür.

Varılan her iki sonuç ta, elbette ki doğru sonuçlardır. Ama devrimci güçbirliğinin ve devrimin nasıl gerçekleşebileceği meselesi, bu temel doğruları tesbit etmekle çözülmüş olmamaktadır.

NEREDE AYRILIYORUZ: PROLETER DEVRİMCİLERİNİN POLİTİK ÇİZGİSİ NEDİR? SOL KEMALİSTLERİN POLİTİK ÇİZGİSİ NEDİR?

Proleter Devrimcileri ile Sol Kemalistler Arasında İttifakın Esası

Emperyalizmin boyunduruğunda olan ve feodal kalıntıları kuvvetle barındıran, bir emekçi küçük burjuvalar ülkesi olan Türkiye'mizde, küçük burjuva sosyalizminin, küçük burjuva devrimciliğinin ve proleter devrimci

---

([22]) Bkz: **Yeni Gazete**, 5.9.1969, TİP Sayfası.

([23]) Avcıoğlu, 523.

([24]) Avcıoğlu, s. 413.

harekette küçük burjuva sapmaların geniş bir sınıfsal dayanağa sahip olduğu açıktır. Bugün Türkiye'de proleter devrimci çizgi ile, küçük burjuva devrimci çizginin birbirine karıştığı, öte yandan ikisinin birbiriyle kıyasıya mücadele ettiği ortadadır. Bu şartlar altında, bir kitle hareketi olmak yönünde henüz yeni yeni adımlar atan ve esas olarak küçük burjuva kökenli sosyalist aydınlara dayanan proleter devrimci hareketin, bilimsel sosyalizmin aydınlattığı yolda, hiç sapmadan, yalpalamadan ilerliyebilmesi, proleter devrimcilerinin kendi politik çizgilerini, küçük burjuva devrimci çizgiden, politik, ideolojik, örgütsel her alanda tam bir açıklıkla ayırarak, iki ayrı çizgi arasındaki sınırı çizmelerine ve kendi çizgilerinin küçük burjuva eğilimlere bulaşmadan, saf olarak devam etmesi için mücadele etmelerine bağlıdır.

Bugün proleter devrimcileriyle, sol Kemalist devrimciler, Avcıoğlu'nun deyimiyle «milliyetçi devrimciler» arasında bir ittifak, bir devrimci güçbirliği söz konusudur. Proleter devrimcilerinin ve proleteryanın bugünkü devrimci görevi, bütün millî sınıflarla birlikte emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı millî demokratik devrimdir. Millî demokratik devrimin düşmanları emperyalizm ve işbirlikçileridir. Millî demokratik devrimin hedefleri, işbirlikçi kapitalizmin ve feodal kalıntıların tasfiyesi, emperyalizm ve işbirlikçilerinin iktidarı yerine bütün millî sınıfların ortak iktidarının konulmasıdır. Asker-sivil aydın zümrenin, yani küçük burjuvazinin, politik çizgisi olan sol Kemalizmin düşmanları ve hedefleri, esas olarak, aynıdır. Ve bu iki kuvvet arasında, bu iki çizgi ve temsil ettikleri sınıflar arasında devrimci güçbirliği kurulmadıkça, millî demokratik hedeflerin gerçekleştirilmesine imkân yoktur. Bunun için işçi sınıfının demokratik devrimde en yakın müttefikinin, küçük burjuvazinin temsilcisi olan sol Kemalistlere karşı proleter sosyalistlerinin politikası, bir dostluk ve devrimci güçbirliği politikasıdır. Ancak, onlara karşı dostluk ve güçbirliği politikasının uygulanması hem sol Kemalistlerle aynı şey olmak demek asla değildir, hem de bu dostluk politikasının kayıtsız şartsız dostluk politikası olması demek değildir. Biz, küçük burjuva devrimcilerine ancak en geniş demokrasiden yana oldukları sürece, yani devrimci güçbirliğinin gereği olan, kendilerinin solundaki bütün güçlere karşı, proleter sosyalistlerine karşı dostluk politikasını uyguladıkları ve buna bağlı olarak, bundan ayrılmaz bir biçimde, Türkiye halkının özlemlerine ve çıkarlarına uygun politikayı tutarlı olarak izledikleri sürece dostluk politikası uygularız. Proleter sosyalizmine düşmanlık ve buna bağlı olarak Türkiye halkının özlem ve çıkarlarına ters düşen bir politikaya saptıkları zaman, onları eleştirmekten geri kalmayız. Onlara karşı politikamız hem bir dostluk hem bir eleştiri politikasıdır. Esas çabamız, onları devamlı olarak devrimci çizgide tutmak için gayret sarfetmek ve bunun en büyük teminatı olan geniş işçi ve köylü yığınlarının demokratik hareketini gittikçe kuvvetlendirmek, yani proleter devrimci çizginin sınıf kuvvetlerine gittikçe daha büyük bir ağırlık kazandırmak ve giderek işçi sınıfı hareketini, Türkiye'deki esas devrimci hareket haline getirmektir. Proleter devrimcilerinin esas hedefi, sosyalist devrim ve sosyalizmin kuruluşudur. Bugünkü dünya şartları altında, yani kapitalizmin em-

peryalist aşamada olduğu ve sosyalizmin bir dünya sistemi olarak ortaya çıktığı şartlar altında, millî kurtuluş mücadelesinin kalıcı zaferler kazanması, millî demokratik devrimden, durmaksızın sosyalist devrime ilerlemekle mümkün olabilir. Millî demokratik devrim, sosyalizm yolunda işçi sınıfının bugünkü görevidir.

(Oportünistler, proleter sosyalistlerinin asgarî programı ile sol Kemalistlerin devrim programının esas olarak aynılığından kalkarak, bunun nedenlerini kavrayamayan, bilinçsiz devrimci unsurlara, proleter sosyalist çizgi ile sol Kemalist çizginin esas olarak aynı şey olduğunu söylüyorlar ve proleter sosyalizmini yıpratmak için her türlü sahtekârlıktan çekinmiyorlar. Aynı oportünistlerin, sırası geldiğinde, Amerikan emperyalizminin ideolojik ihraç metaı olan anti-komünizm silâhına sarılarak, proleter devrimcilerini işbirlikçi iktidarın polisine «Bunlar, komünisttir; biz değiliz» diye jurnallemekten çekinmediklerini de hep biliyoruz.)

Millî Demokratik Devrim, Sosyalist Devrime Hazırlıktır

Millî demokratik devrim, sosyalist devrime hazırlıktır. Millî demokratik devrimle sosyalist devrim arasında doğru bir ayrım yapmak, aynı zamanda bu ikisini doğru bir biçimde birleştirmek zorunludur. «Millî demokratik devrim, sosyalist devrime hazırlık için zorunlu bir aşama olduğu gibi, sosyalist devrim de millî demokratik devrimin kaçınılmaz uzantısıdır. Bu iki devrim arasında Çin Setti yoktur. Ama sosyalist devrim, ancak millî demokratik devrimin tamamlanmasından sonra mümkün olacaktır. Millî demokratik devrim ne kadar pekişmişse, sosyalist devrimin şartları da o kadar elverişli olacaktır.»

Millî demokratik hareketler, ancak proletaryanın ve onun partisinin öncülüğü yerleştikten sonra millî demokratik **devrim**'e dönüşür. Çünkü küçük burjuvazinin öncülüğünde yürütülecek millî demokratik mücadeleler kalıcı zaferler sağlamayacaktır. Millî demokratik devrimde, öncülüğü sağlayan proletarya, proletaryanın hegemonyasında tüm millî sınıfların iktidarının sağlanmasından sonra, yarı yolda durmayacak ve örgütlü ve devrimin zorunluluğunun bilincinde olan kendi kuvvetlerine dayanarak, hemen sosyalist devrime geçecektir. Eğer proletarya, millî demokratik devrimde öncülüğü tekeline almış, işçi-köylü ittifakını sağlamlaştırmış ve millî sınıfların ortak iktidarı yerleşmişse, sosyalist devrime barış içinde geçiş mümkün olacaktır. Burjuvazi, ne siyasî ne de iktisadî bakımdan direnecek kuvvette olmayacaktır. Bu geçiş döneminde, millî demokratik iktidarın hemen önündeki görev, devlet kapitalizmi yoluyla, temel üretim araçları üzerinde kapitalist mülkiyetten sosyalist mülkiyete ilerleyişi yönetmektir. Temel üretim araçlarının mülkiyeti üzerinde sosyalist dönüşümün tamamlanmasıyla, geçiş dönemi sona erecektir. Bundan sonra sosyalizmin inşası aşamasına geçilecektir.

Sosyalist devrim, işçi sınıfı iktidarı altında da devam eden ve yüzyıllar sürebilecek, uzun bir devrimci süreçtir. Sosyalist devrimin nihaî zaferi, sınıfsız topluma ulaşmakla gerçekleşecektir.

Sosyalist devrim **politik, ekonomik, ideolojik** bütün alanlarda bir devrimci dönüşüm sürecidir. Siyasî alanda, işçi sınıfı iktidarının sağlamlaştırılması sürecidir. İktisadî alanda, özel mülkiyetten kollektif mülkiyete, büyük - çapta sosyalist üretime geçiş sürecidir. İdeolojik alanda, burjuva ideolojisine, burjuva alışkanlıklarına ve burjuva kültürüne karşı amansız bir mücadele sürecidir. Sosyalist devrimin ideolojik alanda zaferi, yani sosyalist devrimin üstyapıda da tamamlanması gerçekleştirilmeden, sosyalizmin mi yoksa kapitalizmin mi eninde sonunda galip geleceği belli değildir.

Devrimde Öncülük Meselesi

Acaba Türkiye'de proletarya demokratik devrime öncülük görevini yerine getirecek şartlara kavuşmuş mudur? Bu sorunun cevabını «somut şartların somut tahlilinden» hareket ederek, bilimsel bir şekilde tesbit etmedikçe, devrimde öncülük meselesine aydınlık getirmek mümkün olmaz.

Elbette ki, proletarya öncülüğün objektif ve sübjektif şartlarına sahip değilse, devrimde öncü olamaz. Proletaryanın öncülüğü, kişilerin sübjektif niyetlerine, isteklerine bağlı olan bir şey değildir. Kendi niyet ve isteklerini somut şartların, gerçeklerin yerine koyan kişi, idealisttir, devrimci değildir. Devrimci, somut şartların somut tahlilinden hareket eder. Bugün Türkiye devrimcilerinin başlıca zaaflarından biri, küçük burjuva devrimcilerine özgü olan bu düşünce tarzıdır. Pek çok devrimci, kendi sübjektif niyet ve isteklerini, gerçeğin kendisi gibi görmektedir. Eğer devrimci hareketimizi ilerletmek istiyorsak, bu mutlaka yenilmesi gereken bir zaaftır.

Proletaryanın öncülüğü için gerekli objektif ve sübjektif şartlar mevcut değilken, proletarya öncülüğünden dem vurarak, proletaryanın öncülük görevini yerine getirecek güce ulaşması için verilmesi mutlaka zorunlu olan mücadelelerden kaçan kişinin, proletarya öncülüğü avazeleri bir edebiyattan ibarettir ve o kişi biçim olarak «sol», ama öz olarak sağ sapmanın ta göbeğindedir. Daha ileri eylem yapmak gerekçesi ile, o günün devrimci görevlerinden kaçmak isteyen kişidir.

Türkiye'de proletarya, bugün, devrime öncülük edecek objektif ve sübjektif şartlara tam olarak sahip değildir. Proleter devrimcilerinin bugünkü başlıca görevi, proletaryayı bu şartlara kavuşturmak için mücadeledir. Proleter devrimci çizginin, esası budur. Neden proletarya bugün devrime öncülük edecek durumda değildir? Devrimde öncülük kazanabilmek için proletaryanın sahip olması gereken objektif şartlar şunlardır: Önce proletarya, bir sınıf olarak, yani iş gücünden başka satacak hiç bir şeyi olmayan bir proleterler kitlesi olarak mevcut olmalıdır. Esas olarak büyük - çapta kapitalist üretimin yapıldığı sanayi alanında toplanmalıdır. Ancak böylelikle örgütlenmek ve disiplin altına girmek için zorunlu olan şartları kazanabilecektir. Köylülükle, özel mülkiyetle bütün bağları tam olarak kopmalıdır. Oysa, Türkiye proletaryası, bugün, çoğunlukla yarı - proleter niteliktedir. İşçi sınıfının köylülükle bağlarının mevcudiyeti, devrimci güçbirliğinin temelini meydana getiren işçi - köylü ittifakının kuruluşu bakımından

bir avantaj teşkil eder. Ancak bu avantajdan yararlanılabilmesi, proletaryanın öncülüğünün sübjektif şartlarının varlığına bağlıdır. Öncülüğün sübjektif şartları, proletaryanın öncü kesiminin sınıf bilincine varması, yani sosyalizmi kurma görevini yüklenmesi, sosyalizme giden yolun millî demokrasiden geçtiğini tam olarak kavraması bilimsel sosyalizmi eylem kılavuzu olarak benimsemiş aydınlarla birlikte, bilimsel sosyalizm ideolojik temeli üzerinde örgütlenerek, sınıfa ve müttefiklerine öncülük edecek partiyi kurmasıdır. Oysa Türkiye proletaryası, bugün için, bu sübjektif şartlardan yoksundur. Bugün proletaryanın uyanık kesimleri, henüz iktisadî mücadele safhasındadır, ve küçük burjuva asker - sivil aydın zümrenin verdiği mücadelelerle anayasaya ve kanunlara girmiş olan demokratik hakların gerçekten kullanılır hale gelmesi için demokratik mücadele vermektedir. Bugün Türkiye proletaryası öncü partiden yoksundur. Öncü'ye kavuşmak da devrim için yeterli olmayacaktır. Sayın Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın AYDINLIK'ın 11. sayısında yayınlanan ve her devrimcinin mutlaka okuması gereken yazısında dediği gibi: «YALNIZ ÖNCÜ İLE YENMEK OLAĞAN DEĞİLDİR... Böyle bir tutum, hiç ordusu bulunmayan bir genelkurmayla dünyayı fethetmeye kalkışmak gibidir. **Yığınların tutmayacağı parolaları ve biçimleri ortaya atmak, orduya hiç anlamadığı dille, bilmediği, yapmıyacağı kumandaları vermeye benzer.** [altını biz çizdik] Böyle durumlarda en iyi dilekli 'strateji' veya 'taktik' iddiaları ve gösterileri strateji ve taktikten başka bir şey olacaktır. Çünkü, sırf kumandanı veya kurmayı ordudan, öncüyü yığından koparıp ayırmaya yarıyacaktır. Tek sözle, devrimciliği ve devrimi, gericiliğe kurban edecektir.» ([25])

AYDINLIK, Sayı: 11 (Eylül 1969), s. 387.

Bugün Türkiye'de proleter devrimcilerinin ve proletaryanın devrimde öncülük kazanma mücadelesi verilmektedir. Bu şartlar altında, Avcıoğlu'nun «Ülkemizin bugünkü gelişme aşamasında, milliyetçi devrimciler bir kez daha ön planda rol oynamaya aday gözükmektedir,» ([26]) sözü, hiç olmazsa bir süre için, yanlış değildir. Sınıf mücadelesinin akış yönünü etkilemek, ona yol çizmek, kitlelere yol gösterecek duruma geldiğimiz zaman, kitleler politik bilince kavuştuğu zaman mümkündür. Kendi kendimize, durup durduğumuz yerde, kafalarımızdaki sübjektif niyet ve isteklerimizle sınıf mücadelesine yön veremeyiz. Proletarya biz öyle istediğimiz için öncü olmayacaktır. Eğer proletaryaya ve tüm millî sınıflara siyasî bilinç vermek için çalışırsak, kitleleri uyandırabilirsek, devrim kitlelerin siyasî bilincine dayanırsa ancak millî demokratik devrim başarılabilir. Proletaryayı sınıf bilincine kavuşturma mücadelesini verirsek ancak, proletarya devrime öncülük edeceği şartlara kavuşabilir.

Bir yandan 'sosyalist devrim' çığlıkları atan, bir yandan da işçi sınıfımızın halâ daha 'kendi kendine sınıf' durumunda olduğunu (o da yeni yeni) kabullenen oportünist EMEK dergisinin yazarı Ertan Cengiz'in «metafizik bir kategori» olarak nitelediği küçük burjuva asker - sivil aydın zümrenin

([25]) Dr. Hikmet Kıvılcımlı, «Klasik Anlamıyla Strateji ve Taktik Nedir?,»
([26]) Avcıoğlu, s. 525.

emperyalizm ve işbirlikçilerine karşı mücadeleleri, biz onları kandırdığımız için değil, objektif olarak çıkarları emperyalizm ve işbirlikçilerine zıt olduğu için, biz istesek de istemesek de devam edecektir. Ve eğer bizler devrimci isek, asker-sivil aydın zümrenin emperyalizm ve işbirlikçilerine karşı mücadelelerini destekleyeceğiz. Proletaryayı bağımsız bir kuvvet haline getirme görevimizi bir an için ihmal etmeksizin, asker-sivil aydın zümrenin emperyalizmle olan çelişmesini keskinleştirimek ve tutarlı bir devrimci çizgide ilerlemesi için çalışacağız. Çünkü asker-sivil aydın zümrenin devrimci yönde yürüttüğü mücadeleler tüm millî sınıfların uyanışına proletaryanın uyanışına ve giderek devrime öncülük edecek güce ulaşmasına yol açacaktır. «Madem ki, proletaryanın öncülüğünde olmayan millî kurtuluş mücadeleleri bizi kalıcı zaferlere götürmez, o halde biz proletaryanın öncü olmadığı devrimci hareketi desteklemeyiz» görüşü, oportünizmdir! Oportünist olduğu kadar, devrimci düşünceye aykırı, metafizik bir görüştür. 27 Mayıs objektif olarak asker-sivil aydın zümrenin emperyalizm ve işbirlikçilerine bir direniş hareketidir. 27 Mayıs, onu gerçekleştirenlerin sübjektif niyetlerine bağlı olmaksızın, Türkiye'de proleter devrimci hareketin gelişmesi için imkânlar yaratmıştır. 27 Mayıs bir küçük burjuva hareketidir diye, onu savunmıyacak mıyız, Hayır, savunacağız. 27 Mayıs'ı olduğu gibi, asker-sivil aydın zümrenin emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı girişeceği bütün millî ve demokratik yöndeki hareketleri aktif bir biçimde destekleyeceğiz ve aslî görevimizi, yani proletaryayı öncü durumuna yükseltmek için mücadele görevini de bir an ihmal etmeyeceğiz. Asker-sivil aydın zümrenin ilerici hareketleri karşısında proleter sosyalistlerinin politikası budur.

Bugün, bir AYDINLIK, bir TÜRK SOLU, bir İŞÇİ-KÖYLÜ GAZETESİ, proleter devrimcilerinin demokratik mücadelesiyle ve genel olarak Kemalist devrimin ve özel olarak 27 Mayıs'ın sağladığı, **sınırlı ama demokratik** imkânlara dayanılarak çıkabilmektedir. Oportünist EMEK dergisi de bu imkânlardan yararlanarak çıkıyor. Ama Sayın Ertan Cengiz'e sorarsanız, asker-sivil aydın zümre «metafizik» tir! Bize sorarsanız, asıl metafizik olan Sayın Ertan Cengiz'in düşünce tarzıdır.

Somut şartların somut tahlilinden hareket eder ve idealizme sapmazsak, daha bir süre Türkiye'deki devrimci harekette asker-sivil aydın zümrenin önemli bir rol oynayacağını görürüz. Bugün de yurt çapında esas mücadele işbirlikçilerle bu kuvvet arasında cereyan etmektedir. Proleter devrimcileri ancak yeni yeni, o da esas olarak gençlik hareketine dayanarak mücadelede yer almaktadırlar. Gençlik hareketinin önemli bir demokratik kuvvet olmasının proleter sosyalistlerine sağladığı imkânları abartmayalım. Proleter devrimci mücadelenin henüz bir kitle hareketi haline gelmediğini, önümüzdeki görevin hareketimizi bir kitle hareketi haline getirmek olduğunu, henüz proleter sosyalist aydınların örgütsüz mücadeleleri safhasında olduğumuzu unutmayalım ve ayağımızı yere basalım.

---

(27) Ertan Cengiz, s. 11.

Ama, asker - sivil aydın zümrenin yürüttüğü millî demokratik hareketler bizi devrime götürebilir mi? Bu sorunun cevabını da tam olarak vermek gerekir.

Küçük burjuvazinin, bir sınıf olarak, en belirgin özelliği, proletarya ile burjuvazi arasında yer alması ve her iki tarafın baskısı altında olmasıdır. Küçük burjuvazinin, bir yandan burjuvazinin rekabetiyle proletarya saflarına itilirken, bir yandan buna direnen bir niteliği vardır ve kendisine özgü bir ideolojiye sahip olmadığından, sınıf mücadelelerinde burjuvazinin hâkim olduğu dönemde onun peşinden, proletaryanın ağır bastığı dönemde proletaryanın peşinden giden bir sınıftır. Küçük burjuvazinin ekonomideki temeli olan küçük üretim yerini ya kapitalist büyük - çapta üretime, ya da sosyalist büyük - çapta üretime bırakacaktır. Bu tarihî zorunluluk, küçük burjuvazinin bir yanıyla burjuva, diğer yanıyla emekçi oluşu, onu ideolojik alanda yalpalayan, bocalayan bir sınıf olarak belirlemektedir. Küçük burjuvazinin bu niteliği evrenseldir ve Türkiye'de asker - sivil aydın zümre de tarihi boyunca aynı bocalayışı göstermiştir ve ileride de gösterecektir. Türkiye'de proletarya bilinçli ve örgütlü olarak devrime öncülük edebilecek bir güce ulaşıncaya kadar, asker - sivil aydın zümrenin millî saflarla emperyalizm arasında bocalamaları devam edecektir. Bilimsel sosyalizmin evrensel gerçeği bize bunu öğretiyor. Gerek kendi tarihimiz, gerekse küçük burjuvazinin önderliğinde yapılan bütün devrimlerin tarihi bize bunu gösteriyor.

Bizim demokratik devrimler tarihimizin uzunca bir geçmişi vardır. I. Meşrutiyet'le başlayan, II. Meşrutiyet, Millî Kurtuluş Savaşı, 27 Mayıs'la devam eden devrim tarihimiz, küçük burjuva kökenli asker - sivil aydın zümrenin, bunun bilincinde olsun olmasın, objektif olarak, emperyalizm ve işbirlikçilerine karşı mücadeleleri tarihidir. Bu tarihte, asker - sivil aydın zümrenin her devrimci atılımını, bir karşı - devrim dalgası izlemiştir. Önümüzdeki dönemde de, proletarya demokratik devrimde öncülüğü kazanacak güce ulaşıncaya kadar, bu bocalamalar devam edecektir. Küçük burjuvazinin devrimci atılımlarının her defasında biraz daha ileri bir düzeye sıçrıyacağı düşünülebilir, ama bocalamaların sona ermesi ancak proletaryanın öncülüğü elde etmesi ile mümkün olacaktır. Proletarya hareketi, öncü olmadığı dönemde de, ne kadar güçlü ise küçük burjuvazinin devrimci hareketi o kadar tutarlı olacaktır. Proletarya hareketi ne kadar güçsüzse küçük burjuvazinin uzlaşma eğilimleri o kadar kuvvetli olacaktır.

Avcıoğlu diyor ki : «Kurtuluş savaşının milliyetçi devrimcileri, böyle bir temelden [düzen değişikliğinden yana olan kitlelerden] yoksundu ve boşlukta kaldıkları için ister istemez eşrafla uzlaşmak zorunda kaldı.» ([28]) 27 Mayıs hareketinin de «halkçı yönelimine rağmen, en büyük zaaflarından birini, hareketin bir toplumsal temele oturtulması ihtiyacının duyulmayışı teşkil etmiştir.» ([29]) Oysa, «Milliyetçi devrimci hareketin, kitlelerin

---

([28]) Avcıoğlu, s. 413.
([29]) Avcıoğlu, s. 353.

gücünü seferber ederek, tutucu güçler çemberini kırması ve Atatürk'ün çağdaş uygarlık davâsını başarıya ulaştırması bugün mümkündür.» (30)

Ne kurtuluş savaşı ne de 27 Mayıs hareketi «toplumsal temel» den yoksun değildi. Yoksun olduğu şey, bilinçli ve aktif kitle desteğiydi. «Toplumsal temel» kavramının bilinçli kitle desteği yerine kullanılması doğru değildir. (Avcıoğlu'nun kitabında bazı bilimsel kavramlar, bu örnekte olduğu gibi, rasgele kullanılmıştır ve bu, bir zaaf teşkil etmektedir.) Hem millî kurtuluş savaşı, hem de 27 Mayıs hareketi bir «toplumsal temele» sahipti. Her ikisi de, **kişilerin** değil, küçük burjuvazinin en bilinçli kesimi olan asker - sivil aydın zümrenin hareketleriydi. Avcıoğlu'nun kitlelerin bilinçli ve aktif desteği olmadıkça devrim yolunda ilerlemenin mümkün olmadığını tesbit etmesi, sol Kemalist çizgi bakımından önemli bir kazanç olarak nitelendirilebilir. Ancak, Avcıoğlu yukarıda aktardığımız sözlerinde, şu varsayımdan hareket etmektedir: Asker - sivil aydın zümre devamlı olarak tutarlı bir devrimci çizgide ilerlemiştir; tek zaafı kitle desteğinden yoksun oluşudur. Gerçek, bu değildir. Sınıflararası mücadelenin uluslararası şartlarına ve esas olarak yurt içinde millî güçlerle emperyalizm ve işbirlikçileri arasındaki kuvvet dengesi şartlarına göre, asker - sivil aydın zümre devrimle karşı - devrim arasında bocalamıştır. En tutarlı devrimci çizginin Atatürk zamanında izlenebilmiş olmasının nedenlerini, halkın emperyalizme karşı silâhlandırılmış olduğu millî kurtuluş savaşı şartlarında ve Sovyetler Birliği'nin Türkiye ile dostluk ve ittifak politikasında aramak gerekir. Asker - sivil aydın zümrenin Atatürk'ten sonra en önde gelen lideri İsmet İnönü'nün Lozan'da, Ankara hükûmetindeki çoğunluğun uzlaşıcı eğilimine rağmen, kapitülasyonların kaldırılması için sonuna kadar direnişi, 1940'lardan itibaren emperyalizm ve işibrlikçilerin boyun eğişi, 1964'de «Yeni bir dünya kurulur ve Türkiye orada yerini alır» diyecek kadar Amerikan emperyalizmine karşı çıkışı ve nihayet 1969'da Celâl Bayar'la kol kola gerici - parlamentarizme, dolayısıyla emperyalizmin tahakkümüne tam olarak boyun eğişi, bu bocalamaların akla ilk gelen örnekleridir.

Yukarıda sözünü etiğimiz temel varsayım, Avcıoğlu'nun politik çizgisine bağlıdır. **Türkiye'nin Düzeni**'nin dayandığı temel görüş, bütün kitap boyunca devam eden esas fikir, asker - sivil aydın zümrenin, küçük burjuva devrimcilerinin kendilerine özgü bir ideolojileri, kendilerin özgü sınıf hedefleri ve tutarlı bir devrimcilikleri olduğudur. Bu temel görüşe ters düşen görüşler de bulunabilir, ama bu temel görüş olmaksızın kitabın ulaştığı neticelere ulaşmak imkânsızdır; sosyalimin ve kapitalizmin dışında bir üçüncü yolun varlığı iddiasına ulaşmak imkânsızdır.

«Millî Devrimci Kalkınma Yolu» Nedir?

Avcıoğlu'na göre, «üç kalkınma yolu» vardır: «Komünist», «Amerikan tipi» ve «Millî Devrimci» kalkınma yolları. «Komünist kalkınma yolu, proletarya hegemonyası temeline oturmaktadır. Amerikan tipi kalkınma, tu-

(30) Avcıoğlu, s. 243.

tucular koalisyonu dediğimiz sınıflara yaslanmaktadır. Millî devrimci kalkınma yolu ise, tutucular koalisyonu dışındaki geniş bir kitle hareketine dayanmaktadır... Genellikle küçük burjuva çevrelerden gelen milliyetçi aydınlar bu [sonuncu] tip kalkınmada ön planda rol oynamaktadır.» (31) «... kitlelerin pek az bilinçli, pasif, örgütsüz ve tutucular koalisyonunun ideolojik egemenliği altında bulunduğu azgelişmiş ülkelerde, küçük üreticilerin muhafazakârlığı ve kalkınmanın zorlukları da hesaba katılınca, bu tip hareketlerin genellikle öncülüğünü ele geçiren millî devrimci aydınlar yarı yolda kalmakta, sonunda tutucular koalisyonu ve emperyalizmle uzlaşmaya gitmektedirler.» (32) Avcıoğlu'nun bu sonuncu fikri, yukarıda sözünü ettiğimiz, kitap boyunca devam eden temel görüşün ilerisinde ve doğru olan bir fikirdir. Küçük burjuvazinin öncülüğünde millî kurtuluş devriminin kalıcı zaferlere ulaşamıyacağı anlamına gelen bu doğru fikir, Avcıoğlu'nun kitabında vardığı sonuçlarla, sunduğu çözüm yolları ile tutarlı değildir. Niye değildir? Bu meseleye eğilelim.

Avcıoğlu'nun vardığı sonuçları, Oskar Lange'nin 1961 yılında (bu tarih, pek çok bakımlardan önemlidir) Mısır'da verdiği konferansta ifadesini bulan teoriye, «Millî devrimci kalkınma biçimi» teorisine dayandırılmış olması, her halde Ertan Cengiz'in zannettiği gibi bir «şanssızlık» eseri değildir. Biz bunun bir «şanssızlık» eseri olmak şöyle dursun, Oskar Lange'nin teorisi ile genel olarak küçük burjuva devrimciliği arasında önemli bir benzerlikten ileri geldiğini söyliyeceğiz. Bu yargımızın doğruluğunu da eminiz ki, Avcıoğlu, Ertan Cengiz'den daha iyi kavrayacak durumdadır.

«Millî devrimci hareket» terimi olsun, «milliyetçi devrimci» ya da «milliyetçi demokrat» terimleri olsun, ilk kez Lenin tarafından kullanılmıştır. (33) Lenin'in bu terimleri kullandığı 1913 - 1918 döneminde, Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde, proletarya bağımsız bir siyasî kuvvet olarak sınıf mücadeleleri sahnesine henüz çıkmamıştır. Bu ülkelerde burjuvazi, Avrupa burjuvazinin aksine, halâ ilerici bir rol oynamaktadır. Lenin şöyle diyor: «Asya'nın her yerinde büyük bir demokratik hareket gelişiyor, yayılıyor ve güçleniyor. Asya'da burjuvazi **halâ** gericiliğe karşı halkın yanında saf tutmaktadır. **Yüzmilyonlarca** insan hayata, aydınlığa ve özgürlüğe gözlerini açıyor. Bu dünya hareketi, kollektivizme giden yolun demokrasiden geçtiğini bilen tüm sınıf bilincine varmış işçilerin yüreklerinde ne büyük bir sevinç doğuruyor!» (34) Lenin bu sözleriyle, Asya'da burjuvazinin öncülüğünde demokratik bir hareketin var olduğunu ve demokrasinin sağlanmasının işçi sınıfı bakımından sosyalizme giden yolda bir aşama teşkil ettiğini ve işçi sınıfının bu demokratik hareketleri büyük bir sevinçle karşıladığını ifade ediyor. Bundan daha fazlasını söylemiyor.

---

(31) Avcıoğlu, s. 477.

(32) Avcıoğlu, s. 477.

(33) Bkz: Lenin, **Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı** (III. Enternasyonal Uluslar ve Sömürgeler Komisyonu Raporu), Ankara, Sol Yayınları, 1969, s. 161.

(34) Lenin, **Backward Europe and Advanced Asia,** 1913.

Ama, günümüzde, uluslararası işçi sınıfı hareketindeki bazı çevreler, Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki devrimci mücadeleleri şöyle tahlil ediyorlar: «Bugün dünya proletarya hareketinin yüklendiği öncülük rolünün bir kanıtı da şudur: proletarya ideolojisinin etkisiyle, gelişmekte olan ve proletaryası mevcut olmayan şu veya bu ülkede sosyalist değişmelere geçiş, proletaryanın doğrudan öncülüğü olmadan, öncülüğü, proletaryanın yerine, bilimsel sosyalizme gittikçe yaklaşan ilerici kuvvetlerin yüklenmesiyle mümkündür... Olaylar millî cephenin, köylülerin ve yarı - proleterlerin ve şehir küçük burjuvazisinin çıkarlarını temsil eden devrimci demokratların öncülüğünde de kurulabileceğini ispat etmiştir. «Genel demokratik programın» tutarlı bir biçimde gerçekleştirilmesi, kaçınılmaz bir biçimde kapitalizm çerçevesini aşacağından, millî demokratik devlet, kapitalist - olmayan özellikler kazanacaktır; dolayısıyla geçici niteliktedir... Tarih, kapitalist düzeni koruyarak, genel demokratik programı tutarlı bir şekilde yürütmenin imkânsız olduğunu göstermiştir. Bunun için, dogmatikler açısından 'teoriye uygun sayılmayan' kapitalist - olmayan tedbirlerin, küçük burjuva aydınları ya da devrimci subaylar tarafından gerçekleştirilmesine tanık oluyoruz.» (35) Bu sözlerin, «kapitalist - olmayan yoldan sosyalizme barış içinde geçiş» teorilerinin, özü şudur: Küçük burjuva devrimcileri, proletarya ideolojisinin dünya çapındaki etkinliğinin tesiriyle, genel demokratik programı tutarlı bir biçimde uyguladıkları zaman, kapitalizm çerçevesini aşacaklar ve kapitalist - olmayan tedbirler diye nitelendirilebilecek bazı tedbirler alacaklardır. Bu tedbirler, bu ülkeleri kapitalist - olmayan bu yoldan, barış içinde, sosyalizme götürecektir. (36) Avcıoğlu'nun, kitabının 477. sayfasında verdiği genel demokratik programla, kapitalist - olmayan tedbirler arasında önemli bir benzerlik vardır.

Kapitalist - olmayan yol teoricilerine göre: «Tarihî tecrübeler gösteriyor ki, eski sömürge ülkelerin sosyal ilerleme yolundaki gelişmeleri ya sosyalist ya da millî demokratik karakterde olabilir. Hayatın belirleyeceği, başka gelişme biçimleri de olabilir.» (37)

Biz, devrimde proletarya öncülüğe kavuşmadıkça, millî demokratik devrimden sosyalist devrime geçişin teminatı olan proletarya öncülüğü sağlanmadıkça, millî demokratik devrimi sosyalist devrim izlemedikçe, demokratik devrimin kalıcı zaferlere ulaşabileceğine inanmıyoruz. Küçük burjuva aydınlarının öncülüğünde, işçi sınıfının öncülüğü ve mücadelesi olmadan sosyalizme geçilebileceğine inanmıyoruz. Biz, bilimsel sosyalizmin evrensel gerçeğine inanıyoruz. Sosyalizm, işçi sınıfının örgütlü ve bilinçli mücadeleleri ile kurulabilir.

Emperyalizmin ve yerli işbirlikçilerinin tahakkümü altında olan ülkelerin önünde bugün, sadece **iki yol** vardır. Emperyalizmi ve işbirlikçilerini

---

(35) **World Revolutionary Movement of the Working Class,** Moscow, Progress Publishers, 1967, s. 353.

(36) Bkz: Şahin Alpay, «Kapitalist - olmayan Yol Nedir?,» TÜRK SOLU, Sayı: 46 (1.10.1968), s. 5.

(37) **World Revolutionary Movement...**, s. 353.

altederek devrim yolunu açmak, ya da emperyalizmin baskı ve sömürüsü altında ezilmek. Emperyalizme karşı mücadele ya da emperyalizmin baskısı altında ezilme şıklarından hangisinin kazanacağını, sınıf mücadelesi tayin ettiği gibi, emperyalizme karşı mücadelede küçük burjuvazinin mi, yoksa proletaryanın mı öncü olacağını da sınıf mücadelesi, sınıfların içinde bulundukları objektif ve sübjektif şartlar tayin edecektir. Devrimde küçük burjuvazi öncü olsun, proletarya öncü olsun, sömürge ülkelerin önündeki hedef millî demokrasidir; sosyalizm değil.

Avcıoğlu'nun, kendi savunduğu **üçüncü yol** konusunda da duraksadığını belirtmeden geçmeyelim. Avcıoğlu diyor ki, «millî devrimci kalkınma yolu», «her iki tarafa ve daha çok Amerikan modeline kayması mümkün gözüken bir kalkınma yolu» dur. ([38]) Küçük burjuvazinin «millî devrimci» veya «kapitalist - olmayan» kalkınma yolundan emperyalizm ve işbirlikçilerinin hegemonyasına geri dönüldüğü sık sık görülmüştür. Ama bu yoldan sosyalizme geçildiği görülmüş şey değildir.

«Kalkınma» Meselesi

Avcıoğlu'nun küçük burjuvazi ve onun devrimciliği konusundaki mekanik, küçük burjuvazinin sınıf niteliğini bir kenara bırakan tahlili, kullandığı «kalkınma» kavramında da ifadesini bulmaktadır.

Avcıoğlu, kitabının çeşitli yerlerinde kalkınmanın düzen değişikliği demek olduğunu tekrarlamıştır. Hattâ, bir yerinde, doğru olarak şöyle demektedir: «... Kalkınma, herşeyden önce, tutucu güçler egemenliğine son veren **bir siyasî iktidar değişikliği** [altını biz çizdik] demektir.» ([39]) Bundan şu sonuçlar çıkar. Bir defa, Türkiye'de «Amerikan tipi kalkınma yolu» diye bir şey söz konusu olamaz. Avcıoğlu'nun «tutucu güçleri», yani emperyalizm ve işbirlikçileri siyasî iktidara sahiptir. Kalkınma **bir siyasî iktidar değişikliği** demek olduğuna göre, Avcıoğlu'nun «Amerikan tipi kalkınma yolu» dediği şey, kalkınma değildir. İkinci olarak, kendisinin de doğru olarak belirttiği gibi, ekonomiye politika kumanda eder. Kalkınma meselesi, öncelikle politik bir meseledir. Yukarıda üzerinde durduğumuz gibi, Türkiye'de ya emperyalizm ve işbirlikçilerinin siyasî iktidarına son verilecektir, ya da bu iktidar devam edecektir. Bu iki şıktan biri söz konusudur. Bütün diğer meselelerin çözümü, bu meselenin çözümüne bağlıdır. Yoksa kişinin kendi sübjektif dileklerine göre, «Komünist», «Amerikan tipi» ve «Millî Devrimci» yollardan birinin tercihi meselesi değil; asker - sivil aydın zümre gözünde kendisini marksistlerden tam olarak ayırmak için kullanılmış olsa da (çünkü Avcıoğlu, komünizmin sınıfsız toplum, sosyalizmin ileri aşaması olduğunu iyi bilir), adetâ Amerikan emperyalizminin ideolojik ihraç metaı anti - komünizm silâhına sığınarak «Komünist kalkınma yolu» nun ve mevcut düzenin devamından başka bir şey olmayan «Amerikan tipi kalkınma yolu» nun dışarıda bırakılarak, «Millî Devrimci kalkınma yolu» nun

([38]) Avcıoğlu, s. 477.
([39]) Avcıoğlu, s. 485.

keyfî olarak seçilmesi değil. Hangi sınıfların iktidarda kalacağını, hangi sınıfların iktidara geleceğini sınıf mücadelesi tayin edecektir.

Üstelik «davâ» elbette ki «Amerikan dostluğu ya da düşmanlığı» ([40]) davâsıdır. Bugün Türkiye'ye hâkim olan gerici ittifak, Amerikan emperyalizmi, işbirlikçi burjuvazi ve feodal mütegallibe ittifakıdır. Eğer Avcıoğlu, kendi gözünde olmasa bile, asker - sivil aydın zümrenin sıradan mensupları gözünde, Amerikan emperyalizmini bu gerici ittifaktan soyutluyorsa, ayrı tutuyorsa, bu çıkar yol değildir. Bugün hâkim gerici ittifakta en ağır basan unsur, Amerikan emperyalizmidir. Bütün sömürge ülkelerde de durum budur. Amerikan emperyalizmine karşı mücadeleyi göze almadan devrim yolunda ileri bir adım atılamaz. Amerikan halkına karşı değil, fakat Amerikan emperyalizmine karşı düşmanlık, yalnız Türkiye'de değil, bütün dünyada, proleter olsun milliyetçi olsun devrimciliğin özü, esasıdır.

Avcıoğlu, Amerikan emperyalizminin NATO'suyla, CENTO'suyla, ikili anlaşmalarıyla ülkemizdeki askerî varlığını, bugün anti - emperyalist mücadelenin önemli hedeflerinden biri olarak görmemektedir. Hele Türkiye'deki Amerikan üsleri meselesinin çözümünü ABD ile SSCB arasında yapılacak bir anlaşma **ihtimaline** terketmesi, hayli şaşırtıcıdır. Avcıoğlu aynen şöyle diyor: «Öte yandan, iki süper devletin anlaşmaları ile, bugün çok tartışılan askerî meselelerin çözülmesi olanağı vardır.» ([41]) Biz bunu ciddî ve devrimci bir tavır olarak görmüyoruz. Derinliğine düşünecek olursak, bu konuda takınılan bu tavır, özünde, kendi öz kuvvetlerine güvenmemeye dayanan küçük burjuva tavırdır. Hiç gerçekçi bir tavır olmadığı da ilk bakıştan ortadadır.

Türkiye'nin durumu başka ülkelere benzememektedir. Sömürülen ülkeler arasında Türkiye, Amerikan emperyalizminin askerî yığınaklarının en yoğun olduğu ülkelerden biridir. Amerikan emperyalizminin Türkiye'deki askerî varlığı, bir iki üsden ibaret değildir. (Avcıoğlu'ndan kitabında Türkiye'deki Amerikan askerî varlığının tam bir bilânçosunu çıkarması beklenirdi.) Bu üslerin Türkiye halkının millî demokratik mücadelesini de hedef aldığını unutarak, devrimci tavır takınılamaz. Türkiye'nin tam bağımsız bir ülke olması için mücadele, Amerikan emperyalizminin siyasî, iktisadî, ideolojik, **askerî** bütün alanlarda temizlenmesini hedef almadıkça, sakat bir temele dayanacaktır.

Millî Burjuvazi Meselesi

Avcıoğlu'nun millî burjuvazi konusundaki görüşlerinin kitabında yeterince açıklıkla ortaya konmadığını görüyoruz. Avcıoğlu'nun Türkiye'de burjuvazinin niteliği konusundaki görüşleri şunlar: «Teorik olarak beklenebilirdi ki, 20 yıldır özel sanayici yaratma yolunda girişilen büyük çabalar sonucu gelişen sanayiciler ile ithalâtçılar arasında bir çıkar çatışması ortaya çıksın... Fakat genellikle, ithalâtçı ile sanayici arasında, çatışmadan

---

([40]) Bkz: Avcıoğlu, s. 746.
([41]) Avcıoğlu, s. 476.

çok işbirliği hâkimdir. Burada kurulan sanayiin karakterinin büyük payı olsa gerektir. Kurulan sanayi, ithalâta dayalı bir sanayidir... birçok ön plandaki sanayici, aynı zamanda ithalâtçı ve yabancı firma mümessilidir... Yine teorik planda düşünülebilirdi ki, yükselen sanayici sınıf ile yabancı sermaye arasında bir çatışma çıkacak, iç pazarın yabancı firmalardan korunması için 'millî' sanayici mücadele edecektir. Türkiye'de böyle bir çatışma pek ender görülmektedir... Bu özellikleriyle yükselen sanayici sınıfın komprador nitelikte olduğu söylenebilir.» ([42])

Bu sözlerle, anlaşılan, Avcıoğlu Türkiye'deki sanayi burjuvazisinin **bütünüyle** işbirlikçi nitelikte olduğunu ifadeye çalışmaktadır. Biz, proleter sosyalistleri, bu konudaki görüşlerimizi ayrıntılı olarak açıkladık. ([43]) Devrimci pratikte bir sorun olarak ortaya çıkan, millî burjuvaziye karşı izlenecek politika konusundaki görüşümüzü de ortaya koyduk. ([44]) Bu konu üzerinde teorik olarak söylenebilecek başka bir şey yoktur. Millî burjuvazi vardır, yoktur meselesi, teorik olarak, tartışılabilecek bir konu değildir. Asıl mesele, Türkiye'de millî burjuvazinin somut durumunun ortaya konmasıdır. Türkiye'de millî burjuvazi emperyalizme bağlayan bağlar, emperyalizmle olan çelişmelerinin somut tezahürleri, vis. araştırılmalıdır. Avcıoğlu pek çok diğer konuda yaptığı araştırıcılığı bu konuda yapmamış, bilimsel olmayan bir teorik tahlil vermekle yetinmiştir.

«Devrimci Parti» Meselesi

«İktidara gelen devrimci bir parti için en hayatî sorun, toprak reformudur... Devrimci parti, köylü kitlesinin tam örgürlüğünü sağlamak ve gericilik kaynaklarını ... kurutmak için, bu noktada sonuna kadar ve hızla gitme durumundadır... Devrimci parti, toprak düzeninde bir değişikliği şiddetle isteyen köylülere dayanarak, toprak savaşını en kısa sürede kazanmak zorundadır... Devrimci parti bütün inandırma yollarına başvurarak ... köylü kitlelerine ortak çalışmanın üstünlüğünü ispatlama durumundadır.» ([45]) «Devrimci partiye [üretim kooperatiflerinin kurulmasında karşılaşılacak] bu güçlükleri imkân ölçüsünde yenme ... yolunda büyük görevler düşmektedir.» ([46]) «Bürokrasi devrimci yönelişin hızını kesen ... bir engel olabilir. Bu engelin aşılması için, halkın içinden gelen ve halkın nabzını elinde tutan devrimci bir partinin ve örgütlenmiş halk güçlerinin uyanıklığından ve kalkınma hamlesinde öncülük etmesinden başka bir çare yer yüzünde şimdiye kadar bulunabilmiş değildir.» ([47])

Tesbit edebildiğimiz kadarıyla, Avcıoğlu bir «devrimci parti» den bu dört ayrı yerde, bu dört birbirinden önemli konu dolayısıyla söz ediyor.

([42]) Avcıoğlu, s. 406 - 407.
([43]) TÜRK SOLU, **Millî Demokratik Devrim** (Broşür), s. 19 - 22.
([44]) Doğu Perinçek, «Bütün Silâhlarımızla Emperyalizmin En Zayıf Noktasına Yüklenelim,» TÜRK SOLU, Sayı: 91 (12.8.1969), s. 13.
([45]) Avcıoğlu, s. 485 - 486.
([46]) Avcıoğlu, s. 488.
([47]) Avcıoğlu, s. 523.

Devrimci partiden ne anladığını, «iktidara gelen devrimci parti» den nasıl bir siyasî örgüt kastettiğini bu sözlerden çıkarmak imkânsızdır. Oysa millî sınıfların bağımsız örgütlenme imkânları ve millî sınıflara devrimde öncülük edecek siyasî örgütler olmaksızın, bağımsızlık ve demokrasi yönünde ilerlemenin imkânı yoktur. Millî sınıfların bağımsız olarak ve kendi aralarında örgütlenmeleri meselesi çözülmeden, devrimin diğer meseleleri de çözülemez. Bugün Türkiye'de millî sınıfların, özellikle işçi sınıfının ve küçük burjuvazinin kendi öz sınıf partileri yoktur. Mevcut partilerin hepsinin şu veya bu derecede, ülkemizde emperyalizm ve işbirlikçilerinin tahakküm vasıtası olan gerici parlamentarizmle kaynaşmış durumda olduklarını, dolayısıyla hiç birinin Türkiye nüfusunun yüzde doksanının çıkarlarını temsil etme yeteneğine sahip olmadıklarını doğru bir şekilde tesbit eden Avcıoğlu'nun, devrimci siyasî örgütlenme meselelerini önemle ele alması gerekirdi. Bilerek geçiştirilmiş olsa da, bu, kitabın en önemli eksiklerinden biridir.

İşçi sınıfı kendi öz partisinden yoksunsa, küçük burjuvazi kendi öz partisinden yoksunsa, bütün millî sınıflar öz partilerinden yoksunsa, «tutucu güçler koalisyonuna» karşı nasıl güçbirliği yapabilirler? Bugün, proleter devrimcileri olsun, Kemalist devrimciler olsun siyasî örgütten yoksundurlar. Proleter devrimcileri kısmen TİP içinde, Kemalistler kısmen CHP içinde yer almışlardır. Her iki grup ta, her iki partiye hâkim olan gerici parlamentarist yönetimin baskısı altındadır. Bu durumda, örgütlenme meseleleri, geçiştirilemez.

Biz, proleter sosyalistleri, millî demokratik hareketlerin millî demokratik devrime dönüşebilmesi için, proletaryanın sınıf bilincine kavuşarak devrimde öncülük kazanması için mücadele ederiz. Bu mücadele proletaryanın öncü partisi olmaksızın başarılamaz. Proletarya partisinin, yani Avcıoğlu'nun sözleriyle «halkın içinden gelen ve halkın nabzını elinde» tutma yeteneğinde olan tek partinin, bütün millî cepheye öncülüğü olmaksızın tam bağımsızlık ve gerçek demokrasi davâsı kazanılamaz. Bütün bu nedenlerle biz, proletaryanın devrimde siyasî, ideolojik ve örgütsel bağımsızlığını sonuna kadar savunacağız. Her kim proletaryanın siyasî, ideolojik ve örgütsel bağımsızlığına karşı çıkıyorsa, o, milletimizin ve halkımızın emperyalizmin boyunduruğundan tam ve kesin olarak kurtuluşuna karşı çıkıyor demektir.

Bugün, hem proletaryanın hem de küçük burjuvazinin öz partilerine kavuşmaları için mücadele, devrimciler arasında güçbirliğinin başlıca şartlarındandır. Bu mücadele kazanılmadıkça, gerçek bir güçbirliği kurulamaz. Millî cephenin, devrimci güçbirliğinin bütün millî sınıfları temsil eden tek bir «devrimci parti» içinde kurulabileceğini savunanlar, gerçek bir devrimci güçbirliğini baltalayarak, millî cephenin eninde sonunda yenilgisini hazırlamış olurlar. Millî sınıflar arasında çelişmeler vardır. Bu sınıfları millî cephede toplayan, bugün için bu sınıfların emperyalizm ve işbirlikçileri ile aralarında olan çelişmenin hâkim çelişme durumunda olmasıdır. Emperyalizmle olan çelişmesi en keskin olan ve bu yüzden emperyalizme kar-

şı, hiç bocalamadan, sonuna kadar mücadele edecek, en devrimci sınıf proletaryadır. Proletarya hareketini, örgütsüz, öncüsüz bırakmak, onu küçük burjuva devrimci hareketinin kuyruğuna takmak, son tahlilde, emperyalizme karşı tam ve kesin zaferden yana olmamak, emperyalizme boyun eğmek, onunla uzlaşmak demektir. Bütün bu nedenlerle biz, proletaryanın siyasî, ideolojik ve örgütsel bağımsızlığını sonuna kadar savunacağız ve bu ilkeden kimseye taviz vermeyeceğiz.

Biz, proletarya kadar küçük burjuvazinin de kendi öz partisine kavuşmasından yanayız. Küçük burjuvazinin öz partisine kavuşması için biz de mücadele edeceğiz. Kendimiz kadar, müttefiklerimizin de örgütlü, dolayısıyla güçlü olmalarından yanayız.

Kurtuluşu Sağlayacak Olan Öncü Kuvvet, Proletaryadır

Avcıoğlu, ülkemizde proletaryanın bugün içinde bulunduğu durumu birkaç satırla tesbit etmekle yetinmiş. Ne proleter devrimci hareketin tarihinden ne de bugünkü durumundan söz etmeyi gerekli görmemiş. Emperyalizm ve işbirlikçileri ile onların karşı - devrimci politik çizgilerini, asker - sivil aydın zümre ile onun küçük burjuva devrimci çizgisini tarihiyle ve bugünüyle ayrıntılı olarak ele almış. Hitap ettiği asker - sivil aydın zümrenin çoğunlukla Amerikan emperyalizminin ideolojik ihraç metaı anti - komünizm silâhının etkisinde olduğuna bakarak, proletarya hareketi ile ittifak, millî güçbirliği politikasını kendisi kabul ettiği halde, bu politikaya uygun olarak kendi tabanına proletarya hareketini tanıtmayı uygun bulmamış. Biz, bunun çok önemli bir hatâ olduğu kanısındayız. Proleter devrimci hareketi, ideolojiyi dikkate almaksızın Türkiye'nin ne dününü, ne bugününü ne de yarınını doğru olarak değerlendirmenin imkânı yoktur. Avcıoğlu düne diyalektik bir açıdan bakmayı başarmıştır; ama yarına metafizik bir gözle bakmayı tercih etmiştir.

Proletarya hareketinin bugün henüz kitle hareketi halini almamış olduğuna bakarak, proleter devrimci hareketi bir kenara itmek, devrimci bir tavır değildir. Tarih kişilerin sübjektif niyet ve isteklerine bağlı olarak gelişmiyor. Türkiye'de proletarya hareketini bir kitle hareketi haline getirecek şartlar gittikçe olgunlaşmaktadır. Sol Kemalistler bu hareketi dikkate almak zorundadırlar. Aksi halde, «... bilinçli ve örgütlü aktif halk desteği en kısa sürede sağlanmadıkça, tutucu güçler koalisyonunun dış müttefikleriyle birlikte kurdukları engeli aşabilmek hayaldir,» ([48]) sözü boşuna edilmiş demektir.

(Avcıoğlu'nun «bilinçli ve örgütlü aktif halk desteğinin en kısa sürede» sağlanması görüşü ayrıca üzerinde durulmaya değer bir görüştür. Önce devrim, sonra halk desteğinin «en kısa sürede» sağlanması düşüncesi, idealisttir. Devrim, örgütlenmiş halk desteğine, yani bilinçli kitlelere dayanıyorsa ancak gerçek olabilir. Bilinçli kitlelere dayanmayan devrim diye bir şey olamaz. Devrimin bir kaç kişinin istemesiyle gerçekleşebileceği inancı, küçük burjuva devrimciliğinin her türlüsünün özüdür.)

([48]) Avcıoğlu, s. 523.

Proleter devrimci çizgiyi, yokmuş gibi ele almak, güneşi balçıkla sıvamaya çalışmak olur. Proletarya hareketi bugün kitle hareketi haline gelmemiştir; proletarya devrime öncülük edebilecek objektif ve sübjektif şartlara sahip değildir. Ancak, işçi sınıfı ideolojisi bugün tüm millî sınıflara kurtuluşun yolunu göstermektedir. Sol Kemalist çizginin kendisi bugün ulaştığı devrimciliği, marksizmden, marksistlerden öğrendiklerine borçludur.

Doğu Meselesi

Öğrendiğimize göre, Avcıoğlu kitabının 4. baskısında, çok önemli bir eksik olan doğu meselesine yer ayırmıştır. Proleter sosyalistlerinin doğu meselesi üzerine görüşleri ana çizgileriyle konmuştur. (49) Bu konu üzerinde durmadan, sadece şu hususu belirterek geçelim. Avcıoğlu diyor ki : «Emperyalizmin Vietnam ve Dominik tipi müdahelelere, devrimci bir iktidardan kurtulmaya çalışması çok zayıf bir ihtimaldir. Yunanistan tipi müdaheleler her an mümkün olmakla birlikte, emperyalizmin başlıca silâhı ekonomiktir.» (50) Esas silâhın ekonomik olduğu doğrudur. Ancak, devrimci bir iktidarın karşısına, emperyalizmin kışkırtmalarıyla Kürt feodallerinin yönetiminde gerici bir Kürt hareketinin çıkarılması gözden uzak tutulamayacak diğer bir ihtimaldir. Her kendi tarihimiz, hem de komşu ülkelerdeki tecrübeler bunu göstermeye yeter. Doğu meselesi mutlaka ele alınmalıdır ve doğru olarak konulmalıdır.

Bugün bütün Türkiye devrimcileri bakımından gerek Türk, gerekse Kürt şovenizmine karşı mücadele, millî demokratik devrim mücadelemizin önemli görevlerinden biridir. Çünkü Türk olsun Kürt olsun bütün Türkiye halkı emperyalizmin ve feodal kalıntıların baskısı altındadır ve kurtuluşun yolu aynı mücadelede omuz omuza olmaktır. Asker - sivil aydın zümrenin özellikle asker kadrolarında yaygın olan şoven eğilimler yoğun bir ideolojik mücadele ile mutlaka giderilmelidir. Emperyalizmin Türkiye halkını bölmesine imkân tanımamak zorundayız!

PROLETER SOSYALİSTLERİ İLE SOL KEMALİSTLERİN DEVRİMCİ GÜÇBİRLİĞİ

Söze Dr. Şefik Hüsnü'ye atıf yaparak başladık. Yine öyle bitirelim. Şefik Hüsnü şöyle devam ediyor : «Kazanılmış hakları gerçekler ve uygulama alanına ulaştırmak için, birinci [Kemalist] ve üçüncü [proleter sosyalist] siyasî akımlar uzun süre elele hareket edebilecek ve her hangi bir fırsattan yararlanarak gericiliğin tehdit edici bir durum aldığı zamanlarda siyasî ve sosyal taraftarları, milletin ezici çoğunluğuyla birlikte, bir tek vücut gibi kara kuvvetlerin karşısına çıkarılacaklardır.» (51)

---

(49) Mihri Belli, «Millet Gerçeği», AYDINLIK, Sayı : 7 (Mayıs 1969), s. 23 - 39.
(50) Avcıoğlu, s. 504.
(51) Dr. Şefik Hüsnü, s. 71.

Dr. Şefik Hüsnü'nün bu doğru tahlili bugün de geçerliliğini koruyor. Aradan 46 yıl geçtiği halde yine «Kazanılmış hakları gerçekler ve uygulama alanına ulaştırmak için», yani anayasalarla kazanılan demokratik hakları gerçekten yararlanılan haklar haline getirmek için, proleter sosyalistleri ve Kemalistler bugün de birlikte mücadele ediyorlar. 46 yıl önce Şefik Hüsnü bu yazıyı yazdığı günlerde Türkiye, Kemalist devrimin doruğunda ve bütün tarihinde en ileri, en devrimci olduğu noktadaydı. O günden bu güne anti-Kemalist karşı-devrim gelişmiş ve Mustafa Kemal'in asker-sivil aydın zümre hegemonyasındaki, tam bağımsız Türkiyesi yerini emperyalizm ve işbirlikçilerinin hegemonyası altındaki bağımlı Türkiye'ye bırakmıştır. Bugün de, Dr. Şefik Hüsnü'nün ifade ettiği «gericiliğe», yani emperyalizm ve yerli uşaklarının siyasî akımının karşısına, proleter sosyalistleri ve Kemalistler «milletin ezici çoğunluğuyla birlikte, bir tek vücut gibi» dikileceklerdir, dikilmek zorundadırlar.

Tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye için mücadele, nüfusumuzun yüzde doksanını meydana getiren işçilerin, köylülerin, küçük burjuvazinin ve millî burjuvazinin siyasî temsilcileri olan proleter sosyalistleri ile Kemalistlerin, aralarında devrimci güçbirliği kurarak, halkımızı emperyalizm ve işbirlikçilerine karşı bilinçlendirmeleri ve onları kitleler halinde mücadeleye sokmaları ile başarıya ulaşabilir. Bunun tam bilincinde olarak, Kemalistlerle aramızdaki ittifakı güçlendirelim. Proleter sosyalistleri, Kemalistleri «halk düşmanı», «faşist», «emperyalizm işbirlikçisi» olarak tanıtmaya çalışan oportünist görüşleri ezmişlerdir ve her kıpırdanışında ezeceklerdir. Kemalistler, proleter sosyalistlerini düşman olarak tanıtan Amerikan emperyalizminin ideolojik ihraç metaı anti-komünizm silâhına karşı mücadele ederek, temsil ettikleri kadrolar ve sınıflar üzerinde bu silâhın etkinliğinin yıkılması için çalışmak zorundadırlar. Türkiye'nin kurtuluşunun temel şartı olan devrimci güçbirliği, ancak bu karşılıklı ittifak ve dostluk, ortak düşmana karşı ortak mücadele politikasıyla ve birbirimizin siyasî, ideolojik ve örgütsel bağımsızlığına tam bir saygı politikasıyla kurulabilir. Dostluk ve karşılıklı eleştiri ilkelerine dayandığı sürece sağlamlaşabilir.

Bilimsel sosyalizm, proleter sosyalistlerinin mücadelesine ışık tutan rehber teori, bize şunu öğretiyor: «İnsanın düşüncesini, sosyal varlığı tayin eder. İleri sınıfa [proletaryaya] özgü doğru fikirler bir defa kitleler tarafından kavrandı mı, toplumu ve dünyayı değiştiren maddî bir güç halini alırlar.» Bu öğreti, politikamızı tayin eden esastır. Proleter sosyalistleri, devrimin ancak yığınların onun gerekliliğinin bilincine varmalarıyla, istekle ve kararlılıkla onu başarmak için, gönüllü olarak devrim mücadelesine katılmasıyla gerçekleşebileceğine inanırlar. Onun için sabırla proletaryaya «özgü doğru fikirleri» yığınlara ileteceğiz ve hareketimizi kitle hareketi haline getirmek için mücadele edeceğiz. Devrimi bir avuç insana değil, üç beş kişiye değil, yığınlara dayandırırsak ancak, başarı sağlayabiliriz. Bu esasları, bu kitle çizgisi politikasını proleter sosyalist olsun, Kemalist olsun bütün devrimci saflarda hâkim kılalım. O zaman, devrimimizin zafere ulaşacağından emin, ilerliyebiliriz.

mao tsetung

"şansi - suiyuan günlüğü" yazı kuruluna bir konuşma

Politikamız yalnız liderler ve kadrolara değil, fakat aynı zamanda geniş kitlelere de tanıtılmalıdır. Politik çizgi ile ilgili sorunlar kural olarak parti gazete ve yayınlarında halka sunulmalıdır. Şu anda toprak sisteminin reformunu uyguluyoruz. Toprak reformu üzerine olan politika·gazetelerde ve radyoda yayınlanmalıdır ki geniş kitleler onları bilsin. Bir kere kitleler gerçeği bildikten ve ortak bir hedefe sahip olduktan sonra, hep beraber tek yürekle çalışacaklardır. Bu bir muharebe vermek gibidir; bir muharebe kazanmak için sadece subaylar değil, erler de tek yürekten olmalıdırlar. Kuzey Şensi'deki askerler eğitim ve sağlamlaştırmadan geçtikten ve eski toplumsal düzene karşı bütün şikâyetlerini ortaya döktükten sonra, politik bilinçlerini yükselttiler ve ne için dövüştükleri ve nasıl dövüşmeleri gerektiği konusunda açıklık kazandılar; her biri savaş için kollarını sıvadı, moralleri çok yüksekti ve ateş altına girer girmez bir zafer kazandılar. Kitleler tek yürekten olunca her şey kolaylaşır. Kitlelerin kendi çıkarlarını bilmelerini ve kendi çıkarları uğruna mücadele etmek için birleşmelerini mümkün kılmak marksizm - leninizmin temel bir ilkesidir. Gazetelerin rolü ve kuvveti en kısa ve en geniş kapsamlı yoldan parti programını, parti çizgisini, partinin genel ve özel politikalarını kitlelere iletmek kaabiliyetinden ibarettir.

Bazı yerlerdeki yüksek organlarımızda partinin politikalarını sadece liderlerin bilmesinin yettiğini ve kitlelerin bunları bilmesinin gerekli olma-

dığını düşünen kimseler mevcuttur. İşimizin bir kısmının iyi yapılamamasının temel nedenlerinden biri budur. Partimiz yirmi yıldan uzun bir süredir her gün kitle çalışmasını sürdürmektedir ve son oniki yılda her gün kitle çizgisi hakkında konuşmuştur. Daima devrimin halk kitlelerine, herkesin elele vermesine dayanması gerektiğini savunduk ve bir iki kişinin emir vermesi ile yetinmeye karşı koyduk. Ama bazı arkadaşların çalışmasında halâ kitle çizgisi tam olarak uygulanmamaktadır; bunlar, halâ sadece kendi başlarına, sessiz ve sâkin çalışan bir avuç insana güveniyorlar. Bunun nedenlerinden biri, ne yaparlarsa yapsınlar onu liderliğini yaptıkları insanlara açıklamaktan kaçınmaları ve liderliğini yaptıkları insanların inisiyatifini ve yaratıcı enerjisini niçin kullanmaları gerektiğini ve nasıl kullanacaklarını anlamamalarıdır. Sübjektif olarak onlar da herkesin işi paylaşmasını istiyorlar, ama başkalarının ne yapılması gerektiğini veya nasıl yapılacağını öğrenmelerine imkân vermiyorlar. Durum böyle olunca herkesin paçaları sıvaması nasıl beklenebilir, ve her hangi bir iş nasıl iyi yapılabilir? Bu meselenin çözümünde esas elbette kitle çizgisi üzerinde ideolojik eğitim yapmaktır, fakat aynı zamanda bu arkadaşlara birçok somut çalışma metodlarını da öğretmeliyiz. Bu metodlardan biri, gazetelerden tam olarak yararlanmaktır. Bir gazeteyi iyi yürütmek, onu ilgi çekici ve düşündürücü hale getirmek, gazetelerde partinin genel ve özel politikalarının doğru yayımını vermek ve gazeteler yoluyla partinin kitle ilişkilerini güçlendirmek: bu partimizin çalışmasında hafife alınmaması gereken bir prensip meselesidir.

Siz arkadaşlar, gazetecisiniz. Göreviniz kitleleri eğitmek, kitlelerin kendi çıkarlarını, kendi görevlerini ve partinin genel ve özel politikalarını bilmelerini mümkün kılmaktır. Bir gazete çıkarmak bütün diğer işler gibidir: iyi yapılacaksa, canlı olacaksa, sorumluluğu duyularak yapılmalıdır. Gazetelerimizi çıkarmak için de sadece kapı arkasında çalışan bir iki kişiye değil, herkese, halk kitlelerine, bütün partiye güvenmeliyiz. Gazetelerimiz her gün kitle çizgisi üzerine yazıyorlar, yine de sık sık kitle çizgisinin bizzat gazete bürosunun çalışmasında uygulanmadığı oluyor. Örneğin, sırf tashih ciddî bir iş olarak ele alınmadığından, gazetelerde sık sık baskı hatâlarının görüldüğü oluyor. Eğer kitle çizgisi metodunu uygularsak, baskı hatâları belirdiğinde sadece bu meseleyi konuşmak için gazetenin bütün kadrosunu toplamamız, onlara yanlışların ne olduğunu çok açık olarak söylememiz, niçin olduklarını ve nasıl giderilebileceklerini açıklamamız ve herkesden bu meseleye gereken önemi vermelerini istememiz gerekiyor. Bu üç beş kere yapıldıktan sonra bu hatâlar hiç şüphesiz yenilebilir. Bu küçük işler için olduğu kadar, büyük işler için de doğrudur.

Parti politikasını kitlelerin eylemi haline getirmekte usta olmak, sadece önder militanların değil, fakat aynı zamanda geniş kitlelerin de giriştiğimiz her hareket ve mücadeleyi anlayıp, kavramalarını sağlamakta usta olmak: bu marksist-leninist liderliğin bir sanatıdır. Aynı zamanda, çalışmalarımızda hatâ yapıp yapmadığımızı belirleyen ayırıcı çizgidir. Kitleler henüz uyanmadığı halde taarruza geçseydik, bu maceracılık olurdu. Kitle-

leri istemedikleri halde her hangi bir şeyi yapmaya yöneltseydik, hiç şüphesiz başarısızlığa uğrardık. Kitleler ilerlemeyi istediği zaman ilerlemeseydik, bu sağ oportünizm olurdu. Çen Tu-hsiyu'nun oportünist hatâsı, kitlelerin uyanışının gerisinde kalmasından, kitleleri ileriye doğru yönetemeyişinden ve hattâ onların ileriye doğru yürüyüşüne karşı çıkmasından meydana geliyordu. Halâ daha bu meseleleri anlamayan pek çok arkadaş vardır. Bunları herkesin anlayabilmesi için gazetelerimiz bu fikirleri iyice yaymalıdır.

Gazetelerde çalışanlar, kitleleri eğitmek için her şeyden önce kendileri kitlelerden öğrenmelidirler. Siz arkadaşlar hepiniz, entellektüellersiniz. Pratik meselelerde entellektüeller çoğu zaman cahildirler ve çoğu zaman hemen hiç tecrübeleri yoktur. 1933'te yayınlanan «Köylük Bölgelerdeki Sınıfları Nasıl Tahlil Etmeli» broşürünü siz tam olarak anlayamazsınız; bu noktada köylüler sizden üstündürler, çünkü onlar bu kendilerine anlatılır anlatılmaz hemen anlıyorlar. Kuo Hsiyen ilinin iki bölgesinde yüzsekseni aşkın köylü beş gün süreyle toplandılar ve toprak dağıtımı ile ilgili birçok meseleleri hallettiler. Eğer sizin yazı kurulunuz, bu meseleleri tartışacak olsaydı, korkarım onları halletmeden iki hafta tartışırdınız. Sebebi gayet basit : siz bu meseleleri anlamıyorsunuz. Anlayış yokluğundan anlayışa geçmek için, yapmak ve görmek gereklidir; öğrenmek budur. Gazetelerde çalışan arkadaşlar sırayla bir süre kitle çalışmasına, bir süre toprak reformu çalışmasına katılmalıdırlar; bu çok gereklidir. Kitle çalışmasına katılmaya gitmediğinizde, kitle hareketleri hakkında çok dinlemeli ve çok okumalı ve bu gibi materyelin incelenmesine zaman ve gayret harcamalısınız. Askerlerin eğitiminde şiarımız : «Subaylar erlere öğretir, erler subaylara öğretir ve erler birbirlerine öğretir» dir. Erlerin büyük bir pratik savaş tecrübesi vardır. Subaylar erlerden öğrenmelidirler; başkalarının tecrübesini kendilerine mal ettikleri zaman daha yeterli olacaklardır. Gazetelerde çalışan arkadaşlar da daima aşağıdan gelen materyeli incelemeli, pratik bilgilerini zenginleştirmeli, ve tecrübe kazanmalıdırlar. Ancak bu şekilde işinizi iyi yapmayı başaracak, kitleleri eğitmek görevini omuzlamayı başaracaksınız.

Geçen Haziran'daki nahiye parti komitelerinin sekreterlerinin toplantısından sonra, **Şansi - Suiyuan Günlüğü** çok büyük ilerleme gösterdi. O sıralar gazete içeriği bakımından zengin, keskin, etkin ve canlıydı; büyük kitle mücadelelerini yansıtıyor, kitleler için konuşuyordu. Onu okumaktan çok hoşlanıyordum. Fakat bu yılın Ocak ayında bazı «sol» sapmaları düzeltmeye başlamamızdan beri, gazeteniz ruhundan kaybetmiş görünüyor; yeteri kadar açık değil, yeteri kadar etkin değil, daha az bilgi verici ve okuyucuya pek fazla hitap etmiyor. Şimdi çalışmanızı gözden geçiriyor ve tecrübenizi toparlıyorsunuz; bu çok iyidir. Sağ ve «sol» sapmalarla mücadelede tecrübenizi toparlayıp, daha açık kafalı olunca çalışmanız düzelecektir.

Geçen Haziran'dan sonra **Şansi - Suiyuan Günlüğü**'nün sağ sapmalara karşı yürüttüğü mücadele tamamen doğruydu. O mücadelede çok başarılı bir çalışma yaptınız ve kitle hareketindeki gerçek durumu tam olarak yan-

sıttınız. Yanlış saydığınız görüş noktaları ve materyel üzerine yayımlayıcı notları şeklinde yorumlar yaptınız. Daha sonraki yorumlarınızın bazılarında yetersizlikler de vardı, fakat sorumluluk ruhu iyiydi. Yetersizlikleriniz yayın kirişini fazla germek noktasında toplanıyor. Eğer bir yayın kirişi çok gerilirse, kopacaktır. Eskiler «Kral Wen ve kral Wu'nun ilkesi gerilimle esnekliği birleştirmekti» derler. Şimdi biraz «gevşerseniz», arkadaşlar kafalarında daha fazla açıklığa kavuşacaklardır. Çalışmanızda başarılar elde etiniz, ama yetersizlikler de vardı; bunlar genellikle «sol» sapmalardı. Şimdi kapsamlı bir toparlama yapmaktasınız ve «sol» sapmaları düzelttikten sonra daha büyük başarılara ulaşacaksınız.

Sapmaları düzeltmeye giriştiğinizde bazı kimseler geçmişteki çalışmayı tamamen meyvasız ve bütünüyle yanlış görür oluyorlar. Bu doğru değildir. Bu kimseler partinin büyük sayıda köylüyü toprağa kavuşturmuş, feodalizmi yıkmış, parti örgütlerini sağlamlaştırmış ve militanların çalışma tarzını düzeltmiş olduğunu ve şimdi de «sol» sapmaları düzeltmiş ve militanları ve kitleleri eğitmiş olduğunu göremiyorlar. Bütün bunlar büyük başarılar değil midir? Çalışmalarımıza ve kitlelerin girişimlerine bakarken tahlilci olmalı ve herşeyi inkâr etmemeliyiz. Geçmişte «sol» sapmalar tecrübesizlikten doğuyordu. Tecrübe olmadan hatâlardan kaçınmak güçtür. İnsan tecrübesizlikten tecrübeye doğru bir sürecin içinden geçmelidir. Geçen yılın Haziran'ından bu yana geçen kısa süre içinde sağ ve «sol» sapmalara karşı mücadeleler sayesinde insanlar, sağ sapmalara karşı mücadelenin ne demek olduğunu ve «sol» sapmalara karşı mücadelenin ne demek olduğunu anladı. Bu süreç olmadan, kimse anlayamazdı.

Çalışmanızı gözden geçirdikten ve tecrübenizi toparladıktan sonra gazetenizin daha da iyi yürütüleceğine eminim. Gazetenizin önceki iyi niteliklerini korumalısınız: gazete keskin, etkin ve açık seçik olmalı, ve sorumlulukla yürütülmelidir. Biz sıkı sıkıya gerçeği savunmalıyız ve gerçeğin icabı açık seçik bir tutumdur. Biz proleter devrimcileri, görüşlerimizi gizlemeyi daima küçümsemişizdir. Partimizin yönettiği gazeteler ve partimizin bütün propaganda çalışması canlı, açık seçik ve keskin olmalı ve asla eveleme gevelemeye yer vermemelidir. Bize, devrimci proletaryaya yaraşan militan üslûp budur. Halka gerçeği öğretmek ve onları kendi kurtuluşları uğruna mücadeleye uyandırmak istediğimiz için bu militan üslûba muhtacız. Kör bıçak, kesmez.

2 Nisan 1948

mao testurg

liberalizmle mücadele

Biz aktif ideolojik mücadele isteriz, çünkü bu parti ve devrimci teşekküller içinde kavgamız yararına birlik sağlayan silâhtır. Her devrimci bu silâhı kullanmalıdır.

Ama liberalizm ideolojik mücadeleyi reddeder ve ilkesiz barışı arzular; bu şekilde yoz ve basmakalıp bir tavır doğurur ve partinin ve devrimci teşekküllerin bazı kısım ve fertlerinde politik yozlaşmaya yol açar.
Liberalizm kendini değişik şekillerde gösterir.

Bir fert yanlış yola girdiği zaman barış ve arkadaşlık adına boşverip geçmek, ve o bir eski tanıdık, hemşehri, bir okul arkadaşı, yakın bir arkadar, sevdiği biri, eski bir iş arkadaşı veya eski bir astı olduğu için prensip üzerinde tartışmadan kaçınmak. Veya meseleye derinlemesine girmek yerine, iyi geçinmeye devam etmek için, yalnız hafifçe dokunmak. Sonuç olarak bundan hem örgüt, hem de fert zarar görür. Bu bir tip liberalizmdir.

Aktif bir şekilde tekliflerini örgüte sunmak yerine gizli gizli sorumsuz tenkitlerde bulunmak. İnsanlara yüzlerine karşı hiç bir şey söylemeyip arkalarından dedikodu yapmak, veya bir toplantıda hiç bir şey söylemeyip sonradan dedikodu yapmak. Kollektif hayatın icaplarını yerine getirmeyip kendi bildiğini okumak. Bu ikinci bir tiptir.

Meseleler şahsen seni ilgilendirmiyorsa ipin ucunu koyvermek; neyin yanlış olduğunu pekâlâ bildiğin halde mümkün olduğu kadar az şey söylemek; içinden hesaplı olup temkinli oynamak ve yalnız kabahatın üzerine yüklenmesinden kaçınmaya çalışmak. Bu bir üçüncü tiptir.

Emirlere itaat etmeyip kendi şahsî fikirlerini her şeyin üstünde tutmak. Örgütten özel muamele talep etmek ve fakat onun disiplinini reddetmek. Bu dördüncü bir tiptir.

Devrimci kollektif çalışmada liberalizm son derece tehlikelidir. Birliği alttan alta kemiren, dayanışmayı dipten çökerten, vurdumduymazlık yaratan ve ayrılık doğuran bir yozlaştırıcıdır. Devrimci safların sıkı örgütlenişini ve disiplinini alır götürür, politik çizgilerin uygulanmasına engel olur ve parti örgütlerini partinin yönettiği kitlelerden yabancılaştırır. Alabildiğine kötü bir eğilimdir.

Liberalizm küçük burjuva bencilliğinden çıkar; şahsî menfaatleri ön plana ve devrimin menfaatlerini ikinci plana koyar ve işte bundan ideolojik, politik, ve örgütsel liberalizm doğar.

Liberal olan kişiler marksizmin prensiplerine soyut dogmalar gözüyle bakarlar. Marksizmi onaylarlar, ama onu uygulamaya veya tamamen uygulamaya hazır değildirler; liberalizmlerinin yerine marksizmi koymaya hazır değildirler. Bu insanların marksizmi vardır, ama aynı zamanda liberalizmleri de vardır; marksizmi konuşurlar ama liberalizmin pratiğini yaparlar; marksizmi başkalarına ama liberalizmi kendilerine uygularlar. İki çeşit metaı da stokta bulundururlar ve ikisini de kullanma yolunu bulurlar. İşte bazı kişilerin kafası bu şekilde işlemektedir.

Liberalizm oportünizmin bir beliriş tarzıdır ve marksizmle temelde çatışır. Negatiftir ve objektif sonucu düşmana yardım etmektir; işte bu yüzden düşman onun içimizde yaşamasından hoşlanır. Tabiatı böyle olduğuna göre, devrimin saflarında ona yer olmamalıdır.

Esprisi pozitif olan marksizmi negatif olan liberalizmi yenmek için kullanmalıyız. Bir devrimci kafaca geniş, dayanıklı ve aktif olmalı, devrimin menfaatlerini kendi öz hayatı gibi görmeli ve kendi şahsî menfaatlerini daima devriminkine tâbi kılmalıdır; her yerde ve her zaman ilkeden ayrılmamalı ve bütün fikirlere ve davranışlara karşı yorulmak bilmez bir mücadele vermelidir, öyle ki partinin kollektif yaşantısı sağlama alınsın ve parti ile kitleler arasındaki bağlar kuvvetlendirilsin; her hangi bir fertten ziyade partinin ve kitlelerin iyiliği ile, ve kendisinden çok başkaları ile ilgilenmelidir. Ancak böylelikle bir devrimci sayılabilir.

Bütün sadık, namuslu, aktif ve dik duran devrimciler aramızdaki bazı kişilerin ortaya koydukları liberal eğilimlere karşı koymak için bir tartışmaya girip birlik veya ilerlemek veya işin doğru dürüst yapılmasını sağlamak için yanlış fikirlere karşı mücadele etmek yerine şahsî hücumlarla uğraşmak, kavga aranmak, şahsî kinini boşaltmak veya intikam aramak. Bu beşinci bir tiptir.

Yanlış fikirleri duyup ta onları çürütmemek ve hattâ karşı-devrimci lâflar işitip rapor etmemek, ve hiç bir şey olmamış gibi onları soğukkanlılıkla karşılamak. Bu altıncı bir tiptir.

Kitlelerin içinde olup ta propaganda ve ajitasyon faaliyetinde bulunmamak ve toplantılarda konuşmaktan veya onlar arasında araştırmalar ve in-

celemeler düzenlemekten geri kalmak; bunun yerine kitlelere karşı ilgisiz olmak ve onların iyiliğini derdedinmeyip proleter devrimci olduğunu unutmak ve alelâde, devrimci olmayan bir kişiymiş gibi hareket etmek. Bu yedinci bir tiptir.

Birinin kitlelerin menfaatlerine zarar verdiğini görmek ve buna rağmen kızmamak, veya onu vazgeçirmeye veya durdurmaya veya onu ikna etmeye uğraşmayıp işine devam etmesine müsaade etmek. Bu sekizinci bir tiptir.

Plansız ve yöntemsiz, yarı-gönülle çalışmak; yasak savarcasına iş görmek ve durumu idare edip gitmek. «Papaz olduğun müddetçe çanları çalmaya devam edersin.» Bu dokuzuncu bir tiptir.

Kendini devrime büyük hizmetlerde bulunmuş gibi görmek, «kıdemlilerden» olmakla öğünmek, küçük görevleri hakir görmek ve beri yandan büyük görevleri başaramamak, işinde rastgele ve çalışmalarında koyverici olmak. Bu onuncu bir tiptir.

Kendi hatâlarının farkında olmak ve fakat onları düzeltmek için hiç bir gayret göstermemek, kendine karşı cömert bir tutum takınmak. Bu onbirinci bir tiptir.

Daha sayabiliriz. Ama bu onbir başlıca tiplerdir.

Hepsi liberalizmin kendini belli ediş şekillerindendir.

7 Eylül 1937

tarihimizden

iktisat işleri (*)

Halk İştirakiyun Fırkası programında icra etmeğe karar verdiği tadilât arasında iktisat ciheti birinci geliyor. İktisat hayatta birinci âmildir. Bilhassa fakir sınıfı için iktisat demek hayat demektir.

Bizde fıkara halkın en mühim kısmı çiftçiler, yani köylülerdir. Köyler memleketin temeli olduğu gibi, köylüler de devletin ve milletin asıl bünyesi; özü ve ruhu demektir.

Köy ve köylü denince ilk hatıra gelecek de bittabi toprak yani arazi meselesidir.

Bizim kanunlarımızı tetkik ederseniz arazi meselesini pek güzel esasata tabî görürsünüz.

Bir kere arazi umumundur. Yani arazinin rakabesi beytü'l-mâle aittir. Tasarruf edenler işletme muciri demektir. Sonra işletme için muayyen müddetler vardır: Kanun altındaki araziyi işletmeyenlerin elinden arazi alınır. İşletenlere verilir. Oniki sene üst üste toprağı bilâ niza ekip biçen hakk-ı tasarruf iktisap eder. Böyle bir emekçiye derhal tapu verilir.

Fakat bu güzel kanun maalesef tatbikten mahrumdur. Bir köye giderseniz bakarsınız ki beş, on aile köylü olduğu halde topraktan mahrum, herkesin hizmetkârı olmakla geçiniyor. Beride birkaç bin dönüm arazi senelerle işletilmeden mahrum yatıyor ve ona şehirde bulunan veya köyde olup

(*) Bu yazı, Halk İştirakiyun Fırkası'nın organı olan **Yeni Hayat** dergisinde 5 Ağustos 1922 tarihinde yayınlanmıştır ve Fırka'nın toprak meselesiyle ilgili görüşlerini içermektedir.

toprağı işletmeyen sahibi tarafından müsaade edilmediği için kimse yanaşmıyor. Biz köyler biliyoruz ki, meselâ mabeyn-i hümayundaki, yahut her hangi bir şehirdeki bir bey, yahut bir efendi tarafından nasılsa tapusu olmak dolayısıyla bitişiklerinde beş on dönüm arazi hali yatıp dururken zavallı köylüler arazisizlikten adeta perişan ve aç bulunuyorlar. Zavallılar bazen o boş bırakılmış yerlerde hayvanlarını otlatmaktan bile mahrum bırakılıyorlar.

Yukarıda işaret ettiğimiz kanunun hükmü bihakkın tatbik olunsa idi, şüphesiz tapuya bağlı olduğu için boş bırakılmış olan yerler asıl toprak sahibi beytü'l-mâl yani millet tarafından derhal alınır, civardaki fıkaraya tevzi olunurdu.

Kanuna riayetsizlikten arazice türlü mehazirden başka bilhassa bu işaret ettiğimiz müsamahadan şu fenalık çıkıyor; parası olan, bir köy civardaki bir toprağı tapuya rapt ediyor. Kendisi çiftçi olsun olmasın, şehirde otursun oturmasın o toprağa artık sahip add ve oturduğu yerde «otlakiye» namıyla hattâ mer'a hakkı alarak intifa ediyor.

Şu halde araziden intifa için artık köylerde oturmaya da hacet kalmıyor ve hal dolayısıyla köyler şehirlere akın ediyor.

Halk İştirakiyun Fırkası bu mehazire katî bir hatime çekebilmek için bir çare derpiş eylemiş ve programında mühim bir tadil yapmağa karar vermiştir. Fırka şunu iltizam edecektir :

«Köy Köylülerin, Arazi Ekip Biçenindir».

Bu mücmel maddeden şu tafsilât anlaşılabilir ki, köylerde oturmayanlar köylerde arazi tasarruf edemezler, şehirde oturup köylerde değirmen, mebanî, arazi tasarruf edilemez.

Sonra, köylerde oturduğu halde bir tarafa çekilip oturarak ve fıkarayı hayvan gibi çalıştırarak arazi tasarruf etmek de tecviz olunamaz.

Arazi benimdir diyebilmek için o araziyi bilfiil ekip biçmelidir. Bilfiil ekip biçmek her aile efradına göre araziye malik olur demektir.

Biz fırkanın bu tadilini memleket için, bilhassa çiftçilerimiz için gayet mühim buluyoruz.

Şu sırada şuna da işaret edelim : Hükûmetler şimdiye kadar arazi-i maklûleyi bilmüzayede satmak cihetini ihtiyar etmişlerdir. Bu usul icabınca araziyi işletebilecekler değil, parayı verebilecekler tasarrufa muvaffak oluyorlardı. Fırka köylerdeki arazi-i maklûleyi müzayede ile satmayı da reddediyor. Fırka istiyor ki, köylerdeki maklûl arazi, müzayede ile değil, meccani olarak köylerdeki fıkara çiftçilere verilsin.

Bize öyle geliyor ki. bundan daha makûl, bundan daha meşrû bir şey olamaz.

Köylülerimiz şuna emniyet edebilirler ki, Halk İştirakiyun Fırkası programının bu tadilini kongresinde kabul ettirebilir ve onun tatbiki imkânını da bulursa diğer esbap da mükemmel olmak üzere köyler bugünkü acı hayattan çabuk kurtulurlar ve köylerde artık beylere, ağalara, efendilere murabbacılık etmeğe mecbur olacak fıkara kalmaz. Biz köylülerin hayatında

o kadar tuhaf, o kadar gülünç ve acı şeylere tesadüf ediyoruz ki, şimdiye kadar nasıl olup da bunlara çareler düşünülüp bulunmadığına şaşıyoruz.

Meselâ köyün içinden yahut civarından büyük bir su geçiyor. O köyde olmayan bir zat gidiyor o su üzerinde bir değirmen yaptırıyor.

Değirmen yaptırılırken amelelik eden o köylü; hattâ ihtimal ki o senelerde o su da o köyün iken, köylü o değirmende yiyeceklerini mutlaka o değirmeni yaptıran zatın istediği hakkı vermek suretiyle öğütebiliyorlar.

Zaman oluyor ki, köylü diğer köy değirmenlerine bile müracaat ediyor.

Halk İştirakiyun Fırkası bu garibelerin önüne geçmek istiyor. Köy köylülerin olunca köyün suyu üzerinde yapılacak değirmeni tasarruf hakkı da bittabi köylüye münhasır kalıyor.

Fırka, fakir köylüleri alet ve edevat sahibi edebilmek için de çare düşünmüştür. Çarelerden başlıcası köylü teavün sandıklarıdır. Teavün sandıkları bir kere güzel bir surette teessüs ederse, köylülerimiz bugünkü çaresizliklerden pek çabuk kurtulurlar.

Mecmua

Yeni Hayat, sayı : 18, 5 Ağustos 1922.

İşbirlikçiler iki Devrimci Kardeşimizi Daha Öldürttü!

Devrimci kardeşlerimiz Mehmet Cantekin ve Taylan Özgür, Amerikan emperyalistlerinin ve onların yerli uşaklarının adamları tarafından kurşunlandılar!

Beşiktaş'taki Özel Işık Mimarlık Okulu'nda devam eden ve sahibini iflâsa götüren boykotu kırdırabilmek için, özel okul patronu kiralık kaatillerini öğrenciler üzerine saldırttı. Polisin göz yumduğu, destek olduğu saldırıda öğrencilerden ve halktan yaralananlar oldu. Devrimci arkadaşımız Orman Fakültesi öğrencisi Mehmet Cantekin aldığı ağır yaralar yüzünden hastahaneye kaldırılırken can verdi.

ODTÜ'nde emperyalist Amerika'nın casus elçisi Komer'in otomobilini yakanlardan biri olan devrimci arkadaşımız Taylan Özgür, İstanbul'da polis kurşunuyla, arkadan vurularak öldürüldü.

Ne Mehmet, ne de Taylan, işbirlikçilerin öyle göstermeye uğraştıkları gibi, öğrenci çatışmaları sırasında vurulmadılar. Her ikisi de Amerikan emperyalistlerinin yerli uşaklarının, halk düşmanlarının adamları öldürdü.

Mehmet ve Taylan millî kurtuluş mücadelemizin şehitleri oldular. Devrim tarihimize yazıldılar. Onların kanları göllenerek Amerikan emperyalistlerini ve işbirlikçilerini boğacaktır!

AYDINLIK

deniz kavukçuoğlu

hindistan'da devrimci hareket

Geleneksel sömürgeciliğin sona ermesiyle politik bağımsızlıklarına kavuşan, ancak emperyalist ülkelerden icazetli «devletçi kapitalist», «demokratik devletçi» v.b. gibi düzmece ekonomik yöntemlerden birini seçen ülkeler içerisinde Hindistan salt ekonomik açıdan bakıldığında, ülkede hüküm süren geniş işsizliğe, açlığa rağmen «kalkınma içerisinde bir ülke» olarak görülmektedir. Ayrıca dış politikada Hindistan'ın takındığı tarafsız tutum ve millî kurtuluş savaşı sürdüren halklara karşı gösterdiği yakınlık bu ülkenin lehine verilecek puanlardır. Fakat bir ülkenin bütünü hakkında belirli kesimlerde görülen gelişmelere bakarak hüküm vermek veya gayri safi millî hasıladaki artışa bakarak ülke ekonomisinin sıhhâtli durumda olduğunu ileri sürmek burjuva iktisatçılarına, burjuva politikarılarına özgü yanıltırı bir davranıştır.

Hindistan Merkez Plan Komisyonu'nun açıklamasına göre, 1951 - 1965 yılları arasında millî gelirde tesbit edilen artış yüzde 60'tır (sabit fiyatlar). Başbakan J. Nehru'nun sağlığında yaptığı tavsiyelere uyularak 1960 yılında Hindistan İstatistik Enstitü Başkanı Prof. Mahalanobis'in yönetiminde kurulan bir komisyon, millî gelirin fertlere dağılışı konusunda bir araştırma yapmış ve dört yıllık bir çalışmadan sonra Hint toplumunun en yoksul kesimini teşkil eden toplam nüfusun yüzde 20'sinin millî gelirden aldıkları payın yüzde 8, fakat yüzde 5 oranındaki sömürücü azınlığın payının ise yüzde 20 olduğu sonucuna varmıştır. Yine aynı komisyon işçi ücretlerinde görülen yüzde 50 oranındaki artışın aynı süre içerisinde hayat pahalılığındaki yüzde 80'lik artış tarafından yutulduğunu açıklamıştır. Merkez Plan Komisyonu üyesi Prof. V. Rao ise, «ekonomideki önemli gelişmelere rağmen» 355 milyonluk tarımsal nüfusun 71 milyonunun «yoksulluk sınırının altında bulunduğunu» ileri sürmüştür. 1966 yılında tesbit edilen açık işsiz sayısı ise 12 milyondur.

Kuruluşundan hemen sonra «sosyalizmi örnek olarak aldığını» ve daha sonraları ise «demokratik sosyalist»(!) bir parti olduğunu ileri süren ve bu arada birçok burjuva yazarı tarafından «sol parti» olarak ortaya sürülen Kongre Partisi'nin «kendine özgü düzen» inin şehir-köy proletaryası için olduğu kadar küçük burjuvazi için de mutlu bir gelecek vaadedemiyeceği yukarıda sıralanan rakamlardan anlaşılmaktadır. 20 yıla yakın süren iktidarı süresince, «demokratik» bir düzen kurma iddiasında olan Kongre Partisi, bu düzenin temel gereği olan bir toprak reformunu uygulayabilme tutarlılığını dahi gösterememiştir. 1965 yılında Hint Parlamentosu tarımsal nüfusun yüzde 20'sinin hiç toprağa sahip olamadığını, buna karşılık yüzde 5 oranındaki bir azınlığın işlenebilir toprakların yüzde 40'ını elinde bulundurduğunu resmen açıklamıştır. Tarımda kapitalizm öncesi yarı-feodal, geleneksel üretim ilişkilerinin bütünüyle ortadan kaldırılarak, bu kesimde kapitalist üretime geçme olanaklarını sağlamak amacıyla «tarım reformu» adı altında girişilen uygulamalar hiç bir başarı sağlamadığı gibi az topraklı köylülerin ellerindeki topraklarını yitirmelerine yol açmış ve giderek üretimin düşmesiyle ülke dışarıya ve öncelikle Amerika Birleşik Devletleri'ne mutlak olarak bağımlı en büyük buğday ithalâtçısı durumuna gelmiştir.

«Demokratik sosyalizmi kurma döneminde» kapitalist tekellerin gelişmeleri ise ilgi çekicidir. Anonim şirketlerin 1947 yılında 4,8 milyar rupi olan toplam sermayeleri 1964 de 14,6 milyar rupiye yükselerek üç misli artmıştır. Yine 1964 de 75 ayrı sermaye grubunun toplam sermayeleri mevcut diğer 25.000 şirketin toplam sermayelerinin yarısına tekabül etmekteydi. Bankacılıkta ise tekeller tarafından kontrol edilen 5 büyük bankanın tasarrufunda bulunan paraların toplamı, tüm bankalarda toplanmış paraların toplamının yüzde 40'ına eşit seviyedeydi. Nitekim geçtiğimiz ay içerisinde sol muhalefetin baskısı ve Kongre Partisi içindeki demokratik unsurların gayretleriyle ülkede 14 büyük banka devletleştirilerek malî sermayenin yüzde 85'inin nisbî olarak devlet kontrolü altına alınmış olması tekelleri heyecana düşürmüş ve finans kapitalin mutemed adamı olarak tanınan Maliye Bakanı M. Desai bu karara karşı çıkarak istifa etmiştir. Ancak Desai'nin istifası finans kapitalin yenilgi karşısında boyun eğişi olarak değil, bu konuda başvurulacak karşı-tedbirlerin ilk adımı olarak değerlendirilmelidir. «Sosyalist düzenin örnek olarak alındığı» nın ileri sürüldüğü 1955 yılı Kongre Partisi programında öngörülen düzene geçebilmek için gerekli ekonomik tedbirlerin karma-ekonomi anlayışına uygun olarak ele alınacağı açıklanmıştı. Karma-ekonomi sistemi Kongre Partisi yöneticilerince «temel yatırımları devletin yapacağı, öncelikle ağır sanayi dallarında karar verme yetkisinin devlette bulunacağı ve ekonominin işleyişinde işçilere söz söyleme hakkının tanınacağı bir sistem» olarak tanımlanıyordu. Aynı programda özel sektörün tüketim malları üretimi için teşvik edileceği ve bu dallarda devletin zamanla ya yatırımlar ya da iştirakler yoluyla güçleneceği öngörülmüştü. Fakat aradan geçen 14 yıllık zaman 1955 yılında öngörülenlerin bir çoğunun bugün gerçekleştirilebilme olanaklarının ortadan kalkmış olduğunu, hattâ gelişmelerin tamamiyle aksi yönde seyrettiklerini göstermiştir. Aynı durumda bulunan birçok geri kalmış ülkede ol-

duğu gibi Hindistan'da da emperyalizmin işbirlikçisi büyük burjuvazi ve feodal unsurların emrindeki devlet, bu sınıfların aleyhine işleyecek herhangi bir reformu gerçekleştirememiştir. 14 bankanın devletleştirilmesi ise ancak uzun tartışmalardan sonra millî sınıf ve tabakaların komünist ve diğer sol nitelikteki örgütlere kayışlarını kısmen olsun önleyebilmek için 1972 genel seçimlerine bir yatırım ve bu sınıfların muhtemel devrimci atılımlarını geciktirebilmek için verilmesi **egemen sınıflarca** gerekli görülmüş bir taviz olarak kabul edilmelidir. Her geçen gün gücünden kaybeden Kongre Partisi'nin başta Başbakan İndira Gandhi olmak üzere ileriyi nisbeten görebilmeyi başaran bazı yöneticileri 1972 seçimlerini kazanmanın tek yolunun görünüşte bir parça sola açılarak sol partilerin oylarını parçalamakla mümkün olacağı görüşündedirler. Yine aynı şekilde Mayıs ayında ölen Baş kan Zahir Hüseyin'in boşalan yerine oldukça zorlu parti - içi mücadelelerden sonra 75 yaşında ve solcu - demokrat olarak tanınan eski sendikacı Varahagiri Venkata Giri'nin getirilmesi de aynı görüş içerisinde atılmış bir adımdır. Kongre Partisi'nin resmî adayı Milam S. Reddy'nin karşısına bağımsız Giri'nin çıkarılması bu adayın Komünist Partisi ve diğer ilerici kuruluşlar tarafından desteklenmesini sağlamıştır. Tata ve Birla gibi ülkenin en büyük tröstlerinin temsilcisi Reddy'e karşı alternatif olarak Kongre Partisi'nin demokrat kanadı tarafından çıkarılan Giri'nin sol örgütler tarafından desteklenmiş olması tabiidir. Ancak bu destek, bizde de bazı sol dergilerin yazmış oldukları gibi «solun zaferi» değildir. «Solun zaferi» proleteryanın devrimci iktidarı yolunda çizilmiş yakın hedefler birer birer aşıldıkça gerçekleşecektir. Bu olayda ise hedef egemen sınıflar tarafından tesbit edilmiştir.

1967 eyalet seçimlerinden sonra politik hayatta görülen gelişmeler, sosyo - ekonomik yapı temelden değişmediği zaman politik iktidarın el değiştirmesini işbirlikçilerin kabule yanaşmayacaklarını ve yeni iktidarın uzun ömürlü olamayacağını göstermiştir. Bilindiği gibi bu ülkede 1967 yılında seçimler yapılmış ve Batı Bengal, Bihar, Uttar Pradeş, Pencap ve Kerela'da Kongre Partisi'ne karşı sol - demokratik cephe eyalet parlamentolarında çoğunluğu sağlayarak eyalet hükûmetlerini kurmuşlardır. Egemen sınıfların bir taktiği sonucu doğan kısa süreli bir dayanışma olayında «zafer» arayanlara mutlak bir zafer bulmak gerekliyse, bunlar 1967 yılından sonra ortaya çıkan gelişmeleri izlemelidirler. Bu seçimlerden sonra Batı Bengal ve Kerela eyaletlerinde Komünist Partisi (HKP), Birleşik Sosyalist Parti (BSP), Hindistan Komünist Partisi - Marksist (MKP - M) ve diğer sol örgütlerin iştirakleriyle koalisyon hükûmetleri kurulmuştur. Bihar, Pencap, Uttar Pradeş eyaletlerinde ise HKP ve BSP'nin katıldıkları Anti - Kongre Partisi hükûmetler teşkil edilmiştir. Bu hükûmetlerin işbaşına gelmeleriyle birlikte Federal Hükûmet tarafından bu eyaletlere karşı baskı uygulanmalarına geçilmiştir. Merkezî karakterdeki vergilendirme usulünün Federal Hükûmetin lehine olarak işletilmesi bu beş eyalet hükûmetinin kısa vadeli yatırımlar yapabilme imkânını ortadan kaldırmış ve özel sektör bu eyaletlerde yatırım yapmamaya teşvik edilerek bu beş eyalet ekonomik bir çıkmazın içine düşürülmüştür. Daha sonra yiyecek maddelerinin eşit şekil-

de dağıtılmasından sorumlu olan Federal Hükûmet bu eyaletlere karşı gıda maddeleri taahhütlerini yerine getirmemiş ve bu eyalet halkları bariz bir açlık tehlikesiyle karşı karşıya bırakılmıştır. Bihar eyaletinde halkın bu tedbire karşı düzenlediği protesto gösterilerinde birçok kişi polis kurşunlarıyla can vermiştir. Neticede bir batağa saplanacağını anlayan Kongre Partisi 1968 yılının ilk dokuz ayı içerisinde Kerela eyaleti hariç, diğer eyaletlerdeki demokratik hükûmetleri işbaşından uzaklaştırmış ve bu eyaletlerde geçtiğimiz Şubat ayı içinde seçimlere gidilmiştir.

Şubat seçimleri ise Kongre Partisi'nin aleyhine, sağ ve sol uç partilerin ise lehine olarak sonuçlanmıştır. Bu seçimlerde Batı Bengal'de solcu ve demokratik örgütlerin teşkil ettikleri cephe 280 parlamento üyeliğinden 214'ünü kazanmayı başarmıştır. HKP'yi tutuculukla suçlayarak bu örgütten ayrılan ve daha devrimci bir politika izleyen HKP - M bu seçimlerde 80 üyelik, HKP ise 30 üyelik kazanmıştır. Pencap'ta Akali Dal ve Jar Sangh adlı ilerici partilerin teşkil ettikleri bir koalisyon hükûmeti kurulmuştur. Uttar Prades ve Bihar'da ise Kongre Partisi diğer sağcı partilerle birleşerek hükûmet kurmuştur.

Bu seçimlerin sonuçları bu ülkede iki önemli noktanın açıklığa kavuşmasına yardımcı olmuştur. Birinci nokta : Kongre Partisi'nin bundan böyle yapılacak seçimlerde tek başına iktidara gelemeyeceği gerçeğidir. İkinci nokta ise sol ve demokrat örgütlerin seçimlerde bir cephe olarak hareket ettikleri takdirde başarı oranlarının daha yüksek olacağıdır. Nitekim Batı Bengal örneği bu görüşü doğrulamaktadır. Önemli diğer bir nokta da parlamentarizmi ancak bir araç olarak kabul ettiğini açıklayan HKP - M'nin ülkenin sanayi endüstrisinin yoğun olduğu (Batı Bengal) bölgelerde ve toprak mülkiyetindeki eşitsizliğin en had noktaya çıktığı (Kerela) bölgelerde en fazla oy alan örgüt olarak ortaya çıktığıdır. Yukarıda da açıkladığımız gibi Kongre Partisi bu gelişmelerin önüne geçebilmek için sahte - ilerici bir tutum içerisindedir. Egemen sınıfları dehşete düşüren bir olay da 22 Nisan 1969 da HKP - M'den kopan bir grubun Marksist - Leninist Komünist Partisi'ni kurmaları olmuştur. Pasifist hint geleneklerine aykırı olarak bu örgüt iktidara ulaşmak için en gerçekçi yolun silâhlı savaş olduğu görüşünü savunmaktadır. Bu örgütün çağrılarının yankısız kalmadığı 27 Temmuz'da Warangal'da, 28 Temmuz'da ise Khammam'da başgösteren silâhlı köylü ayaklanmalarıyla görülmüştür. Sevkedilen polis kuvvetlerine rağmen sadece Andra Prades bölgesinde 19 ayaklanma teşebbüsü kaydedilmiştir.

Ülkenin objektif koşulları ve köy - şehir proletaryasının bilinçlenme seviyesi 1972 seçimlerine varmadan Hindistan'ı köklü değişikliklerin beklediğini göstermektedir. Kongre Partisi bu gelişmeleri nereye kadar önleyebilecektir? Bunu zaman gösterecektir. Gelişmelerin niteliğini ise Komünist Partilerinin millî sınıflardan gelen taleplere göre çizecekleri strateji ve uygulayacakları taktiklerin doğruluk dereceleri tayin edecektir. Bugünden görülen mutlak gerçek ise, yarının bugün egemen durumunda olan sınıflara ait olmayacağı gerçeğidir.

AYDINLIK (CİLT: 2)

İ Ç İ N D E K İ L E R